

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
VĒSTURES UN FILOZOFIJAS FAKULTĀTE
VĒSTURES UN ARHEOLOĢIJAS NODAĻA

Vēstures bakalaura studiju programmas

3.kursa studente

Vivita **Priede**

Stud.apl.nr. vp13015

**PADOMJU LATVIJAS DZIESMU SVĒTKU
ATSPOGUĻOJUMS LPSR PRESĒ (1950-1960)
BAKALaura DARBS**

Darba zinātniskais vadītājs

Dr. habil. hist., docents

Jānis Ķeruss

RĪGA 2016

ANOTĀCIJA

Bakalaura darba „Padomju Latvijas Dziesmu svētku atspoguļojums LPSR presē (1950-1960)” mērķis ir izpētīt II, III un IV Padomju Latvijas Dziesmu svētku atspoguļojumu presē, analizējot, kādi bija galvenie jautājumi, kuriem pievērsa uzmanību centrālā, kā arī reģionu latviešu un krievu prese, vai un kā to atspoguļojums mainījās gadu gaitā destalinizācijas ietekmē.

Pētījuma rezultātā iegūtie kvantitatīvie rādītāji liecina, ka visvairāk rakstu ir publicēti saistībā ar II Padomju Latvijas Dziesmu svētkiem, kas notika Staļinisma periodā. Saturiski 1950.gada presē valda pozitīvi vērtējumi un izteikti ideoloģiska Staļina un padomju varas slavināšana. Destalinizācijas perioda presē veikta gan pozitīva svētku vērtēšana, gan pausta arī kritika, lai celtu māksliniecisko kvalitāti.

ANNOTATION

The aim of bachelor „Reflection of Soviet Latvia’s Song festival in Press of LSSR (1950-1960)” is to explore II, III and IV Soviet Latvia’s Song festival reflection in press, analyzing most popular topics, about whom wrote central, also regional press in Latvian and Russian language, as well as analyzing whether and how the reflection of these topics changed in the influence of de-stalinization.

In the result of the research quantitative indicators shows that the most article is published about II Soviet Latvia’s Song festival, wich took place in stalinism period. Articles in the press of 1950 are very positive and with lot of ideology, glorifying Stalin and the Soviets. The press of destalinization period gives positive valuation and critique about festival in order to raise artistic quality.

SATURS

ANOTĀCIJA	2
ANNOTATION	3
APZĪMĒJUMI.....	5
IEVADS	6
AVOTU UN LITERATŪRAS APSKATS	9
1.KULTŪRA LATVIJĀ 1950.-1960.g	16
1.1. Kultūras situācija Latvijā	16
1.2. Dziesmu svētki	19
2.GATAVOŠANĀS DZIESMU SVĒTKIEM ATSPUGUĻOJUMS PREŠĒ	22
2.1. Kolektīvu radošā darbība	24
2.1.1.Kolektīvu izveide un to darbība	24
2.1.2.Kopmēģinājumi	35
2.1.3.Koncerti	38
2.1.4. Pilsētu un rajonu Dziesmu svētki	42
2.2.Praktiski jautājumi	48
2.2.1.Tautas tērpu gatavošana	48
2.2.2. Infrastruktūras un metodiskā materiāla klāsts	51
2.3. Dziesmas un Dziesmu svētku nozīme	56
3.SVĒTKU ATSPUGUĻOJUMS UN NOVĒRTĒJUMS PREŠĒ.....	59
SECINĀJUMI.....	72
AVOTU UN LITERATŪRAS SARAKSTS	75
Avoti.....	75
Nepublicētie avoti	75
Publicētie avoti.....	75
Literatūra	80
Uzziņu literatūra.....	81

APZĪMĒJUMI

LKP- Latvijas Komunistiskā partija

LKP AP- Latvijas Komunistiskās partijas Augstākā Padome

LKP CK- Latvijas Komunistiskās partijas Centrālā Komiteja

LPSR- Latvijas Padomju Sociālistiskā Republika

LPSR MP- Latvijas Padomju Sociālistiskās Republikas Ministru Padome

LU LVI – Latvijas Universitātes Latvijas Vēstures institūts

PSKP- Padomju Savienības Komunistiskā Partija

PSRS- Padomju Sociālistisko Republiku Savienība

IEVADS

Vispārējie latviešu Dziesmu svētki ir tradicionāls kultūras notikums Latvijā, kurš tiek rīkots reizi piecos gados un tajā piedalās amatierkolektīvi no visas Latvijas.

To pirmsākumi meklējami 1864.gadā, kad mācītājs un rakstnieks Juris Neikens, iedvesmojoties no vācbaltu dziesmu svētkiem, sarīkoja Dziesmu dienu Dikļos, kurā piedalījās seši vīru kori no Dikļiem, Lielsalacas, Limbažiem, Mazsalacas, Rūjienas un Straupes, kā arī viens bērnu koris. 1873.gadā notika jau I Vispārīgie latviešu Dziedāšanas svētki Rīgā, kuros piedalījās 1003 dziedātāju no 45 Vidzemes un Kurzemes latviešu koriem un Irlavas skolotāju semināra orķestris.¹

Svētki balstās *a capella* dziedāšanas tradīcijās, ar laiku attīstoties par multidisciplināru pasākumu, kas aptver dažādus mākslas žanus un izpausmes veidus. Šī tradīcija Eiropā saglabājusies un attīstījusies vienīgi Baltijas valstīs, ar laiku kļūstot par nozīmīgu nacionālās identitātes simbolu. Tā ir viena no galvenajām Baltijas valstu kultūras mantojuma un kultūras izpausmes formām un nozīmīgākais Latvijas kultūras identitātes apliecinājums 21.gadsimtā, kas apvieno visu vecumu cilvēkus.² 2008. gadā Latvijas Dziesmu un deju svētku tradīcija kopā ar Lietuvas un Igaunijas Dziesmu un deju svētkiem tika iekļauta UNESCO Reprerzentatīvajā cilvēces nemateriālā kultūras mantojuma sarakstā (oriģināli pasludināts jau 2003.gadā)³, kas papildus apliecina šo svētku īpašumu un nozīmību pat pasaules līmenī.

Kopš Dziesmu svētku sākuma tie ir notikuši visu laiku, kopā 25 reizes, ar pārtraukumiem vien kara laikā, pēc kuriem svētki vienmēr ir veidoti atkal. Tā bija arī pēc Otrā pasaules kara, kad Latvija pēc kara bija iekļauta Padomju Sociālistisko Republiku Savienībā (PSRS), kļūstot par Latvijas Padomju Sociālistisko Republiku (LPSR),- svētki tika atjaunoti jau ar padomju varas akceptu un pirmo reizi notika 1948.gadā.

Ar Latvijas iekļaušanu PSRS Vispārējos latviešu Dziedāšanas svētkus pārdēvēja par Padomju Latvijas Dziesmu svētkiem (X Vispārējie latviešu Dziesmu svētki; paralēli turpina skaitīt svētkus pēc I Vispārējiem Dziesmu svētkiem), kad svētkos pirmo reizi piedalījās arī deju kolektīvi, un šī tradīcija pastāv joprojām. 1950.gadā tie notika Rīgā 18. – 23. jūlijā, kur koristi uzstājās Esplanādē, tolaik dēvēts par Komunāru laukumu, bet dejojāji „Dinamo” stadionā (tagadējais Skonto stadions). Savukārt 1955.gada III un 1960.gada IV Padomju Latvijas Dziesmu svētki norisinājās no 18.-22.jūlijam un 18.- 24.jūlijam jaunuzceltajā, vēl

¹ *Dziesmu svētku mazā enciklopēdija*. Sast.:Graudziņa, I. Rīga: Musica Baltica, 2004. 30, 34.lpp

² <http://www.dziesmusvetki.tv/lv/par/vesture/> [Skatīts:12.01.2016]

³ *Baltic song and dance celebrations*. Pieejams: <http://www.unesco.org/culture/ich/en/RL/baltic-song-and-dance-celebrations-00087> [Skatīts: 26.01.2016]

joprojām izmantotajā Mežaparka Lielajā estrādē, vienlaicīgi ar tiem III Deju svētki „Daugavas” un IV Deju svētki atkal „Dinamo” stadionā.

Prese ir viens no svarīgākajiem sabiedriskās domas veidotājiem un informācijas sniedzējiem iedzīvotājiem, it īpaši pētāmajā periodā, tāpēc jaunākās ziņas par Dziesmu svētkiem un to organizēšanu cilvēkiem tika nodotas arī ar preses starpniecību.

Darbā izvēlēts apskatīt 1950., 1955. un 1960.gada presi, lai izvērtētu, kādi bija galvenie aspekti, kuriem tika pievērsta uzmanība padomju presē saistībā ar latviešiem tuviem, nacionāliem svētkiem, kā arī izvērtētu, vai un kā mainījās Dziesmu svētku atspoguļojums, ja laikā starp tiem notika zināmas izmaiņas plašākā politiskajā dzīvē- pāreja no staļinisma uz destālinizāciju, kas potenciāli varēja to ietekmēt.

Darba avotu bāzi sastāda centrālie laikraksti „Cīņa” un „Советская Латвия”, kas kalpoja par vienu no galvenajām ideoloģiskajām platformām padomju varai latviešu un krievu kopienām, un „Literatūra un Māksla”, kas savā būtībā koncentrējās tieši uz kultūras nozares jautājumiem. Darbā izmantoti arī reģionālie laikraksti no katra kultūrvēsturiskā Latvijas novada, izvēloties lielāko pilsētu- Valmieras, Daugavpils, Jelgavas, Ventspils un Liepājas, lai gūtu ieskatu plašākā valsts mērogā.

Darba mērķis- izpētīt II, III un IV Padomju Latvijas Dziesmu svētku atspoguļojumu LPSR preses izdevumos „Cīņa”, „Literatūra un Māksla”, „Советская Латвия” „Комунистs”, „Brīvā Venta”, „Zemgales Komunistis”, „Liesma” un „Латгальская правда”.

Darba uzdevumi:

1. Vispārēji raksturot Latvijas kultūru staļinisma un „atkušņa” periodos.
2. Analizēt gatavošanās darbu Dziesmu un Deju svētkiem atspoguļojumu presē.
3. Analizēt Dziesmu un Deju svētku norises atspoguļojumu un tās norises vērtējumu presē.

Bakalaura darbs ietver, autoresprāt, vairākas aktualitātes. Pirmkārt, Dziesmu un Deju svētku kā stabilas, ilggadējas tradīcijas pozīcija Latvijas kultūrā, kura reizi piecos gados pulcē vienkopus tūkstošiem dziedātāju, dejotāju un citu mākslas žanru pārstāvju, kas ir unikāla Baltijas valstu un Eiropas kontekstā. Otrkārt, Latvijas 20.gs. otrās puses vēstures kontekstā, kad Dziesmu svētki okupācijas laikā ieņēma savdabīgu vietu Padomju Latvijā realizētās politikas ietvaros, kur tā, kā nacionāla tradīcija un izpausme, tika saglabāta un integrēta padomju varas politikā. Treškārt, preses kā sabiedriskā medija un publiskās domas un viedokļa veidotājs, kas padomju laikos bija pakļauts cenzūrai un kontrolei, būtiski ir saprast,

kā un kādā veidā tika radīts viedoklis par Dziesmu svētkiem, tai skaitā salīdzinot latviešu un krievu presi reģionos un Rīgā. Ceturtkārt, Dziesmu svētku jautājums Latvijas vēsturē ir aktuāls arī tuvojošās Latvijas simtgades sakarā, kad ir vērts pievērsties Dziesmu svētku vēsturei, kā arī 2018.gadā apritēs 145 gadi kopš I Vispārīgajiem latviešu Dziedāšanas svētkiem un 70 gadi kopš pirmo reizi svētkos piedalās arī deju kolektīvi.

Darba struktūra veidota četrās nodaļās. Pirmajā nodaļā tiek vispārīgi apskatīta staļinisma un „atkušņa” perioda ideoloģija kultūrā, kā tā izpaudās un kādas bija tās raksturīgās iezīmes, vairāk pievēršot uzmanību literatūrai un mūzikai, kas ciešāk ir saistītas ar Dziesmu svētkiem, un pašu svētku organizēšanu šajos gados.

Otrajā nodaļā tiek analizēti avīžu raksti, kuros ir ziņas par gatavošanos Dziesmu svētkiem. Sīkāk nodaļā tiek apskatīts, kā un cik daudz tiek rakstīts par kolektīvu darbību, kopmēģinājumiem, tautas tērpu izgatavošanu, Dziesmu svētku nozīmi un Pilsētu un to apriņķu Dziesmu svētkiem, jo par to tika rakstīts visbiežāk, akcentējot kopīgās un atšķirīgās iezīmes visu trīs gadu rakstos.

Trešajā nodaļā tiek analizēts svētku atpsoguļojums presē, kur galvenais uzsvars tiek vērsts uz mākslinieciskajiem un ideoloģiskajiem elementiem, kas tika saistīti ar Dziesmu svētkiem, lielākoties repertuāru, un svētku norises novērtējumam, ja tāds bijis, arī šajā nodaļā pievēršot uzmanību katra gada kopīgajiem un atšķirīgajiem piemēriem.

AVOTU UN LITERATŪRAS APSKATS

Avoti

Nepublicētie avoti

Bakalaura darbā izmantoti Latvijas Valsts Arhīva materiāli, konkrēti 270.fonds-Latvijas PSR Ministru Padome un Latvijas Republikas Ministru Padome-, 2.apraksta 5835. un 626. lietas, kurās iekļauti Republikāniskās Dziesmu svētku komitejas materiāli par gatavošanos 1950. un 1960.gada Dziesmu svētkiem, no kuriem autorei noderēja lēmumi un sēžu protokoli, kuros sniegtas kādas ziņas par rīkojumiem preses darbam un viedokļiem par tās darbu, bet kopumā jāsaka, ka tās nebija izsmeļošas. Tāpat darbā izmantoti 236.fonda-Latvijas Republikas Kultūras ministrijas Emīļa Melngaiļa Tautas mākslas centrs- materiāli, konkrēti, 1.apraksta 11. un 24. lieta, kurā iekļauti tajā laikā devētā E. Melngaiļa Tautas mākslas nama materiāli un dokumenti par II un III Dziesmu svētku organizēšanu, kas palīdzēja vairāk izprast presē publicētos rakstu. Arhīva materiāli ir gan latviešu, gan krievu valodā un rakstīti ar roku vai rakstāmašīnu. Daudzi materiāli dublējas rokrakstā un mašīnrakstā.

Publicētie avoti

Darba galveno avotu bāzi veido prese. Darbā izmantotie avoti ir 1950., 1955. un 1960.gada periodiskās preses izdevumi latviešu un krievu valodā: „Cīņa”, „Literatūra un Māksla”, „Советская Латвия”, „Zemgales Komunisti”, „Brīvā Venta”, „Komunisti”, „Liesma” un „Латгальская правда”. Apskatīto periodisko izdevumu raksti ir veltīti Dziesmu svētku atspoguļojumam, kā notika gatavošanās svētkiem, atskats uz pašiem svētkiem un to novērtējums.

Analizējot padomju laika presi ir jāņem vērā preses kā avota specifiku. Visi laikraksti, līdzās grāmatām u.c. iespieddarbiem tika cenzēti Galvenajā Literatūras pārvaldē jeb Glavlitā, kas tika dibināts jau 1940.g. 9.augustā. Tā darbojās kā LKP politiskās cenzūras uzdevumu pildītāja- visas Galvenās pārvaldes pavēles pirms izdošanas tika saskaņotas arī LKP CK, kas uzraudzīja, ka tiek izpildītas PSRS Galvenās pārvaldes norādes. Visas padomju avīzes rakstīja tematiski vienu un to pašu, ar izņēmumu rajonu avīzēm, kas publicēja arī tikai laukiem domātus rīkojumus un paziņojumus. Ierasti nozīmīga loma laikraksta veidošanā ir redaktoriem, bet arī tos izvēlējās LKP CK preses sektors un izvēlētās personas tika

apstiprinātas LKP CK birojā, kas ietekmēja arī preses saturu,⁴ bet, protams, nevarētu teikt, ka redaktoram kā personībai nav pilnīgi nekādas ietekmes laikraksta tēla veidošanā un uzturēšanā.

Laikrakstu ar nosaukumu "Cīņa" sāka izdot 1904. gada martā kā Baltijas latviešu Sociāldemokrātiskā strādnieku organizācijas laikrakstu. 1919.gadā laikraksts kļuva par Latvijas Komunistiskās partijas oficiālo izdevumu un palika tāds līdz pat 1990. gadam. Laika posmā no 1919. līdz 1940. gadam laikraksts tika izdots nelegāli, bet 1931. līdz 1933. gadā netika izdots. Latvijas PSR laikā "Cīņa" bija dienas laikraksts, kā arī LKP CK, LPSR AP un MP orgāns. No 1940. gada jūnija laikraksts iznāca legāli. „Cīņa” iznāca 6 reizes nedēļā. Ar savu darbību centās sekmēt sociālistiskās iekārtas nostiprināšanu LPSR, tautas saimniecības un kultūras attīstību, iedzīvotāju komunistisko audzināšanu.⁵ 1950.gadā redaktors K. Ozoliņš, 1955.g.- P. Pizāns, 1960.gadā I. Īverts. Laikraksta vidējā tirāža⁶ gadu gaitā krasi mainījies: 1950.gadā vidējā tirāža bijusi 175 000 eksemplāru, 1955.gadā jau 193 000, savukārt 1960.gadā vismazākā- 168 456 eksemplāri.

„Literatūra un Māksla” bija Latvijas padomju Rakstnieku, Komponistu, Mākslinieku, Arhitektu un Kinematogrāfijas darbinieku savienību laikraksts, kas iznāca no 1945. līdz 1994.gadam. Tajā publicēti raksti par literatūru, mākslu, mūziku, arhitektūru, kino, teātri, publicēta oriģinālliteratūra un tulkojumi, informācija par kultūras dzīvi Padomju Latvijā un citās republikās.⁷ 1950. un 1955.gadā laikraksta redaktors bija Voldemārs Kalpiņš, varētu teikt, ka piederējis pie nacionālkomunistu bloka. Viņa darbības laikā „Literatūra un Māksla” kļuva par populārāko laikrakstu, bieži skarot arī sāpīgākas tēmas, kas izraisīja plašu rezonansi.⁸ 1960.gadā redaktors I. Muižnieks. Laikraksta tirāža liecina par laikraksta pakāpenisku popularitātes pieaugumu sabiedrībā: 1950.gadā tā bijusi vidēji 5710 eksemplāri, 1955.gadā jau 8000, bet 1960.gadā jau 13 086 eksemplāri.

„Советская Латвия” iznāca no 1944.gada katru dienu un bija galvenais laikraksts krievu valodā, tāpat kā „Cīņa”- LKP CK, LPSR AP un MP orgāns. Attiecībā uz Dziesmu svētku rakstiem, laikraksts lielākoties ieturēja vienotu, atturīgu stilu, izmantojot standarta ideoloģiskās frāzes. 1950.gadā redaktors I. Davidovs, 1955.gadā redaktors A. Šapošniks,

⁴ Strods, H. *PSRS politiskā cenzūra Latvijā 1940-1990*. Rīga: Jumava, 2010. 89; 274-279.lpp

⁵ *Rīga:enciklopēdija*. Ed. kol. G.Asaris, Z.Banka; galv. red. P.Jērāns. Rīga: Galvenā enciklopēdiju redakcija, 1988. 219.lpp

⁶ Informācija par laikrakstu tirāžām ņemta no: *Latvijas PSR periodiskie izdevumi, 1940-1980. 1.d. Laikraksti, 1940-1960*. Rīga: LPSR Valsts grāmatu palāta, 1982.

⁷ *Rīga:enciklopēdija*. Ed. kol. G.Asaris, Z.Banka; galv. red. P.Jērāns. Rīga: Galvenā enciklopēdiju redakcija, 1988. 486.lpp

⁸ Bleiere, D. *Kultūrpolitika Latvijā 1953.-1958.gadā*. Grām: Bērziņš, J. (sast.) *Vēsturnieks profesors Dr. phil. LZA ārzemju loceklis Andrievs Ezergailis : biobibliogrāfija, darbabiedru veltījumi 70 gadu jubilejā*. Rīga: Latvijas Vēstures inst. apg., 2000

1960.g. N.Saļejevs. Laikraksta tirāža bija liela, tomēr tā nesasniedza „Cīņas” apmērus, bet tai bija pieaugoša tendence: 1950.gadā 50 000, 1955.gadā 60 000 un 1960.gadā 85 171 eksemplāru.

Liepājas „Komunists” ar pārtraukumiem iznāk no 1919.gada. 1950.gadā E. Vaivars redaktors, 1955.gadā E. Blūms, 1960.gadā- V. Zariņš. Laikrakstam visos trīs gados salīdzinoši vienmērīgs tirāžas apjoms un vislielākais no visiem reģionālajiem laikrakstiem: 1950.gadā vidējā tirāža bijusi 10 840 eksemplāri, 1955.gadā praktiski tāda pati- 10 800, bet 1960.gadā straujš tirāžas pieaugums- 24 304 eksemplāri.

„Brīvā Venta” bija Venstpils pilsētas laikraksts, kas pirmo reizi iznāca 1921.gadā ar nosaukumu „Ventas Balss”, no 1940. līdz 1941. un no 1945. līdz 1962.gadam laikraksts iznāca ar nosaukumu "Brīvā Venta". 1950.gadā redaktors A. Bērziņš, 1955.gadā M. Liepiņa, 1960.gadā- M. Maksimova. Laikraksta vidējā tirāža 1950.gadā bija 4070 eksemplāru, 1955.gadā- 4000, 1960.gadā- 7941.

„Zemgales Komunists” iznāca praktiski tajā pašā laikā- 1944.-1962.g četras reizes nedēļā. 1950.gadā redaktors I. Īverts, 1955.un 1960.gadā A. Šnore. Laikraksta tirāža līdzīga kā „Brīvai Ventai”: 1950.gadā 4430 eksemplāri, 1955.gadā- 4000, 1960.gadā- 7998.

„Brīvā Venta” un „Zemgales Komunists” 1955.gadā vēl neizceļas ar būtiskām izmaiņām attiecībā uz ideoloģiskajiem jautājumiem, joprojām manāma ir lielāka vēstures un tā laika salīdzināšana, padomju varas slavināšana.

Laikraksts „Liesma” darbību sācis 1940.gadā, ar pārtraukumu kara laikā, pēc kara atsācis darbību. 1950.gadā laikraksts iznāca 3 reizes nedēļā, vēlāk četras reizes nedēļā. 1950.gadā redaktore M. Aļeksejeva, 1955.gadā J. Šteinberga, 1960.gadā- P. Jērāns. Laikraksta tirāžas izaugsme līdzīga kā citiem reģionālajiem laikrakstiem: 1950.gadā 3250 eksemplāri, 1955.gadā- 4000, 1960.gadā- 9171.

Daugavpilī laikraksti mainīja savus nosaukumus gadu gaitā. Laikraksts „Латгальская правда” darbojies no 1938.- 1952.gadam, iznākot 4 reizes nedēļā. Redaktors M. Romanovskis, Laikraksta tirāža 4000 eksemplāri. No 1955.gada laikraksts pārdēvēts par „Красное Знамя”, savu regularitāti saglabājot un arī tirāžu- 4030. Abus gadus redaktors M. Romanovskis. No 1960.gada laikraksts dēvējas par „Падомю Даугава”, kas iznāca no 1958.- 1962.gadam 5 reizes nedēļā. Redaktors J. Sīlis. Laikraksta vidējā tirāža- 9733 eksemplāri.

Rakstu par Dziesmu svētkiem autori ir dažādi. Pirmkārt, jau pašas redakcijas darbinieki, otrkārt, kultūras nozares pārstāvji, kritiķi, treškārt, Dziesmu svētku virsvadītāji, koru diriģenti, dalībnieki, retu reizi tautas namu vadītāji. Daļa autoru par Dziesmu svētkiem publicējušies visu trīs gadu presē vai vismaz divu gadu. Piemēram, centrālajā presē viens no galvenajiem

kritiķiem gadu gaitā bija profesors O. Grāvītis, tajā laikā vēl tikai esot savu profesionālo gaitu sākumā.

Dabiski, ka visi periodiskie izdevumi ir piepildīti ar spēcīgu padomju ideoloģiju. Visvairāk tiek akcentēti tādi padomju ideoloģijas elementi kā tautu brālība, kopība/kolektīvisms, sociālisms, komunistiskās partijas loma u.c. Dziesmu svētku sakarā tieši daudz tiek saistīts dziesmas un darba sasaiste, dziesmas izglītojošā nozīme padomju cilvēka audzināšanā. 1950.gada presē daudz tiek pieminēts par padomju varas un Staļina lielo nozīmi Latvijas uzplaukumam visās dzīves jomās, piemēram, ka tikai Padomju varas apstākļos bija iespējama kultūras attīstība un tāda mākslinieciskā līmeņa sasniegšana. Savukārt 1955. un 1960.gada presē netiek pieminēts Staļins, bet paliek pie komunistiskās partijas un padomju varas nozīmes, kā arī pie iepriekšminētajiem elementiem.

Avīžu rakstu formāti, kas veltīti Dziesmu svētkiem, ir dažādi, kas, iespējams, ir atkarīgs no to aktualitātes un nozīmīguma tajā brīdī, tomēr var atrast galvenās iezīmes to veidos. Laikrakstos ir uzsaukuma veida raksti, kuri ir bez konkrētas autorības, tādēļ varētu teikt, ka tie ir kopā redakcijas veidoti. Šādi raksti vienmēr ir publicēti pirmajā lapā un aizņem lielāku vietu parasti, kādu vienu kolonu pa visu lapu, piemēram. Raksti par mēģinājumiem lielākoties ir nelieli tieši centrālajā presē, reģionālajā presē tie biežāk ir lielāki, jo stāsta konkrēti par sava reģiona kolektīvu gatavošanos svētkiem, līdzīgi kā ar rakstiem par kopmēģinājumiem. 1955. un 1950.gadā mēģinājumu raksti kļūst lielāki un konkrētāki, kur bieži apskata konkrētu kolektīvu vai cilvēkus. Rakstos par kopmēģinājumiem, papildus norises apskatam, iekļauj arī to nozīmes skaidrošanas aspektus. 1950.gadā raksti par koncertiem ir salīdzinoši nelieli, savukārt 1955. un 1960.gadā tie bieži ir plašāki, jo tajos tiek veikts atskats uz koncertu kvalitāti un mākslinieciskajiem izpildījumiem. Raksti par praktiskām lietām, piemēram, estrādes celšanām un repertuāru izdošanām ierasti ir salīdzinoši nelieli, par tautas tērpiem daži raksti tiek atvēlēti lielāki kā citi, it īpaši ja pievēršas to skaidrojošajam aspektam. Pilsētu un rajonu Dziesmu svētki visos trīs gados tiek atspoguļoti plašos rakstos, bieži vienā rakstā pa visu lapu vai vairākos mazos un reģionālajā presē tiek publicēti pirmajās lapaspusēs. Ja tiek apskatīti citas pilsētas svētki, tie ir īsāki un kompaktāki, kas biežāk novērojams centrālajā presē.

Savukārt tie raksti, kuros ir atskats uz Dziesmu svētku norisi un to novērtējumu, ir salīdzinoši maz skaitliskā ziņā, bet tie formā ir lielāki, bieži aizņem vismaz pusi lapas, vienu lapu, dažos gadījumos pusotru. 1950.gadā rakstu struktūru veido dienas notikumu atainojums un visi koncerti tiek iekļauti vienā rakstā, savukārt 1955. un 1960.gada presē raksti par dziesmu svētku norisi un to novērtējumu bieži bija apvienoti vienā, tāpēc to saturs ir plašāks, bet to galveno struktūru nenosaka dienas notikumu atspoguļojums, tas ir tikai viens no

aspektiem. „Cīņā” un „Literatūrā un Mākslā” raksti par Dziesmu svētku norisi ir plaši, savukārt „Советская Латвия” tikai 1955.gadā vienu rakstu ir publicējusi pa visu lapu, ierasti šajā laikrakstā dominē salīdzinoši mazi raksti. Dziesmu svētku kā svarīga notikuma loma ne vienmēr atspoguļojās rakstu publicēšanā laikrakstu pirmajās lapās. Bieži šie raksti atrodas 3.,4. lapaspusēs, aiz svarīgākajiem politiskajiem notikumiem vai arī, ja laikrakstā ir kāds tematisks sadalījums, šie raksti atrodas noteiktās lapās. Reģionālajā presē raksti par Dziesmu svētkiem ir maz un ne tik plaši izvērsti kā centrālajā presē, 1960.gadā pievēršot konkrēti uzmanību sava reģiona kolektīviem.

Savstarpēji presē ir novērojama informācijas pārpublicēšana, bet autore uzskata, ka tā ir salīdzinoši reta prakse uz kopējā rakstu fona par Dziesmu svētkiem. Ir novērojama pārpublicēšana no centrālās uz reģionālo presi, piemēram, 1955.gadā „Zemgales Komunisti” pārpublicē no „Cīņas” informāciju par tautas tērpiem, kā arī no viena reģionāla laikraksta uz otru, kas vairāk redzams Dziesmu svētku norises atspoguļojumā, kur atkārtojas vairākas rindkopas. Tāpat gandrīz visos laikrakstos tiek publicētas Dziesmu svētku komisijas sēžu atskati vai kādi rīkojumi, kas attiecas uz kopējo svētku organizēšanu. Atsevišķos gadījumos ir saskatāmi tematiski līdzīgi raksti, piemēram, par kādu nozīmīgu koncertu, bet ne vienmēr tas ir pārpublicēts. Varētu teikt, ka „Советская Латвия” no reģioniem visvairāk uzmanības pievērš notikumiem Latgalē un Daugavpilī.

1960.gadā kopumā mainās rakstu forma, jo laikrakstiem mainās izskats- no strikta, kolonnu veida rakstiem pārgāja uz izmētātākiem, dažādu formu rakstiem un vairāk tika publicēti arī attēli.

Avotu teksts lielākoties ir ļoti labi saprotams, kā arī jāatzīmē, ka daļa ir digitalizēta, kas nākotnē nodrošinās to labu saglabāšanos, kas ir pozitīvi vērtējams. Mazliet kritiskākā stāvoklī, kā citi laikraksti, ir „Советская Латвия”, kura izdevumi ir „cietuši” laika ietekmē un dažbrīd vairs neturās kopā. No valodiskā viedokļa var atzīmēt, ka joprojām tiek lietots „ch”, nevis „h” burts, bet tas nekādi neapgrūtina teksta saprašanu.

Lai sasniegtu mērķi, preses raksti tika sistematizēti divās galvenajās nodaļās, no kurām pirmajā analizēja rakstus par gatavošanos Dziesmu svētkiem, iekļaujot tos aspektus, par kuriem rakstīja visbiežāk, otrajā- svētku norises atspoguļojumu un tās novērtējumu.

Literatūra

Darbā izmantotajā literatūra ir sarakstīta gan padomju laikos, gan pēc neatkarības atgūšanas, lielākoties 20.gs beigās un 21.gs. sākumā, un tajā ir apskatīta latviešu kultūras un Dziesmu svētku vēsture.

Literatūrkritiķis un rakstnieks Guntis Berelis savā grāmatā „Latviešu literatūras vēsture” apskata latviešu literatūras veidošanos caur vēsturisko prizmu, kā attiecīgais laiks un ideoloģija ir ietekmējusi literatūru, apskatot arī sociālistiskā reālisma raksturīgākās iezīmes un ietekmi padomju laikos rakstītājā latviešu literatūrā, kā rezultātus viņš vērtē kā destruktīvus, jo socreālisms nav atstājis neko paliekošu, „vesels gadu desmits aizpildīts ar tekstiem, kurus labākajā gadījumā var uzskatīt par literāriem kurioziem”. Grāmatā „Par mūziku skaistu un melodisku” tās autors, Rīgas Stradiņu Universitātes profesors Sergejs Kruks, strādājot ar arhīva dokumentiem, pētījis mūzikas (gan operas, gan estrādes) nozīmi Komunistiskās partijas politikā un tās realizāciju dzīvē. Mārītes Lapiņas darbs „Latvijas kultūras vēsture XX.gs. 40.-80. gadi” sniedz vispārīgu ieskatu, kā sociālistisko reālismu ieviesa latviešu kultūrā- tēlotājmākslā, mūzikā un literatūrā, un kādas bija tā raksturīgākās iezīmes, kā arī, ko uzskatīja par nepieņemamu līdz šim esošajā latviešu kultūrā.

Darbā izmantoti arī vēsturnieku sarakstīti darbi. Pirmkārt, autoru kolektīva (Daina Bleiere, Ilgvars Butulis, Inesis Feldmanis, Aivars Stranga, Antonijs Zunda) darbs „Latvijas vēsture 20.gadsimts”, kurā iepazīstināts ar galvenajiem notikumiem un procesiem Latvijas vēsturē 20.gs. laikā, tai skaitā kultūras notikumiem un tās likteni padomju varas apstākļos. Izmantoti ir vēl divi D. Bleieres darbi: „Eiropa ārpus Eiropas... Dzīve Latvijas PSR”, kurā autore salīdzinoši īsi un saturiski izklāstījusi galvenās iezīmes varas organizācijā, ideoloģijā un kultūrpolitikā padomju Latvijā; rakstā „Kultūrpolitika Latvijā 1953.-1958.gadā” autore analizē pārmaiņas politikā un kultūrpolitikā, kas sākās N. Hruščovam nākot pie varas,- kultūras vadītājus un vadību, attieksmi pret kultūras mantojumu, izteikšanās brīvību.

Šī literatūra sniedz vispārīgu ieskatu par padomju varas kultūrpolitiku, tās ideoloģijas ietekmi latviešu kultūrā, kādi padomju ideoloģijas elementi tajā tika sintezēti, kas atvieglo tos ievērot arī analizējot izmantotos avotus.

Ilma Grauzdiņa, muzikoloģe un JVLMA profesore, ir līdzautore grāmatām „Dziesmu svētku gara gaita” un „Dziesmu svētki Latvijā”, kurās kodolīgi aprakstīta Dziesmu svētku vēsture jau no pašiem pirmajiem svētkiem ar faktiem un notikumiem. Šīs abas grāmatas sniedz vairāk faktoloģisku ieskatu par pirmajiem Dziesmu svētkiem Padomju Latvijā. Tomēr jāņem vērā, ka nav līdz galam skaidrs, kādi ir autores avoti, kā arī tas, ka viņa ir muzikoloģe, nevis vēsturniece, kas, iespējams, ietekmējis viņas pētniecības metodes. Tāpat jāņem vērā, ka grāmatas izdotas 1990.gadā, kas nozīmē, ka pie tām darbu sākusi jau krietnu laiku iepriekš, vēl okupācijas laikā, kas, iespējams, ietekmējis viņas darba saturu un avotu pieejamību.

Grāmatā „Tauta savu dziesmu dzied” (izdota 1982.gadā) tiek apskatīta Padomju Latvijas kultūras dzīve, kurā autors Aivars Goris, tajā laikā Latvijas Komunistiskās partijas Centrālās komitejas (LKP CK) kultūras nodaļas vadītājs (amatā no 1969.- 1988.gadam),

raksta par kultūras attīstību-teātra, mūzikas, tautas pašdarbības mākslā u.c. jomās, kur pievērsis uzmanību arī Dziesmu svētku attīstībai un nozīmei. Šis darbs ir rakstīts propagandiskā garā, izceļot padomju varas nozīmīgumu kultūras attīstībā, kā arī brālīgo tautu sadraudzības ietekmi katras nacionālās tautas kultūras dzīvē.

Ingrīda Saulīte ir horeogrāfe, ilggadēja Deju svētku virsvadītāja, deju lieluzvedumu veidotāja, deju krājumu autore un jauno horeogrāfu pedagoģe. Viņas grāmata „Deju svētki Latvijā” ir retā apkopojošā grāmata, kur būtu pievērsta uzmanība Deju svētku vēsturei, jaunrades procesam un galvenajiem horeogrāfiem. Darbs veidots līdzīgi kā par Dziesmu svētkiem, apskatot katru svētkus, programmu, galvenās jaunās iezīmes. Varētu teikt, ka darbs ir veidots neitrāls, īpaši neslavinot vai nenopelot padomju ietekmi, jo tomēr skatuviskā latviešu tautas dejas „izauga” un attīstījās padomju laikos, līdz ar to nav uzreiz tas negatīvais zīmogs virsū, ka skatuviskā dejas būtu nonivilējies vai palikusi sliktāka padomju laikos, kā tas ir ar citām kultūras nozarēm. Pozitīvi atzīmējams, ka Saulīte grāmatā ir pievērsusi plašāku uzmanību arī svētku organizatoriem, cenšoties izskaidrot tās sistēmu, kas nav iepriekš darīts citos darbos un, autoresprāt, tam vajadzētu pievērst lielāku uzmanību, jo tas ir papildus jautājums par padomju sistēmas organizāciju.

Anete Karlsonē ir LU LVI Etnoloģijas nodaļas pētniece, kuras pētniecības interešu lokā ir tekstīliju un apģērba vēsture. Darbs „Dziesmu svētki un tautiskā tērpa attīstība Latvijā 19.gadsimta beigās un 20.gadsimtā” aptver tautas tērpa un Dziesmu svētku kopējo attīstību no 19.gs. beigām līdz 20.gs., analizējot tauta tērpa kā goda tērpa attīstību līdz ar dažādām varām, laikiem un ietekmēm. Attiecībā uz padomju periodu autore secina, ka tautas tērps funkcionēja vairāk kā skatuves elements, kas paspīlgtina priekšnesumu, tāpēc populārāki bija košie tērpi un tie piedzīvoja dažādas stilizācijas, tomēr, viņasprāt, tas netraucēja daļā latviešu sabiedrības to uztvert kā nacionālo simbolu.⁹

Kopumā skatoties, vispār nav pievērsta liela uzmanība Dziesmu svētku vēstures dziļākai un nopietnākai pētniecībai, kā dēļ literatūras par šo tēmu ir ļoti maz, savukārt tā literatūra, kas ir pieejama, ir informatīvā ziņā salīdzinoši vienvēidīga, jo tajā Dziesmu svētkus apskata vairāk no kultūras puses, uzskaitot korus, diriģentus, izpildītās dziesmas un dejas, ieskicējot galvenos politiskos apstākļus u.c. vispārīgas lietas, bet autoresprāt, Dziesmu svētku pētniecībai būtu jāiet plašumā un sadarbojoties dažādu nozaru pārstāvjiem.

⁹ Karlsonē, A. *Dziesmu svētki un tautiskā tērpa attīstība Latvijā 19.gadsimta beigās un 20.gadsimtā*. Rīga: V/A Tautas mākslas centrs, 2013. 146.lpp

1. KULTŪRA LATVIJĀ 1950.-1960.g.

1.1. Kultūras situācija Latvijā

Pēc Otrā pasaules kara liela daļa latviešu kultūras pārstāvji bija emigrējuši no Latvijas, kā rezultātā kultūras elite pēckara periodā veidojās gandrīz no jauna, turklāt jaunos, citādākos apstākļos. Latvijas kultūrai un tās pārstāvjiem okupācijas laikā bija nozīmīga vieta padomju varas plānos kā režīma atbalstītājiem un propagandētājiem. Tomēr inteliģences pārstāvji bija arī pretestības figūra, jo tā cīnījās pret centieniem izšķīdināt nācijas identitāti padomju kultūrā un tautā, kā arī pret mēģinājumiem padarīt tos par komunistiskās ideoloģijas paklausīgiem kalpiem un pret nacionālo apspiestību. Kultūras darbiniekiem nācās rēķināties ar cenzūru un darboties, ierobežojot savas radošās izpausmes, jo jebkuru brīvāku domu vai radošu neatkarību režīms uztvēra kā politisku opozīciju, kam varēja sekot dažādas negatīvas sekas, arī politiskas represijas.¹⁰

Staļinisma periods Latvijas kultūrai vairāk bija nīkuļošanas kā attīstības laiks, jo tikai neliela daļa no kultūras mantojuma tika akceptēta kā režīmam pieņemama, savukārt 50.gadu vidū kultūrā, tāpat kā politikā, bija vērojama liberalizācija, kas sākās pēc Staļina nāves, pazīstama vairāk kā „atkušņa” periods. N. Hruščovs vēlējās reformas, nosodīja „Staļina kultu” un deklarēja, ka jāatgriežas pie „īstā” marksisma-leņinisma, kas ietvertu arī it kā deklarēto ideju par nacionālās politikas ieviešanu dzīvē.¹¹ Jāpiemin gan, ka definēta jaunā politika tika pēc 1956.g. februāra, kad norisinājās PSKP 20.kongress, tomēr pārmaiņas politikā un, izrietot no tā, arī pārējās dzīves jomās, lēnām sākās jau ar 1953.g., kad parādījās pirmās inteliģences pārstāvju diskusijas par sociālistiskā reālisma literatūras un mākslas ietvariem.¹²

Atkušņa periods Latvijā bija iespēja politikas laukā plašākā apmērā izvirzīties nacionāļkomunistiem, kuru viena no galvenajām politikas sastāvdaļām bija līdz tam dominējošās kultūrvēsturiskā mantojuma un kultūras politikas revīzija, mēģinot atbrīvoties no staļinisma laikā uzspiestā marksistiskā skatījuma, kurā liela daļa latviešu kultūras mantojuma nebija „pareizs”. 50.gadu otrajā pusē sāka pievērst lielāku uzmanību Latgalei, tās kultūras dzīves celšanai, tomēr centieni jel kā aktivizēt kultūras dzīvi atdūrās pret Daugavpils pilsētas partijas komitejas nepatiku pret latviešu kultūru un valodu, līdz ar to arī nevēlēšanos to atbalstīt.¹³ Nacionāļkomunistu laiks Latvijā nebija ilgs, 1959.gadā LKP CK plēnumā ar

¹⁰ Bleiere, D., Butulis, I. u.c. *Latvijas vēsture 20.gadsimts*. Rīga: Jumava, 2005. 353.-354. lpp

¹¹ Lapiņa, M. *Latvijas kultūras vēsture, XX.gs. 40.-80.gadi*. Rīga: Raka, 2002. 59.lpp

¹² Bleiere, D. Kultūrpolitika Latvijā 1953.-1958.gadā. Grām: Bērziņš, J. (sast.) *Vēsturnieks profesors Dr. phil. LZA ārzemju loceklis Andrievs Ezergailis : biobibliogrāfija, darbabiēdru veltījumi 70 gadu jubilejā*. Rīga: Latvijas Vēstures inst. apg., 2000. 126.-127.lpp

¹³ Bleiere, D., Butulis, I. u.c. *Latvijas vēsture 20.gadsimts*. Rīga: Jumava, 2005. 348.-349.lpp

tiem izrēķinājās, Berklavu pārceļot uz Vladimiras apgabalu, bet citus nacionāļkomunistus laika gaitā atcēla vai pazemināja citos amatos. Par LKP CK 1.sekretāru kļuva Arvīds Pelše, kas lielā mērā atgriezās pie iepriekšējās politikas, atsākās rusifikācija, tikai izvairoties no tiešas vardarbības.¹⁴

Staļinisma sistēmā literatūrā pastāvēja hierarhiska rangu tabula, kā arī daudzi rakstnieki tika pakļauti kritikai un stingrai cenzūrai. Tāpat tika izcelta krievu kultūra, savukārt rietumu ietekme Baltijā tika noniecināta.¹⁵ Literatūrā, tāpat kā citos mākslas žanros, centrālais virziens bija sociālais reālisms, īsāk socreālisms, kas savas pozīcijas noturēja līdz 50.gadu vidum. Literatūrā vairs nebija iespējamās nejaušības, jo viss tika pakļauts dzelžainai loģikai un komunistiskās partijas noteiktām likumsakarībām.¹⁶

Socreālismam bija cilvēku audzinoša funkcija, kam literatūrā tika izveidots „pozitīvā varoņa” tēls, kas bija komunist, dzīves pārveidotājs, cīnītājs, „pareiza” persona, caur kura tēlu varēja atreferēt marksisma pamattēzes. Dzejā uzmanība pievērsta sabiedriskajām, pilsoniskajām, kolektīvajām vērtībām, pagātne galvenokārt kalpoja kā negatīvs fons tagadnei. Dzejas motīvos figurē slavas dziesmas Komunistiskajai partijai un Padomju Savienībai, Staļinam. Staļins- tā bija metaforu sistēma, kurā viņam piedēvēja pat dievišķas funkcijas. Rakstot par tagadni, visi darbi pārsvarā izvērtās vienveidīgas himnās un apoloģijās un bija vienalga, kam tā veltīta, kā rezultātā apdziedāja pat visikdienišķākās lietas.¹⁷

Prozā pastāvēja līdzīga situācija-savs sakārtots kanons, kuru rakstniekam tikai vajadzēja apdarināt ar tekstu. Pasaule šādā prozā bija polarizēta ļaunajā un labajā, kas tika attiecināts uz sociālajiem slāņiem. Pie labajiem tika pieskaitīti trūcīgie zemnieki, proletariāts, bezdarbnieki, revolucionāri, komunisti un komjaunieši, savukārt sliktie bija bagātie zemnieki, privātpašnieki, muižnieki, policisti, politiķi, vācieši u.t.t.¹⁸

50.gadu vidū socreālisma kanons sāka sairt, jo tas bija izsmēlis savas ierobežotās radošās iespējas, tomēr represīvais aparāts vēl palika, tāpēc atsacīšanās no kanona kļuva iespējama tikai pēc Staļina nāves. Literatūra kļuva brīvāka no Staļina ideoloģijas nostādņēm, tomēr jaunajā ideoloģijā socreālisma ideja turpinājās, tāpēc nevarēja būt runas par opozīciju vai publisku cīņu pret to. Staļins kā visa centrs pazuda, kā rezultātā elastīgāka kļuva vērtību hierarhija, tomēr palika citi ideoloģiskie orientieri- Ļeņins, kas bija visa jaunā un pozitīvā metafora, komjaunatē, Komunistiskā partija, brāļu saime u.c.¹⁹

¹⁴ Lapiņa, M. *Latvijas kultūras vēsture, XX.gs. 40.-80.gadi*. Rīga:Raka, 2002. 60.lpp

¹⁵ Bleiere, D., Butulis,I. u.c. *Latvijas vēsture 20.gadsimts*. Rīga:Jumava, 2005. 353. lpp

¹⁶ Berelis, G. *Latviešu literatūras vēsture*. Rīga:Zvaigzne ABC, 1999, 106.lpp

¹⁷ Turpat 106., 111., 116.lpp

¹⁸ Turpat, 116.-117.lpp

¹⁹ Turpat, 120.lpp

50.gadu vidū politiskās un kultūras liberalizācijas laikā apritē atgriezās kāda daļa pirmspadomju un trimdas rakstnieku darbi, piesardzīgi varēja skart tēmas, kas iepriekš bija aizliegtas, piemēram, lēģeru tēma, kā arī palielinājās žanriskā dažādība, kam iepriekš nebija piekrišanas to nelietderīguma dēļ jaunajos apstākļos.²⁰

Nenoliedzami arī citi mākslas žanri izjuta staļinisma ideoloģijas ietekmi to darbībā. Mākslinieki saņēma valsts pasūtījumus, par kuriem slēdza līgumus, kuros viņiem bija jāattēlo sabiedriski nozīmīgu un aktuālu tematiku, kas lielā mērā ierobežoja viņu radošumu un daiļradi. Tika kritizēta jebkura nepatiesa dzīves attēlošana un atkāpšanās no reālistiskās tradīcijas, kā rezultātā panīka ainavu glezniecība, klusās dabas un portretu žanrs, kā arī mākslinieku karjeras, jo daudzi nespēja pielāgoties jaunajiem apstākļiem. Pēc Staļina nāves mākslā atgriezās iepriekš aizgājušie mākslinieki un glezniecība kopumā kļuva daudzveidīgāka, jo tajā ienāca arī daudzi jaunie mākslinieki, kas beiguši Mākslas akadēmiju.²¹

Mūzikas dzīve bija salīdzinoši bagātīga, kaut arī uz to attiecās reglaments. Daudziem komponistiem, kas pārstāvēja vēl veco inteliģenci, arī nācās pielāgoties jaunajām prasībām, lai iekļautos padomju mūzikas apritē.

Padomju tipoloģijā pastāvēja mūzikas dalījums- „vieglā”, pie kuras pieskaitāma estrādes mūzika, kas ir pieejama visiem gan uztveres (jo tās darbu sarežģītības pakāpe neprasa speciālu sagatavotību), gan patstāvīgās muzicēšanas ziņā, un „nopietnā”, ar kuru saprata klasiskos, akadēmiskos skaņdarbus.²²

Estrādes mūzika ar t.s. masu dziesmām, kas skaitās populārās mūzikas žanrs, tika novienkāršota līdz masu sapratnes līmenim, jo mākslai vajadzēja mobilizēt darbaļaudis un kolhozniekus darbam un jārada pārliecība par politiskās sistēmas stabilitāti. Padomju ideologi mākslā saskatīja lielu pārveidošanas un audzināšanas spēku, tādēļ arī mūzikai nepieciešama skaidrība, optimisms, kas raksturīgi padomju tautai, jo mūziku uzskatīja par ideoloģisku ieroci, ar kuru varēja panākt vēlamo rezultātu.²³

Krievu un arī pašmāju muzikologi kritizēja latviešu koru kompozīcijas par vienveidīgo stilu, kas atgādina korāli, tai esot raksturīga sastingusi domāšana un emociju šaurība. Komponistiem piemīt subjektīvi, traģisma pilni pārdzīvojumi, nomāktība, vai arī tie mēdz krist otrā galējībā- tiek radīti darbi ar apcerīgu liriku²⁴- tāvad pilnīgi pretēji iepriekš raksturotajiem vēlamajiem darbiem.

²⁰ Bleiere, D., Butulis, I. u.c. *Latvijas vēsture 20.gadsimts*. Rīga: Jumava, 2005. 355.lpp

²¹ Lapiņa, M. *Latvijas kultūras vēsture, XX.gs. 40.-80.gadi*. Rīga: Raka, 2002. 75., 79.-80.lpp

²² Kruks, S. *Par mūziku skaistu un melodisku!* Rīga: Neputns, 2008. 54.lpp

²³ Turpat, 36.,62.lpp

²⁴ Turpat, 35.lpp

1.2. Dziesmu svētki

Dziesmu svētki bija viens no tiem nacionālajiem elementiem, ko padomju režīms mēģināja izmantot un integrēt padomju dzīvē, piešķirot tiem padomisku saturu, jo tomēr padomju režīmam nācās rēķināties ar sabiedrības viedokli un tradīcijām. Tas bija veids, kā tautai dot iespēju būt kopā, bet ar varas iestāžu pārraudzību.²⁵

Līdz ar Otrā pasaules kara beigām, atgriežoties miera laika dzīves ritmā, pamazām sāka atjaunoties arī mākslinieciskā pašdarbība, tika apzināta koru situācija, kordiriģentiem uzdeva palīdzēt korim atsākt darbību. Tā arī pirmie svētki pēc kara rosināja visus, kas jau bija dziedājuši, un arī jaunus cilvēkus piedalīties svētkos, jo daudzi vēl atcerējās pirmskara Dziesmu svētkus un cerēja, ka drīz pēckara grūtības beigsies, kā arī vienkārši vēlējās būt svētku dalībnieki.²⁶

Ar Latvijas PSR MP un LKP CK 1947.gada 29.jūlija lēmumu noteica rīkot Dziesmu svētkus nākošā gada vasarā- 1948.gada 19.-22.jūlijā. Svētku organizēšanai tika izveidota republikāniskā Dziesmu svētku komisija, vēlāk komiteja, MP priekšsēdētāja vietnieka vadībā, kuras sastāvā ietilpa vadošie partijas un padomju darbinieki, dažādu ministriju un resoru vadītāji, kas lemj par Kultūras ministrijā sagatavotiem un CK apstiprinātiem jautājumiem, kas skar svētku organizatorisko pusi, kā arī regulē repertuāra izvēli, kaut par tā sagatavošanu bija atbildīgs Republikāniskais Tautas mākslas nams.²⁷

Reāls praktiskais darbs atradās otrajā nozīmīgajā organizatoriskajā struktūrā- Dziesmu svētku štābā, kas izveidots ar 1948.g. 11. Jūnija rīkojumu. Štābs sastāv no vairākām darba grupām, kas ar nelielām izmaiņām tiek veidotas katros svētkos: svētku laukuma pārraudzība, mēģinājumu un koncertu organizēšana, biļešu, programmu pārdošana u.c.²⁸

Pilsētās un rajonos, pēc Republikāniskās Dziesmu svētku komitejas parauga, tika izveidotas Dziesmu svētku orgkomitejas, kas darbojās centrālās komitejas vadībā, un bija atbildīgi par viņu atbildībā esošo kolektīvu gatavošanos, par sniegto materiālo atbalstu kolektīviem u.c. jautājumiem. Jaunā centralizētā sistēma izveidoja savā ziņā dīvainu situāciju, kad „no augšas” nāk rīkojumi, kas jāpilda arī tiem, kam svētki „neiet pie sirds”, jo diriģenti un dziedātāji, izmantojot situāciju, bija tiesīgi prasīt vietējo varas iestāžu darbinieku palīdzību un

²⁵ Bleiere, D., Butulis, I. u.c. *Latvijas vēsture 20.gadsimts*. Rīga: Jumava, 2005. 354.lpp

²⁶ Lapiņa, M. *Latvijas kultūras vēsture, XX.gs. 40.-80.gadi*. Rīga: Raka, 2002. 116.lpp

²⁷ Republikāniskais Tautas mākslas nams tika dibināts 1945.gadā ar uzdevumu veikt organizatorisko un metodisko darbu mākslinieciskās pašdarbības žanros, rūpēties par repertuāru, organizēt kolektīvu vadītāju apmācības un sniegt praktisku palīdzību repertuāra apguvei. No 1954.gada pārdēvēts par Em. Melngaiļa Tautas mākslas namu. Saulīte, I. *Deju svētki Latvijā*. Rīga: V/A Tautas mākslas centrs, 2005. 19.-20.lpp

²⁸ Saulīte, I. *Deju svētki Latvijā*. Rīga: V/A Tautas mākslas centrs, 2005. 19.lpp

atbalstu, jo, ietekmējoties no Ļeņina vārdiem „Māksla pieder tautai”, tika uzskatīts- koriem, kā arī mākslinieciskajai pašdarbībai kopumā, ir jābūt.²⁹

Gatavojoties II Padomju Latvijas Dziesmu svētkiem 1950.gadā, kas tika pieskaņoti dibināšanas 10.gadadienai, tiek izveidots jauns, trīspakāpju svētku organizēšanas modelis, kas saglabājās tāds visu padomju varas periodu. Gadu pirms lielajiem svētkiem ieplāno organizēt aprīņķu dziesmu dienas, mēnesi pirms- rajonu Dziesmu svētkus un jūlija vidū lielos svētkus Rīgā. Aprīņķu dziesmu dienās parādījusies tendence, ka deju kolektīvu popularitāte augusi, savukārt kori sākuši nīkuļot, kas varētu būt saistīts ar 1949.gada deportāciju ietekmi- daļa koristu izsūtīti, toties citi vīlušies padomju varā un iespējām piekopt latvisko kultūru jaunajos apstākļos.³⁰

1955.gada Padomju Latvijas III Dziesmu svētki ir īpaši ar diviem notikumiem: pirmkārt, koru koncerti notiek jaunajā Mežaparka estrādē, kurā svētki notiek joprojām, otrkārt, šajos svētkos rodas jauns un dzīvotspējīgs koncerta modelis- programma sastāv no koru dziesmu grupām, kas mijas ar deju priekšnesumiem-, kas arī tiek izmantots mūsdienās.³¹ Arī 1960.gada Dziesmu svētki iezīmējas ar vairākām „pirmajām reizēm”: sieviešu kori dzied tikai četrbalsīgas dziesmas, viendabīgie kori uzstājas atsevišķā koncertā, lielajos koncertos uzstājas arī apvienotais pūtēju orķestris³², kas liecina par mākslinieciskās pašdarbības reālu augšupeju.

Dziesmu svētku sovjetizācija sākās, pirmkārt, jau ar norises datumu maiņu. No ierastās Jāņu nedēļas svētki tika pārcelti uz jūlija vidu, pieskaņojot tos Latvijas PSR nodibināšanas dienai- 1940.gada 21.jūlijam.³³

Tā kā svētki atradās valstiskā pakļautībā, tajos viegli ievieš svešus elementus, kas izpaudās gājienu un svētku laukumu noformējumā, kur vajadzēja izmantot transparentus un plakātus ar saukļiem, valsts vadītāju ģimietnēm u.tml. Arī repertuāram bija savas prasības- tajā jāskan tematiskām dziesmām, kas slavina Staļinu un latviešu laimīgo dzīvi Padomju Latvijā. 1950.gada repertuārā proporcijas vēl ir pieņemamas- 21 latviešu autoru dziesmas, 11 cittautu komponistu darbi, 9 latviešu tautas dziesmu apdares un 3 cittautu dziesmu apdares.³⁴

Cits repertuāra sadalījums ir jau 1955.gada svētkiem-16 latviešu komponistu darbi, 6 cittautu, 6 latviešu tautas dziesmu apdares, 4 cittautu dziesmu apdares. Bērnu un vīru koru programmā nav nevienas latviešu tautas dziesmas apdares, sieviešu koriem-viena, respektīvi,

²⁹ Grauzdiņa, I., Poruks, A. *Dziesmu svētku gara gaita*. Rīga: E. Melngaiļa Tautas mākslas centrs, 1990, 42.lpp

³⁰ Karlsons, A. *Dziesmu svētki un tautiskā tērpa attīstība Latvijā 19.gadsimta beigās un 20.gadsimtā*. Rīga: Zinātne, 2013, 108.lpp

³¹ Grauzdiņa, I., Grāvītis, O. *Dziesmu svētki Latvijā*. Rīga: Latvijas enciklopēdija, 1990, 97.lpp

³² Grauzdiņa, I., Poruks, A. *Dziesmu svētku gara gaita*. Rīga: E. Melngaiļa Tautas mākslas centrs, 1990, 54.lpp

³³ *Dziesmu svētku mazā enciklopēdija*. Sast. Grauzdiņa, I. Rīga: Musica Baltica, 2004. 44.lpp

³⁴ Grauzdiņa, I., Grāvītis, O. *Dziesmu svētki Latvijā*. Rīga: Latvijas enciklopēdija, 1990. 88.lpp

latviešu dziesmu īpatsvars samazinās.³⁵ Daļu repertuāra sastāda arī t.s. masu dziesmas, kas raksturo 50.gadu tendenci, ka masu dziesmu radīšana kopumā tika atbalstīta, jo tā bija viegla un ar padomju dzīvi slavinošiem dzejas vārdiem.³⁶ 1960.gadā repertuārs sastāv no 18 latviešu autoru dziesmām, 11 cittautu dziesmām, 10 latviešu tautasdziesmām un 4 cittautu dziesmu apdarēm, tomēr Grauzdiņa to vērtē kā interesantāku, mākslinieciski vērtīgāku, jo samazinājies vienkāršoto dziesmu skaits, izteiksmīgākas kļuvušas tautasdziesmu apdares.³⁷

1960.gada Dziesmu svētkos pirmo reizi, balstoties uz svētku sacensību rezultātiem, labākajiem kolektīviem- 11 koriem un 5 deju kolektīviem tika piešķirts Tautas kolektīva goda nosaukums³⁸, kas izveidoja mākslinieciskā līmenī augstāku kolektīvu grupu, kas turpmākajās Dziesmu svētku sacensībās piedalās atsevišķā grupā.³⁹

Kaut bija jādzied daudz dziesmu, kas slavina visu, kas saistīts ar padomju valsti, cilvēku apziņā tie bija tautas svētki, un kordziedāšana ieguva nacionālās kustības apveidus. Dziesmā izteica Tēvzemes mīlestību, arī pret latviešu valodu, izrādot cieņu kultūrvēstures nepārtrauktībai.⁴⁰

Dziesmu svētki, pēc Aivara Gora domām, bija kā tautas mākslinieciskās jaunrades skates posmi, kuros atspoguļojas latviešu garīgā kultūra ar jaunām sociālistiskās dzīves kvalitātēm- cieņa pret tautas vēsturē radītajām progresīvajām vērtībām, dziesmu, dejas un mūzikas propoganda, aktīvs jaunrades process-, visu kolektīvu, vadītāju u.c. veiktā darba rezultāti, un kas ar savu „augsto idejiski māksliniecisko līmeni uzskatāmi vienmēr ir pierādījuši un pierāda tautas mākslinieciskās jaunrades potenču neizsmeļamību”, kā arī tajos ir varens masu emocionālās mobilizācijas, garīgās pasaules bagātināšanas faktors.⁴¹

³⁵ Grauzdiņa, I., Grāvītis, O. *Dziesmu svētki Latvijā*. Rīga: Latvijas enciklopēdija, 1990. 96.lpp

³⁶ Grauzdiņa, I., Poruks, A. *Dziesmu svētku gara gaita*. Rīga: E. Melngaiļa Tautas mākslas centrs, 1990, 50.lpp

³⁷ Grauzdiņa, I., Grāvītis, O. *Dziesmu svētki Latvijā*. Rīga: Latvijas enciklopēdija, 1990, 104.lpp

³⁸ Arī Latvijas Universitātes deju kolektīvs „Dancis” bija viens no pirmajiem 1960.gadā, kas ieguva Tautas deju ansambļa statusu.

³⁹ Grauzdiņa, I., Grāvītis, O. *Dziesmu svētki Latvijā*. Rīga: Latvijas enciklopēdija, 1990, 104.-105.lpp

⁴⁰ Lapiņa, M. *Latvijas kultūras vēsture, XX.gs. 40.-80.gadi*. Rīga: Raka, 2002, 117.lpp

⁴¹ Goris, A. *Tauta savu dziesmu dzied*. Rīga: Avots, 1982. 154.-155.lpp

2. GATAVOŠANĀS DZIESMU SVĒTKIEM ATSPUGUĻOJUMS PRESĒ

Dziesmu svētki ilga vien 4 dienas, tomēr gatavošanās svētkiem sākās jau gada sākumā, ja ne jau iepriekšējā gadā, atkarībā no kolektīvu darbības ilguma un citiem faktoriem, kas ietekmēja viņu gatavošanos svētkiem.

Vispārējie Dziesmu un Deju svētki bija un ir krāšņs un svarīgs notikums latviešu tautai, kam arī prese pievērsa pastiprinātu uzmanību, sniedzot ziņas ne tikai par pašu svētku norisi, bet arī par garo gatavošanās procesu tiem, informējot par dažādiem aspektiem, ko tā ietver, kā arī uzsverot Dziesmu svētku lielo nozīmi Padomju Latvijas cilvēku dzīvē.

Papildus Dziesmu svētku nozīmīgumam kā tādām jaunajos apstākļos, kas ietekmēja publikāciju daudzumu presē, jāmin arī politiskos lēmumus un aicinājumus no Ministru Padomes un Republikāniskā Dziesmu svētku biroja. 1949.gada Ministru Padomes septembra lēmumā „Par Otro Padomju Latvijas Dziesmu svētku organizēšanu” uzdeva valsts un rajonu preses redaktoriem plaši atspoguļot Otro Padomju Latvijas Dziesmu svētku politisko, sabiedrisko un kulturālo nozīmi un gatavošanās procesu tiem.⁴²

Tomēr jau Otro Dziesmu svētku gatavošanās laikā manāma neviennozīmīga preses redakciju darbība, kas pilnībā neatbilda Ministru Padomes plānotajam. Dziesmu svētku biroja vadītājs M. Edžiņš atskaitē par gatavošanās periodu no 1949.g. 15.novembra līdz 1950.g. 15.janvārim konstatējis, ka iespieddarbu un propogandas apakškomisija (kuras sastāvā bija iekļauti arī laikrakstu „Cīņa”, „Literatūra un Māksla” redaktori un „Советская Латвия” redaktora vietnieks) maz darījusi plašākai Otro Padomju Latvijas Dziesmu svētku popularizēšanai. Neviena no centrālajām republikas avīzēm nav uzskatījusi par svarīgu dot visaptverošus rakstus par svētku nozīmi. Laikraksts „Cīņa” atbildējis, ka vēl par agru pievērsties svētku organizēšanai. Bet, kā atskaitē tiek atzīmēts, centrālo laikrakstu piemēram modri seko arī reģionālā prese! Līdz ar to birojs vēlreiz uzdeva komisijai pievērst vēl lielāku uzmanību Dziesmu svētku nozīmes skaidrošanai, kā arī popularizēt labāko mākslinieciskās pašdarbības kolektīvu darbību.⁴³

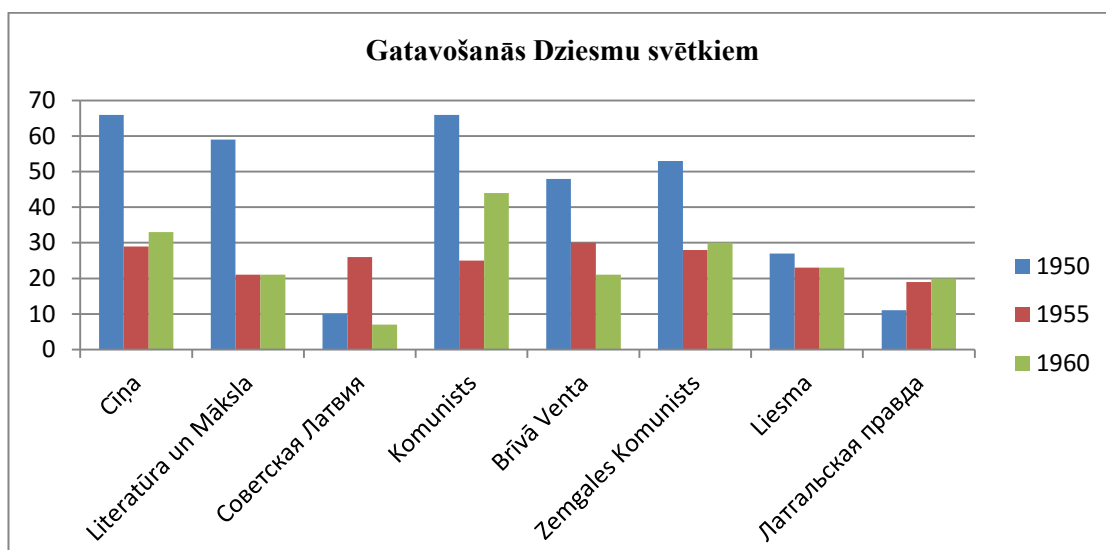
Attiecībā uz 1955.gada Padomju Latvijas Dziesmu svētkiem, jāsaaka, ka arhīvu dokumentos par gatavošanos Dziesmu svētkiem nav atrodami kādi speciāli rīkojumi preses darbam vai atskaites par to, savukārt 1960.gadā atsevišķos Republikāniskās Dziesmu svētku komisijas sēžu protokolos ir atrodami aicinājumi preseī.

⁴² Latvijas Vēstures Arhīvs, 270.f. (Latvijas PSR Ministru Padome un Latvijas Republikas Ministru Padome), 2.apr., 5835. l. (Dokumenti par gatavošanos Dziesmusvētkiem (lēmumu kopijas un projekti, pasākumu plāns, sarakste u.c.)) 6.lp

⁴³ Turpat, 48.;50.lp

1960.gada 25.februāra sēdes protokolā atspoguļojas sēdes dalībnieku diskusija, ka nepieciešams atspoguļot presē par šo (25.02.1960) komisijas sēdi un visiem sāpīgajiem jautājumiem, kurā Deglavs izteicies, ka vispār ir nepieciešami raksti laikrakstos, jo uz to brīdi presē ir pilnīgs klusums saistībā ar Dziesmu svētkiem, tādēļ komisija uzdeva caur vietējo laikrakstu un radiomezglu plaši iepazīstināt ar gatavošanos Dziesmu svētkiem un to norises plāniem.⁴⁴

2.1. tabula



45

Pirmā tabula atspoguļo kopējo rakstu skaitu laikrakstos par gatavošanos⁴⁶ Dziesmu svētkiem. Salīdzinot pa gadiem, konstatējams, ka visvairāk rakstu ir 1950.gada presē- 340 raksti, savukārt 1955. un 1960.gadā rakstu skaits ir gandrīz vienāds- attiecīgi 201 un 199 raksti, kas, autoresprāt, parāda destalinizācijas ietekmi preses darbā, zudusi tik lielā staļinisma kontrole un spiediens.

Starp centrālajiem laikrakstiem aktīvākā rakstu publicētāja par Dziesmu svētkiem uzskatāmi bijusi „Cīņa” 1950.gadā publicējot 66 rakstus, savukārt 1955. un 1960.g. tikai 29 un 33 rakstus. Līdzīga rakstu attiecība bijusi arī „Literatūrā un Mākslā”, publicējot 59 rakstus 1950.g. un 21 rakstus turpmākajos gados. Savukārt interesanta rakstu attiecība ir laikrakstam „Советская Латвия”, kur visvairāk rakstu ir 1955.gadā- 26, toties 1950.gadā publicēti vien

⁴⁴ LVA, 270.f. (Latvijas PSR Ministru Padome un Latvijas Republikas Ministru Padome) 3.apr. 626.l. (Материали о выполнении постановления Совета Министров Латвийской ССР от 19 декабря 1959 года №680 „О мероприятиях по подготовке и организации Праздника песни Советской Латвии в 1960 году” (протоколи программы...)) 2,5. lpp; 17.lp

⁴⁵ Daugavpils pilsētas laikrakstam 1950., 1955. un 1960.gadā bija atšķirīgi nosaukumi, tāpēc autore tabulas kompakta un ērtības labad Daugavpils laikrakstam norāda tikai 1950.gada nosaukumu.

⁴⁶ Autore sadaļā par gatavošanos svētkiem iekļāva visus rakstus no gada sākuma līdz Republikānisko Dziesmu svētku sākumam.

10 un 1960.g. tikai 7 raksti par gatavošanos, kas, pēc autores domām, ir katastrofāli maz tik ilgam laikam periodam.

Pievēršoties reģionālās preses rakstu attiecībām, kā daudzskaitlīgāko rakstu publicētājs minams Liepājas laikraksts „Komunists”, kas 1950.gadā publicējis 66 rakstus, kas ir tikpat, cik centrālajam laikrakstam „Cīņa”, kas norāda uz laikraksta lielo aktivitāti un uzmanības pievēršanu Dziesmu svētkiem. 1955.gadā „Komunistā” ir straujš rakstu kritums- 25 raksti, savukārt 1960.gadā publicēti 44 raksti, kas starp visiem tā gada laikrakstiem ir visaugstākais rādītājs. Līdzīgs rakstu skaits manāms gan Ventspils laikrakstā „Brīvā Venta”, kur 1950.gadā publicēti 48 raksti, bet 1955. gadā 30 raksti un 1960.gadā- 21 raksts, gan Jelgavas „Zemgales Komunistā”, kurā 53 raksti publicēti 1950.gadā, savukārt 28 un 30 raksti publicēti 1955. un 1960.gadā.

Valmieras laikrakstam „Liesma” un Daugavpils laikrakstiem ir ļoti šaura rakstu amplitūda visu trīs gadu laikā. „Liesmai” tā variē no 27 rakstiem 1950.gadā līdz 23 rakstiem 1955. un 1960.gadā. Savukārt Daugavpils laikrakstiem ir līdzīga rakstu attiecība kā centrālajam laikrakstam „Советская Латвия”, 1950.gadā „Латгальская правда” publicēti tikai 11 raksti, bet 1955.g. „Красное Знамя” publicēti 19 un 1960.g. „Падомю Даугава”- 20 raksti. Tā kā nav manāmu krasu pārmaiņu, varētu teikt, ka Valmieras un Daugavpils laikrakstiem bijusi nemainīga darba politika attiecībā uz Dziesmu svētkiem visus trīs gadus, būtiski neietekmējoties no politiskajām pārmaiņām valstī, ko varētu attiecināt uz pārējo laikrakstu kraso rakstu skaita atšķirībām gadu gaitā.

2.1. Kolektīvu radošā darbība

2.1.1. Kolektīvu izveide un to darbība

Viens no centrālajiem jautājumiem, par ko presē rakstīja, bija kolektīvu izveide, mēģinājumu norise, dalībnieku skaits, kā kuriem sokas ar repertuāra apguvi-cik dziesmas vai dejas viņi ir iestudējuši un kādā līmenī u.c.

Var teikt, ka šo jautājumu atspoguļošajiem rakstiem ir līdzīga saturiskā struktūra, respektīvi, raksta par līdzīgiem gatavošanās procesa apsektiem, kas izmantota lielā daļā rakstu, bet nevar, protams, simtprocentīgi apgalvot, ka visos, jo kādā rakstā ir pielikts kāds cits aspekts klāt vai attiecīgi noņemts nost.

Pirmkārt, kā viens no aspektiem, kas tiek minēts rakstos ir kolektīvu dibināšana. Jāsaka, ka to skaits nav pārāk liels. Laikrakstā „Cīņa” 1950.gadā publicēti 4 raksti, no tiem 3 par

reģionu koriem, savukārt 1955.gadā tikai viens par kora dibināšanu reģionā. 1955.gada „Literatūrā un Mākslā” publicēti 3 raksti par kora dibināšanām reģionos, savukārt „Советская Латвия” publicējusi vienu rakstu 1950.gadā un pa diviem rakstiem 1955. un 1960.gadā, kas saistīti ar kora dibināšanu reģionos.

Reģionu laikrakstos visvairāk par kora veidošanu rakstīts 1950.gada presē- 4 raksti „Komunistā” un „Liesmā”, 3 raksti „Zemgales Komunistā” un 1 raksts laikrakstā „Brīvā Venta”. 1955.gadā publicēti viens raksts laikrakstos „Komunists”, „Brīvā Venta”, „Zemgales Komunists” un „Liesma”. Par jaunu deju kolektīvu noorganizēšanu rakstīts tikai 3 rakstos: 1950.gada „Liesmā” un „Brīvā Ventā”, un 1960.gada „Komunistā”.

Saturiski raksti par jaunu kolektīvu dibināšanu kopumā iekļaujas ierasto gatavošanās rakstu sistēmā, iepazīstinot ar kolektīva iesākto īsās darbības laikā, un visu trīs gadu presēs neizceļas ar īpašām atšķirībām, ja neskaita laikrakstu „Советская Латвия”, kurā tikai pasaka, ka izveidoti jauni kolektīvi, nepievēršot nekādu sīkāku uzmanību to darbībai. Tā no laikraksta kļūst zināms, ka Valkā kolhozos „Nākotne”, „Septītais novembris” un „Centība” nodibināti jauni kori.⁴⁷

Jāsaka gan, ka īpaši lakoniski (burtiski vienā teikumā) ticis iepazīstināts arī ar jauno skolotāju kori Ludzā, kurš diriģenta vadībā jau iestudējis daļu no Dziesmu svētku repertuāra dziesmām,⁴⁸ bet šādi raksti „Cīņā” ir retums. Marta sākumā „Literatūra un Māksla” ziņojusi arī par Ausekļa ciemā noorganizētu kori, kas, kaut arī dziesmu mācīšanās uzsākta ar lielu nokavēšanos, cer neatlaidīgā darbā pienācīgi sagatavoties Padomju Latvijas dziesmu svētkiem.⁴⁹ Par šī paša kora noorganizēšanu rakstīts arī „Liesmā”, un 30.jūnijā rakstīts par deju kolektīva nodibināšanu šajā pašā ciemā, kurā darbojās 16 dalībnieki.⁵⁰ 1960.gada „Komunistā” salīdzinoši plašā rakstā informēts par jauna deju kolektīva nodibināšanu janvāra mēnesī ar 18 dalībniekiem, kas apguvuši jau pirmos soļus un apņēmušies startēt rajona Dziesmu svētkos.⁵¹

Krietni jau biežāk minēts aspekts presē ir mēģinājumu norise, ar to šoreiz saprotot dienas, kad tie notiek, to organizācija un apmeklējumu kvalitāte.

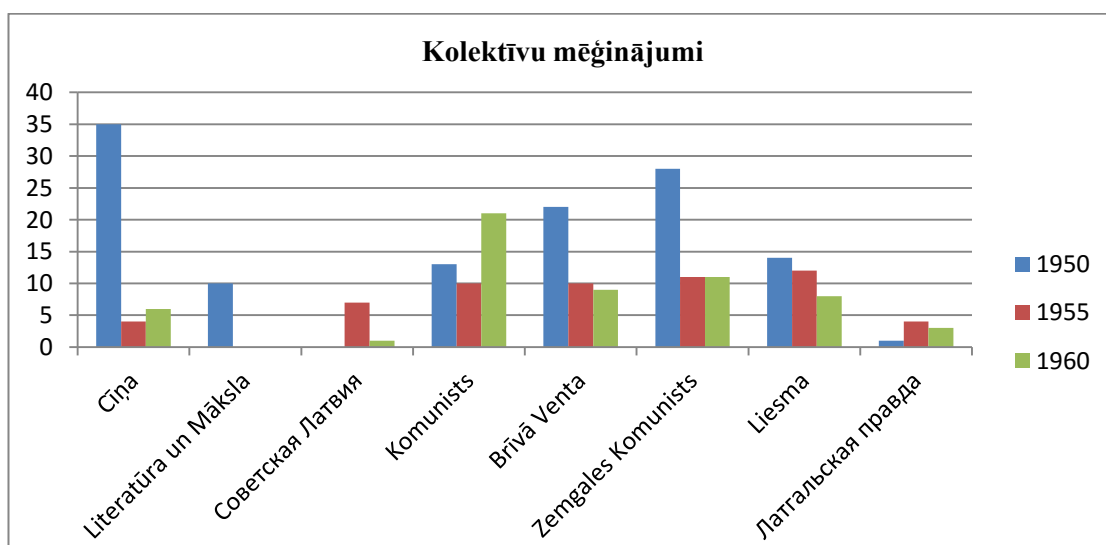
⁴⁷ Тысяча певцом. *Советская Латвия*, 1960, 9. февраль, С. 3.

⁴⁸ Īsa hronika. *Ціņa*, 1950, 5.maijs, 4.lpp

⁴⁹ Jauns kultūras centrs laukos. *Literatūra un Māksla*, 1950, 5.marts, 4.lpp

⁵⁰ Jauns deju kolektīvs. *Liesma*, 1950, 30.jūnijs, 1.lpp

⁵¹ Rosme pašdarbības kolektīvos. *Komunists*, 1960, 2.februāris, 4.lpp



52

Visvairāk visu trīs gadu presē ir rakstīts par koku kolektīvu mēģinājumiem. Centrālajā laikrakstā „Cīņa” 1950.gadā par koku mēģinājumiem minēts 25 rakstos, to skaitā 17 publikācijās informēts par reģionu koriem, savukārt nākamajos gados ir straujš rakstu skaitliskais kritums- 1955.gadā tikai 4 rakstos minēts, no kuriem 3 par reģionu koku mēģinājumiem, un 1960.gadā 3 raksti, visi veltīti reģionu koriem. Tikai 1950.gadā „Literatūra un Māksla” pievērsusi uzmanību koku mēģinājumiem 7 rakstos, no kuriem 1 ir par Rīgas pilsētas kolektīvu. Arī „Советская Латвия” mazāk uzmanības pievērsusi mēģinājumu atspoguļojumam, 1955.gadā publicējot 4 rakstus (3 par reģioniem) un 1960.gadā tikai 1.

Krietni regulārāk koku mēģinājumu atspoguļojumam pievērsusies reģionālā prese, par šo jautājumu rakstot katrā Dziesmu svētku gadā. Visvairāk rakstu par gatavošanos ir 1950.gada „Zemgales Komunistā”- 20 un „Brīvā Ventā”-19, kam „seko” Valmieras laikraksts „Liesma” ar 12 rakstiem un Liepājas „Komunistam”, kurā mēģinājumu norise minēta 8 rakstos, toties Daugavpils „Латгальская правда” par to informējusi tikai vienā rakstā.

1955. un 1960.gadā rakstu skaits ir līdzīgāks laikrakstu starpā. „Zemgales Komunistam” koku mēģinājumu norisi aprakstījis 6 rakstos 1955.gadā un 7 rakstos 1960.gadā, līdzīgi ir arī laikrakstā „Brīvā Venta”- 8 un 4 raksti. Liepājas „Komunistam” 1955.gadā ir 6 raksti, toties 1960.g. jau 13, kas tajā gadā ir vislielākais rakstu skaits starp reģionālajām avīzēm tajā gadā. Valmieras „Liesmā” 1955.gadā mēģinājumu norise minēta 8 rakstos, kamēr 1960.gadā 5 raksti. 1955.gadā Daugavpils „Красное Знамя” publicējusi 4 rakstus.

⁵² Tabulā iekļauti visu kolektīvu- koku, tautas deju un orķestru- mēģinājumi

Par deju kolektīvu mēģinājumiem kopumā ir rakstīts krietni mazāk kā par koru, ko daļēji var izskaidrot ar koru lielāku skaitu un popularitāti. Laikraksts „Cīņa” 1950.gadā par deju kolektīvu mēģinājumu norisi informējis 9 rakstos (3 par reģioniem), kamēr „Literatūra un Māksla” tai pašā laikā tikai 3 rakstus. 1955.gadā par deju kolektīvu mēģinājumiem „Советская Латвия” un 1960.gadā „Cīņa” publicēti trīs raksti par reģionu deju kolektīvu gatavošanos.

Tikai mazliet bagātīgāks apskats ir veikts reģionālajā presē. Dabiski, visvairāk rakstu ir 1950.gadā, „Zemgales Komunisti” par deju kolektīviem rakstījis 8 rakstos, „Komunisti”- 5 rakstos, „Brīvā Venta” un „Liesma”- divos rakstos. Daugavpils laikraksts par deju kolektīvu mēģinājumiem neko npublicē ne 1950., ne 1955.gadā. 1955.gadā rakstu skaits ir pavisam niecīgs- 4 raksti „Liesmā” un „Zemgales Komunistā”, 3 raksti „Komunistā” un 2 raksti Ventspils „Brīvā Ventā”. 1960.gadā, tāpat kā tas novērojams pie korjiem, visvairāk rakstu ir Liepājas „Komunistā”- 7, kamēr 3 raksti publicēti „Brīvā Venta” un „Падомю Даугава”, 2 raksti „Zemgales Komunistā” un tikai viens raksts „Liesmā”.

Par kolektīvu mēģinājumiem tika rakstīts galvenokārt divos veidos- vienā rakstā minot vienu kolektīvu vai apkopojot vairāku kolektīvu mēģinājumu apskatus, neizplūstot plašos aprakstos, vai veltot kādam kolektīvam atsevišķu rakstu, iepazīstinot ar tā darbību, veiksmes stāstiem, reizēm reportāžu veidā, veidojot dzīvīgu, reālu iespaidu par kolektīvu mēģinājumiem, tā arī lasītāju nosacīti pietuvinot un iesaistot emocionāli gatavošanās procesā. Autore uzskata gan, ka pirmais rakstu veids bija krietni populārāks kopumā kā atsevišķu kolektīvu popularizēšana, it īpaši centrālajā presē, jo mēģinājumu un gatavošanās pieminēšana bieži bija tikai viens aspekts vai drīzāk ievads citiem ar gatavošanos Dziesmu svētkiem saistītiem rakstiem. Attiecīgi otrā „tipa” raksti vairāk ir izplatīti reģionālajā presē, kas koncentrējas uz savu kolektīvu darbības atspoguļošanu.

Otrā tipa raksti par mēģinājumiem centrālajā presē visvairāk ir „Cīņā”- 1950. un 1955.gadā publicēti 4 šādi raksti, savukārt 1960.gadā-6, un arī vienīgais raksts „Советская Латвия” 1960.gadā. Reģionālajā presē to rakstu amplitūda pa gadiem jau ir plašāka. 1950.gadā 2 tādi raksti publicēti „Латгальская правда” un „Комunistā”, 3 raksti „Liesmā”, 4 raksti „Brīvā Ventā” un 6 raksti „Zemgales Komunistā”. 1955.gadā kopumā šādu rakstu skaits ir audzis, bet atsevišķiem laikrakstiem samazinājies- Daugavpils „Красное Знамя” publicējis tikai 1 tāda tipa rakstu, „Komunisti” 3 rakstus, „Liesma”- 4, „Brīvā Venta” un „Zemgales Komunisti”- 7 rakstus. 1960.gadā visvairāk tādu rakstu ir Liepājas „Komunistā”- 8, kamēr citos to skaits ir palicis tāds pats vai samazinājies, „Liesmā” un „Падомю Даугава” publicēti 3 raksti, „Brīvā Ventā”- 5 raksti, „Zemgales Komunistā”- 6 raksti.

No tā var secināt, ka, sākoties destalinizācijai, raksti, kas saistīti ar konkrētu kolektīvu mēģinājumu atspoguļošanu kopumā ir kļuvuši populārāki, jo tajos var vairāk izvērst informāciju par kolektīvu radošo gatavošanos un tie ir personiskāki, kas varētu kalpot par piemēru citiem un uzmundrinājumu pašiem dalībniekiem un vēl vairāk veicinātu pozitīvu gatavošanos svētkos.

Rakstos par mēģinājumiem mēdz sniegt diezgan sīkas detaļas par to norisi, tā, piemēram, Daugavpils Kultūras nama deju kolektīvs mēģina 3 reizes nedēļā 3-5 stundas, kas ir saspringts, radošs darbs, kurš prasa lielu uzticību mērķim.⁵³ Dzelzceļa mezgla koris katru otrdienu uz mēģinājumiem pulcējas 50 cilvēku sastāvā, kur mācās daudzas skaistas latviešu un krievu dziesmas.⁵⁴

Tāpat rakstos tiek iepazīstināts ar to, kā tiek pārvarētas grūtības un organizēti mēģinājumi. Jelgavas lina fabrikā darbi rit trīs maiņās un mēģinājumi tiek iekārtoti tā, lai tiktu divas trešdaļas koru dalībnieku darba dienās un svētdienās mēģinājumā tiek visi kolektīva dalībnieki.⁵⁵ Arī kolhozu koriem mēdz būt dažāda mēģinājumu prakse- 1950.gadā Bebreņē ticis izveidots apvienotais kolhozu koris, kur Dziesmas iestudē pa atsevišķiem kolhoziem vai vairākiem kolhoziem ciemos, kur izveidojušies mazāki kori, diriģentam tos sistemātiski apbraukājot, un vēlāk, visiem sapulcējoties Bebreņē, tiek mēģināts visiem kopā.⁵⁶

1955. un 1960.gada presē parādās iezīme, kas nav tik raksturīga 1950.gada presē- jau gatavošanās laikā tiek konstatēts, ka atsevišķi kolektīvi nebūs spējīgi piedalīties sancensībā uz lielajiem Dziesmu svētkiem. Tā Daugavpils Ādas apavu rūpnīcas klubā nevedas mākslinieciskās pašdarbības organizēšana, no koriem darbojas tikai sieviešu koris, kas savā darbā arī nīkuļo, kā dēļ nespēs piedalīties patstāvīgi pat rajona Dziesma svētkos, tāpēc tiek aicināts atrast kori, ar ko apvienoties.⁵⁷

Kopumā pozitīvi presē tiek vērtēts fakts, ka mazskaitlīgi kori un vispār kolektīvi apvienojas lielākos, lai sasniegtu mākslinieciski augstāku sniegumu, it īpaši 1955. un 1960.gada, jo, autoresprāt, tad mazāk tiek uzsvērts masveidīguma faktors, respektīvi, presē netiek tik daudz aģitēts uz to, ka par katru cenu katrā kolhozā, rūpnīcā un iestādē vajadzīgs mākslinieciskās pašdarbības kolektīvs. Drīzāk destalinizācijas laikā mēģina rast balansu starp masas sasniegšanu un augstāku māksliniecisko līmeni, protams, nenoliedzot to, ka pēc kārtējiem Dziesmu svētkiem kolektīvos vajadzētu iesaistīties arvien vairāk un vairāk cilvēkiem.

⁵³ Огруцко, С. Время не ждет. *Падомю Даугава*, 1960, 20. февраль, С. 3.

⁵⁴ Skvorcova, V. Gatavojas Dziesmu svētkiem. *Brīvā Venta*, 1950, 22.jūnijs, 2.lpp

⁵⁵ Koļesņikova, Z. Gatavojamies Dziesmu svētkiem. *Zemgales Komunisti*, 1955, 14.janvāris, 2.lpp

⁵⁶ Kramiņš, A. Bebreņes kolchozu kora labais piemērs. *Cīņa*, 1950, 29.janvāris, 4.lpp

⁵⁷ Бебрис, И. А хор мог бы быть. *Падомю Даугава*, 1960, 23. апрель, С. 3.

Pretstatā rakstiem par veiksmīgu koru gatavošanos, visu trīs gadu presē tiek rakstīts arī par neizdevušos kolektīvu organizēšanu vai to izjukšanu. Tā Jelgavas pilsētas Dziesmu svētku sagatavošanas komisijas priekšsēdētājs secinājis, ka vāji darbojas kādreiz aktīvais Izglītības darbinieku arodbiedrības koris, kura dalībnieku skaits ar katru dienu samazinājies.⁵⁸ Konstanti nesekmīgi Dziesmu svētkiem gatavojies arī Elektroarmatūras rūpnīcas koris, kurš ir mazskaitlīgs, pie tam daļu koristu ir no Kirova rajona tekstilrūpnīcas, bet tāpat mēģinājumus apmeklē mazāk kā puse no pierakstītajiem dalībniekiem.⁵⁹

Atsevišķi nodalāmi kvantitātes ziņā ir orķestru mēģinājumi, kas ir īpaši maz atspoguļoti saistībā ar Dziesmu svētkiem, jo to popularitāte un skaits bija diezgan mazs. Rakstu skaits palielinās līdz ar orķestru popularitāti. No centrālajiem laikrakstiem tikai „Cīņa” ir publicējusi vienu rakstu par orķestru mēģinājumiem 1950.gadā. Pa vienam rakstam ir 1950.gada „Brīvā Ventā”, 1955.gada „Zemgales Komunistā”, „Komunistā” un 1960.gada „Komunistā”. 2 raksti publicēti 1960.gada „Brīvā Venta” „Zemgales Komunistā” un „Liesma”. Arī apjoma ziņā šie raksti lielākoties ir mazi, tikai 1960.gadā ir veltīts lielāks raksts orķestriem.

Tomēr saturiskā ziņā tie tāpat ir līdzīgi kā par koru un deju kolektīvu mēģinājumiem. Tā Lielplatones ciema tautas nama orķestris „ar lielu entuziasmu” ierodas uz mēģinājumiem 3 reizes nedēļā, bieži vien mēģinājumi beidzas pāri pusnaktij.⁶⁰ Presē retajā plašajā rakstā par orķestriem novērtē arī orķestru kopējo māksliniecisko līmeni, tā 1960.gadā secināts, ka Ventspils pilsētā un laukos par orķestru esamību atceras tikai tad, kad nepieciešams kādā pasākumā paspēlēt mūziku, bet sistemātiski par tiem neviens nerūpējas un nepievērš tik lielu uzmanību kā koriem un deju kolektīviem, kas arī neveicina to māksliniecisko un skaitlisko izaugsmi.⁶¹ Cītur neveicas ar orķestru dibināšanu, kaut instrumenti būtu- tos, piemēram, artelī „Sarkanais metalurģis” tur skapī, bet nedod Sidrabenes ciema klubam, kur spēlētāji ir bez instrumentiem.⁶²

Tāpat populārs (un svarīgs svētku veiksmīgam iznākumam) aspekts preses rakstos saistībā ar koru radošo darbību ir repertuāra apguve, neatkarīgi no tā, vai tas publicēts rakstos par konkrēta kolektīva mēģinājumiem vai vispārīgos apskata rakstos par kāda rajona vai vispārēju valsts mēroga gatavošanos svētkiem.

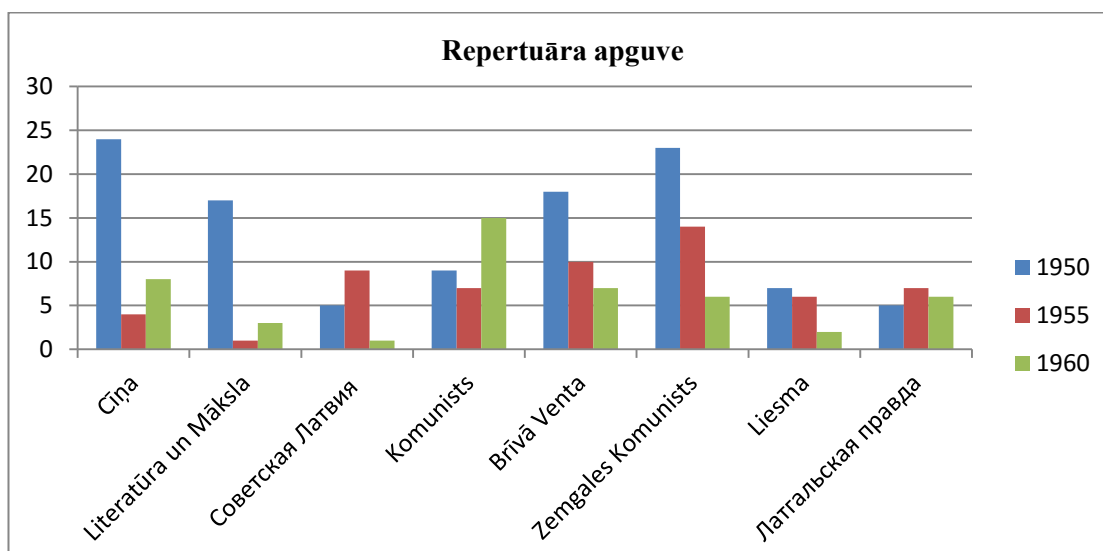
⁵⁸ Avdjukevičs, S. Dziesmu svētkus sagaidot. *Zemgales Komunisti*, 1950, 22.aprīlis, 3.lpp

⁵⁹ Грасберг, К. Активно готовится к Празднику песни. *Советская Латвия*, 1955, 21. май, С. 2.

⁶⁰ Banga, P. Vēl un vēlreiz atkārti. *Zemgales Komunisti*, 1960, 3.februāris, 3.lpp

⁶¹ Gercāns, J. Paaugstināsim pūtēju orķestru māksliniecisko līmeni. *Brīvā Venta*, 1960, 26.jūnijs, 4.lpp

⁶² Grūtups, J. Laika maz-viens mēnesis. *Zemgales Komunisti*, 1960, 20.aprīlis, 4.lpp



Kā tas ir arī ar citiem jautājumiem presē, no tabulas var redzēt, ka arī repertuāra apguve ir visvairāk pārstāvēta 1950.gada presē, 1955. un 1960.gadā rakstiem esot līdzsvarotākā skaitā. No centrālajiem laikrakstiem, kā ierasts visvairāk rakstu ir 1950.gada „Cīņā”- 24 un „Literatūrā un Mākslā”- 17, savukārt „Советская Латвия”- 5, bet 1955.gadā situācija ir pilnīgi pretēja: visvairāk rakstu- 9- ir „Советская Латвия”, savukārt „Cīņā” un „Literatūrā un Mākslā” attiecīgi 4 un 1 raksts. Arī 1960.gadā centrālās avīzes salīdzinoši maz pieminējušas repertuāra apgūšanas līmeni: „Cīņā” 8 reizes, „Literatūrā un Mākslā”- 3 reizes, savukārt „Советская Латвия” atvēlējusi 1 no visiem 7 rakstiem.

Pie reģionālās preses var novērot līdzīgas attiecības, kā pie mēģinājumu atspoguļojuma rakstu skaita. 1950. un 1955.gadā vairāk rakstu ir „Zemgales Komunistā”- 23 un 14- un „Brīvā Venta”, kurā publicēti 18 un 10 raksti, toties „Komunistā”- 9 un 7 raksti. 1960.gadā vērojama apgriezta situācija- „Komunistā” par repertuāra apguvi rakstīts 15 rakstos, kamēr „Brīvā Ventā” un „Zemgales Komunistā” 7 un 6 raksti. Kā jau iepriekš, arī šajā jautājumā „Liesma” un Daugavpils laikraksti 1950.gadā atšķiras no citiem reģionu laikrakstiem. 1950. gadā „Liesmā” 7 raksti publicēti un „Латгальская правда”- 5 raksti. 1955. un 1960.gadā to rakstu skaits ir līdzīgs (ar izņēmumiem) ar pārējiem apskatītajiem reģionu laikrakstiem: „Liesmā” publicēti 6 un 2 raksti, bet „Красное Знамя” publicēti 7 raksti un „Падомю Даугава”- 6 raksti.

Repertuāra apgūšana tika sadalīta trīs posmos, līdz ar to presē rakstīja par katra posma dziesmu apgūšanas gaitu. Par repertuāra apguvi rakstīja, vai nu ļoti vispārīgi, aptverot vairākus reģionus vai kolektīvus, vai, minot to kā vienu no aspektiem, rakstos par kolektīvu mēģinājumiem.

Laikraksts „Советская Латвия” rakstījis par sistemātisku un pozitīvu gatavošanos Bauskas, Aknīstes, Dundagas u.c. rajonos, kuru kolhozu mākslinieciskās pašdarbības kolektīvi pilnībā vai gandrīz pilnībā ir iestudējuši visu Dziesmu svētku repertuāru.⁶³ Arī Ugāles koris, gatavojoties 1960.gada Dziesmu svētkiem līdz maija beigām iestudējis jau visu repertuāru, notiek grūtāko dziesmu- „Lauztās priedes”, „Beverīnas dziedonis” u.c. „noslīpēšana” un atkārtošana.⁶⁴

Līdz ar to, ka gatavošanās Dziesmu svētkiem visur nenoritēja tik gludi un raiti, kā svētku organizētāji varbūt to būtu vēlējušies, tad presē parādās arī vairāki neveiksmes iemesli, kas liedz izcili sagatavoties svētkiem. Šie iemesli parādās visu trīs gadu presē.

Kā viens no aspektiem ir dažādu pilsētas un ciemu iestāžu darbība. Par kolhozu, rūpniecību, skolu un tautas namu vadītāju darbu un atbalstu Dziesmu svētku gatavošanās procesā minēts kopumā 54 rakstos, no kuriem 31 rakstā tas vērtēts kā negatīvs, nepietiekams, kamēr tikai 19 rakstos tas uzteikts kā pozitīvs piemērs pārējiem. Visvairāk par to rakstīts ir 1955.gada „Brīvā Ventā”- 6 raksti, „Zemgales Komunistā” un „Komunistā”- 5 raksti un 1960.gada „Komunistā”- 7 raksti.

Tā Višķu lauksaimniecības tehnikumā koris knapi izveidojies, jo direktors neizrādījis pilnīgi nekādu interesi un atbalstu, arī deju kolektīva vadītājs gatavošanās „karstākajā” laikā aizsūtīts praksē tālu prom no tehnikuma, respektīvi, direktors neizrāda iniciatīvu samērot darbus tā, lai neciestu ne mācības, ne pašdarbība.⁶⁵ Tā arī kolhozu „Zieds” un „Uzvara” priekšsēdētāji neinteresējas par kolhoza koriem, jo tādu dziedāšanu uzskata par lieku niekošanos⁶⁶ - šāds uzskats presē parādās ne vienu reiz vien, kas atspoguļo tā laika realitāti attiecībā uz attieksmi pret māksliniecisko pašdarbību un Dziesmu svētkiem. Kolektīvu dalībnieku neierašanās darba dēļ arī tiek uzskatīts par iestāžu vadības vainu.

Tāpat arī lielākas organizācijas- ciema padomes, Dziesmu svētku komisijas- tiek minētas 60 rakstos, to darbs 39 rakstos raksturots negatīvi un tikai 16 rakstos- pozitīvi. Par šo organizāciju darbu visvairāk rakstīts 1955.gada „Zemgales Komunistā”- 8 raksti, 5 rakstos tas minēts daudzos laikrakstos- 1950.gada „Komunistā”, „Zemgales Komunistā”, 1955. un 1960. gada „Cīņā”. Daudzviet Dziesmu svētku komisijas nav nemaz nodibinātas, bet ja ir, tad tikai uz papīra, bet reāli dzīvē nedarbojas, kas arī bremsē gatavošanos Dziesmu svētkiem un kolektīvu pajukšanu, neveidošanos.⁶⁷

⁶³ Навстречу дню песни. *Советская Латвия*, 1955, 6. март, С. 3.

⁶⁴ Safonovs, P. Ugālnieki sasparaģušies. *Brīvā Venta*, 1960, 29.maijā, 3.lpp

⁶⁵ Наградова, Е. Успешно завершить подготовку к Празднику песни. *Латгальская правда*, 1950, 20. май, С. 2.

⁶⁶ Rosību lauku koros. *Zemgales Komunists*, 1950, 26.aprīlī, 1.lpp

⁶⁷ Dziesmu svētki- visas tautas svētki. *Komunists*, 1960, 7.februāris, 1.lpp

Arī komjaunatnes organizācijas netika aizmirstas, to dalība gatavošanās posmā minēta 23 rakstos, no tiem tikai 5 pozitīvi un 15 negatīvi piemēri. Lielākoties tiek pārmesta komjauniešu nepiedalīšanās mākslinieciskajā pašdarbībā, ka tie to nekādi neatbalsta. Protams, tiek uzslavēti arī aktīvo komjauniešu piedalīšanās svētku organizēšanā, kolhozā „Uz priekšu” komjaunatnes pirmorganizācijas sekretāre Šteina nodibināja kolhozā kori un deju kolektīvu.⁶⁸

Atbalsta trūkuma dēļ gatavošanās Dziesmu svētkiem kolektīviem tika apgrūtināta dažādos veidos, par ko sūdzējās arī presē, galvenokārt reģionālajā presē. Viena no tādām ir repertuāra nošu trūkums- Ogres kultūras namā Dziesmu svētku repertuāram paredzēto dziesmu krājumus nevar atrast un tie dziedātājiem jāiegādājas grāmatu veikalā vai jābrauc uz Rīgu meklēt.⁶⁹ Reizēm problēma kolektīviem ir arī telpu trūkums, tā Aizputes pilsētas kultūras namā nav pieejamas nodarbību telpas ieilgušā remonta dēļ un vienā mitinās nama vadītājs, kurš nav saņēmis vēl iepriekšējā gadā solīto dzīvokli.⁷⁰

1955.gadā „Literatūra un Māksla” vairāk, asāk un plašāk nodarbojās ar skaidrojošo darbu, cik svarīgi ir, lai šīs visas organizācijas aktīvi iesaistītos Dziesmu svētku gatavošanā, jo viens nepareizs solis noved pie nākamā, līdz ar ko gatavošanās ir vāja, tapēc atbildīgajiem ir nepieciešams mainīt savu nostāju Dziesmu svētku sakarā.

Diriģenta darbs vērtēts 20 rakstos, no kuriem 14 rakstos tas vērtēts pozitīvi, savukārt tikai 6 negatīvi, kas ir pretēji iepriekšējo atbildīgo institūciju negatīvajam vērtējumam. Par sekmīgu darbu ar Dikļu un Daugauļu koriem laikrakstā „Liesma” uzslavēts diriģents U. Balodis, ka viņš ir spējis celt abu koru dalībnieku aktivitāti un repertuārs praktiski viss ir apgūts, ko nav izdarījuši citi apkārtnes kori.⁷¹

Ne tikai par svētku organizēšanu atbildīgie ir pie vainas neveiksmīgā gatavošanās procesā. Arī pašiem kolektīvu dalībniekiem ir disciplīnas problēmas, kas ietekmē negatīvi kolektīvu darbu, tādēļ atsevišķos kolektīvos izdomāts, kā kontrolēt mēģinājumu apmeklētāju skaitu. Durbes pilsētas kultūras nama korī iestrādāta prakse, ka pēc mēģinājuma diriģents iesniedz izpildkomitejas priekšsēdētājam b. Martinovai sarakstu ar dziedātājiem, kas apmeklējuši mēģinājumus, lai pēc tam runātu individuāli ar mēģinājumu kavētājiem, skaidrojot, cik svarīgi ir pastāvīgi nākt uz mēģinājumiem, kas, pēc laikrakstā teiktā, ir sniedzis arī rezultātus kora disciplīnas uzlabošanā.⁷²

Tā kā atsevišķos koros bija šīs disciplīnas problēmas vai kolektīvs bija mazskaitlīgs, tad reizēm presē tiek aicināti jauni dziedātāji. Tā Jaunvirslauka ciema kora dalībnieki savās rindās

⁶⁸ Rītiņš, L. Rūpīgi sagatavosimies Dziesmu svētkiem. *Komunisti*, 1955, 22.marts, 2.lpp

⁶⁹ Cielaviņa, A. Kā Ogres Kultūras nams gatavojas Dziesmu svētkiem. *Cīņa*, 1950, 14.aprīlis, 6.lpp

⁷⁰ Ozols, K. Lielāku atbildības sajūtu. *Komunisti*, 1960, 4.janvāris, 5.lpp

⁷¹ Vikmanis, E. Jārada visi apstākļi kora sekmīgam darbam. *Liesma*, 1950, 17.marts, 2.lpp

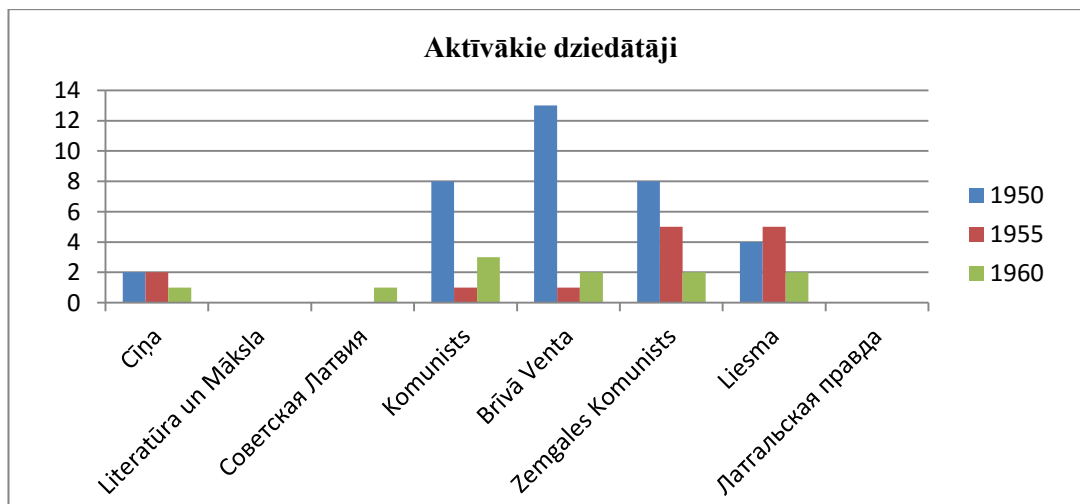
⁷² Baļčus, A. Lai lielāks kļūst dziedātāju pulks. *Komunisti*, 1950, 9.aprīlis, 3.lpp

aicināja arī Staļina vārdā nosauktā kolhoza zootehniķi b. Kļaviņu, agronomi b. Zelmeni, sīklopu fermas pārzini b. Brīdagu.⁷³ Tai pašā laikā, kas interesanti, Ļeņina vārdā nosauktā kolhoza kora diriģents aicināja savus koristus būt tikpat akurātiem mēģinājumu apmeklēšanā un strādāt ar visu sparū, lai viņu koris varētu piedalīties Dziesmu svētkos⁷⁴ - tātad, kaut disciplīna ir laba, aicina to nepazaudēt.

No visas neveiksmju iemeslu uzskaitīšanas presē izriet arī, protams, rīcības plāns, kas būtu jādara, lai sagatavošanās Dziesmu svētkiem notiktu veiksmīgi. Tā ir kopēja, visu iesaistīto pušu- partijas, padomju un komjaunatnes, kolektīvu- ikdienas sadarbība, pārliecināšanās, vai visi ierodas mēģinājumos, un atbalsta sniegšana kolektīviem.⁷⁵ Aicina arī Dziesmu svētku komisijas izanalizēt kolektīvu atpalcības cēloņus un darīt visu iespējamo traucējumu novēršanai.⁷⁶

Padomju režīmā personisko interesešu pakļaušana kolektīva interesēm bija svarīga propagandas tēma- darba darītāja ideāltips bija nesavtīgs cilvēks, kas sevi visu velta ražošanai, līdz ar to arī prese bieži rakstīja par šādiem it kā ideālajiem cilvēkiem.⁷⁷ Šāds koncepts tiek izmantots arī saistībā ar Dziesmu svētkiem, tāpat atzīmē aktīvākos un labākos kolektīvu dalībniekus.

2.4. tabula



Kā norāda tabula, kuru dalībnieku uzslavēšana izteiktāka ir reģionālajā presē, jo „Cīņa” kopā pa visiem trim gadiem piecos rakstos ir minējusi aktīvākos-labākos dziedātājus, savukārt „Советская Латвия” vienu reizi 1960.gadā. Visvairāk par šo aspektu ir rakstīts 1950.gada

⁷³ Strauts, J. Dzied ciema jauktais koris. *Zemgales Komunists*, 1955, 27.februāris, 4.lpp

⁷⁴ Asafrejs, A. Sekmīgi gatavojamies 1.maijam un Dziesmu svētkiem. *Liesma*, 1950, 9.aprīlis, 1.lpp

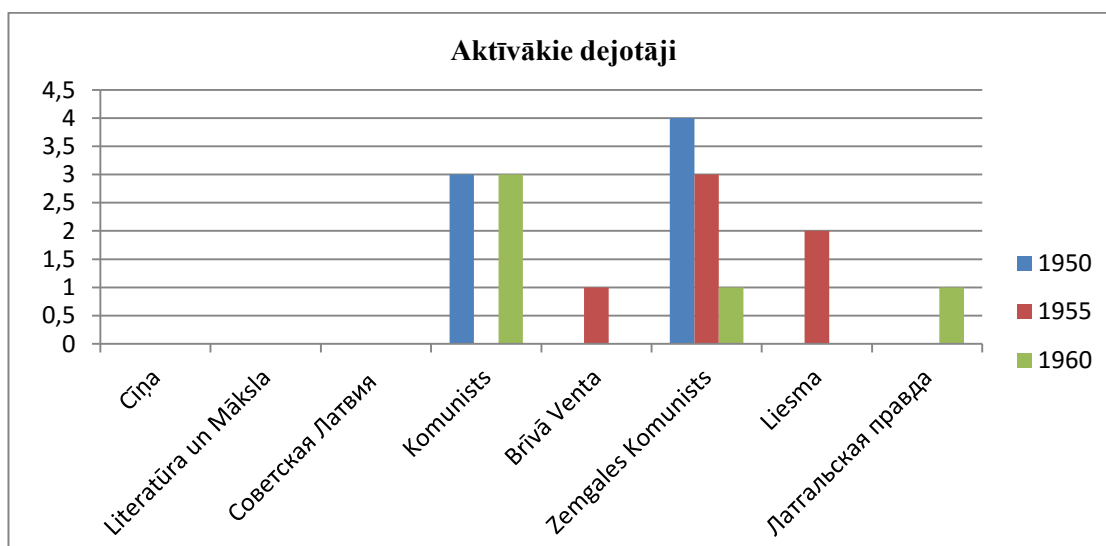
⁷⁵ Кузнецова, Е. О подготовке к Празднику песни. *Латгальская Правда*, 1950, 11. март, С. 2.

⁷⁶ Vikmanis, E. Gatavosimies Dziesmu svētkiem. *Liesma*, 1950, 28.maijs, 2.lpp

⁷⁷ Bleiere, D. *Eiropa ārpus Eiropas...Dzīve Latvijas PSR*. Rīga:LU Akadēmiskais apgāds, 2012. 84.lpp

presē- 13 reizes „Brīvā Ventā”, pa 8 reizēm „Komunistā” un „Zemgales Komunistā”, 4 reizes Liesmā. 1955.gadā dalībnieku uzsaukšana kļūst mazāk populāra, 5 reizes rakstīts „Zemgales Komunistā” un „Liesmā”, 1 reizi „Brīvā Ventā” un „Komunistā”. 1960.gadā to skaits „Zemgales Komunistā” un „Liesmā” ir sarucis līdz 2 rakstiem katrā, kamēr „Komunistā” minimāli pieaudzis līdz 3 rakstiem un „Brīvā Ventā” līdz diviem.

2.5. tabula



Par labākajiem dejotājiem rakstīts krietni mazāk un tikai reģionālajā presē, jo kopumā par deju kolektīviem raksti ir mazāk un centrālajos laikrakstos par tiem neizvērs šos rakstus reizēm tik plašus, kā par koku mēģinājumiem, līdz ar to šo aspektu izlaižot. Pat 1950.gada presē dejotāji minēti tikai divos laikrakstos- „Komunistā” 3 reizes un „Zemgales Komunistā” 4 reizes-, kaut ierasts, ka šī gada presē rakstos tiek iekļauti praktiski visi darbā apskatītie aspekti. 1955.gadā „Zemgales Komunistā” labākie dejotāji minēti 3 reizes, „Liesmā”-2 un vienu reizi „Brīvā Ventā”. 1960.gadā visvairāk- 3 rakstos- deju kolektīvu dalībnieki minēti „Komunistā”, vienu reizi „Zemgales Komunistā” un, kas interesanti, pēkšņi parādās arī Daugavpils laikrakstā „Падомю Даугава”, kaut tas nemaz nepiemin labākos koristus, kas ir izplatītāka prakse presē.

Kā viens no pozitīvajiem aspektiem šajos aktīvajos dalībniekos ir vēlme ierasties mēģinājumos, pārvarot jebkādas šķēršļus. Bieži dalībniekiem bija jāmēro tāls ceļš, ir slikti laikapstākļi vai jāpārvar kādi tehniski traucējumi, lai ierastos mēģinājumos, tomēr viņi reti vai nemaz tos nekavē. Popes ciema kora viens no rosīgākajiem dziedātājiem ir 60 gadus vecais Jānis Ercums, kas vienmēr ierodas mēģinājumos, jo dziedāšana ir garīga atpūta pēc dienas

smagā darba kolhozā.⁷⁸ Tāpat kolektīvu dalībnieki bieži ir arī sava darba pirmrindnieki, tā 27.tipogrāfijas jauktajā korī līmētāja Dz. Lēmane maiņas uzdevumu paveic par 200 procentiem.⁷⁹ 1960.gada „Liesmā” rakstā par Skaņkalnes ciema kori tiek slavēti un konkrēti nosaukti vairāki kora dalībnieki, kas gan ilgi darbojušies kolektīvā, gan tos, kas pēc smagām darba dienām veic vēl daudz kilometru, lai ierastos mēģinājumos.⁸⁰ 1950.gada „Zemgales Komunistā” iepazīstināts ar 72 gadus veco koristi Lejnietu, kuru vienmēr pavadījušas dziesmas un tās ir bijušas viņas draugs jebkurā darbā, viņa mēģina tās mājās un iet arī uz mēģinājumiem,⁸¹ tāpat tiek uzsvērtā lielā dziesmas nozīme, kas palīdzējusi koristei vienmēr. Savukārt 1960.gada „Komunistā” rakstīts par Skaidrīti- deju kolektīva dalībnieci, kuru slavē kā īpašu, kas palīdz kolektīva organizēšanā un deju tā, ka citiem grūti turēt līdzi, rūpējas par tautas tērpiem un vēl teicami veic savu pamatdarbu,⁸² tāpat cilvēks, kas iet un dara, un spēj ar saviem darbiem iedvesmot citus mākslinieciskās pašdarbības dalībniekus.

Raksti par kolektīvu gatavošanos mēģinājumu procesā ir savā saturā komplicēti, bagāti ar dažādiem aspektiem, kas saistīti ar kolektīvu ikdienas darbu. Praktiski visi aspekti, kas ilustrēti tabulās, ir bijuši populārāki 1950.gada presē, ko varētu saistīt ar Republikāniskās Dziesmu svētku komitejas rīkojumiem, it īpaši repertuāra apguve, jo tā veiksmīga apguve ir viens no Dziesmu svētku panākumu stūrakmeņiem. Reģionālā prese izceļas aktīvāko dalībnieku plašākā popularizēšanā, kā centrālajā presē, it īpaši 1950.gadā. Savukārt krievu laikraksti izceļas ar mazāku mēģinājumu atspoguļošanu gan kvantitatīvi, gan kvalitatīvi.

2.1.2.Kopmēģinājumi

Kopmēģinājumi ir svarīga gatavošanās sastāvdaļa, kad kori tiekas vairākos mēģinājumos, lai kopīgi izmēģinātu repertuārā paredzētās dziesmas, pieliekot tām dažādus akcentus u.tml., kā arī kori varētu sadziedāties un vairāk „izjust” cits citu. Kopmēģinājumi tika rīkoti pēc katra dziesmu iestudēšanas posma un tajos paveica sagatavošanās darbus, ar kuriem neatliktu laiks nodarboties lielajā kopmēģinājumā pirms svētku koncerta Rīgā.

1950.gadā, organizējot Otros Padomju Latvijas Dziesmu svētkus, Dziesmu svētku birojs aicinājis katru mēnesi izvietot laikrakstā uzsaukumus, rajonu kora un deju kolektīvu zināšanai, par visiem tekošā mēneša kopmēģinājumiem un sniegt norādījumus visiem kolhozu, iestāžu, izpildkomiteju vadītājiem rūpēties, lai kopmēģinājumu dalībnieki būtu

⁷⁸ Gatavojas Dziesmu svētkiem. *Brīva Venta*, 1950, 13.jūnijs, 3.lpp

⁷⁹ Gūtlande, J. Skan dziesmas. *Komunisti*, 1955, 18.februāris, 2.lpp

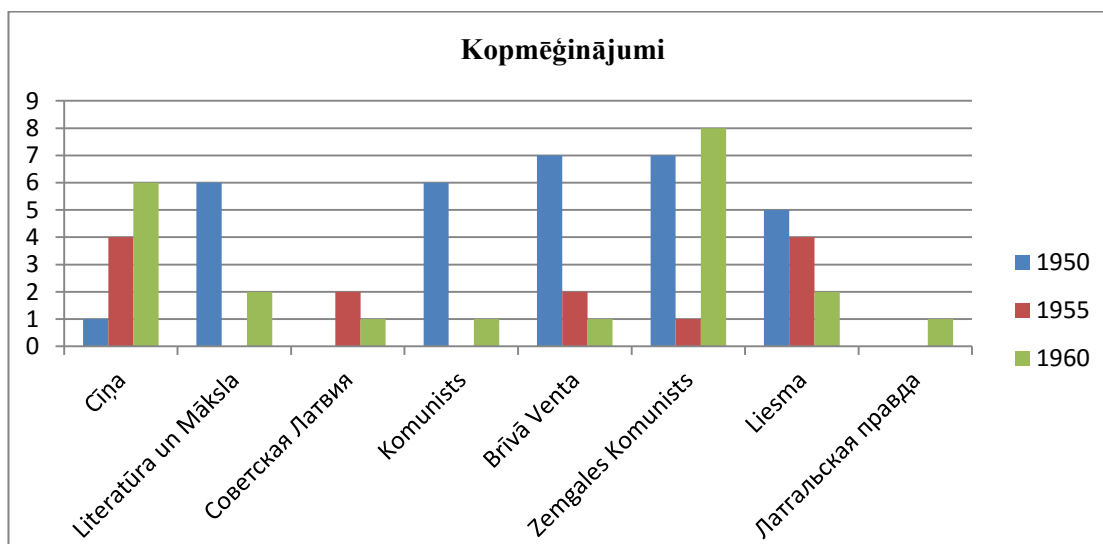
⁸⁰ Pabriks, V. Dziesmu svētkus sagaidot. *Liesma*, 1960, 19.aprīlī, 3.lpp

⁸¹ Salnājs, O. Sirmā dziesmu mīlotāja. *Zemgales Komunisti*, 1950, 30.jūnijs, 3.lpp

⁸² Novadniece, E. Darbs dara darītāju. *Komunisti*, 1960, 26.jūnijs, 4.lpp

apgādāti ar transportu un atbrīvoti no darba.⁸³ Šādi uzskaiti atrodami gan arī citu gadu presē, izteiktāk 1955.gada „Liesmā”, kaut nav teorētiski, cik noprotams no arhīvu materiāliem, tad doti speciāli norādījumi par publikācijām presē saistībā ar kopmēģinājumiem.

2.6. tabula



Kopmēģinājumu jautājums aktuāls bijis visos trīs gados, tomēr 1950.gadā to daudzums ir krietni lielāks un savā ziņā arī vienmērīgāks, ar atsevišķiem izņēmumiem. Neraksturīgi maz rakstu ir laikrakstā „Cīņa”- tikai viens, kamēr „Literatūrā un Mākslā”-6 raksti, toties „Советская Латвия” tiem nav pievērsusi uzmanību. Tikmēr reģionālajā presē, kur ir publicēti raksti par kopmēģinājumiem, rakstu skaits ir vienmērīgāks: 5 raksti „Liesmā”, 6 raksti „Komunistā” un 7 raksti „Brīvā Vēstī” un „Zemgales Komunistā”.

1955.gadā kopmēģinājumi kopumā bija mazāk pārstāvēti jautājums presē kā citos gados. Laikraksts „Cīņa” par tiem rakstījis vairāk kā iepriekš- 4 reizes, un „Советская Латвия” divas reizes. No reģionālajiem laikrakstiem visvairāk rakstīts „Liesmā”- 4 rakstos, kamēr „Brīvā Vēstī” divas reizes un „Zemgales Komunistā” tikai vienu reizi.

1960.gadā kopmēģinājumu rakstu amplitūda ir plašāka. Laikrakstā „Cīņa” ir 6 raksti, toties „Literatūrā un Mākslā” 2 raksti un 1 raksts laikrakstā „Советская Латвия”. Reģionālajā presē visvairāk par kopmēģinājumiem rakstīts laikrakstā „Zemgales Komunisti”- 8 reizes, „Liesmā” divas reizes, toties visās pārējās publicēti tikai 1 raksts par kolektīvu kopmēģinājumiem, kā dēļ Jelgavas laikrakstu šajā jautājumā varētu dēvēt par izņēmumu.

⁸³ LVA, 236.f., 1.apr. 11.lieta (Otro Dziesmu svētku biroja materiāli (instrukcija, noteikumi par piedalīšanos Dziesmu svētkos, žūrijas komisijas protokols u.c.)), 156.lp

Saturiski rakstos par kopmēģinājumiem tiek skaidrota to nozīme, novērtēta to gaita, cik tie veiksmīgi vai neveiksmīgi, tā iemesli, kas ticis darīts, cik un kādi kolektīvi ieradušies.

„Literatūra un Māksla” visvairāk no centrālajiem laikrakstiem izceļas ar kopmēģinājumu nozīmes skaidrošanu, jo to apmeklēšanā bija problēmas. Pēc laikrakstā paustā, lai izdotos veiksmīgs kopmēģinājums, pirms tam ir vajadzīgs izstrādāt kopmēģinājumu plānu, kuru zinātu visi dziedātāji un dejojāji, diriģenti un deju kolektīvu vadītāji; nepieciešams sagatavot piemērotas telpas un nepieciešams dot iestāžu vadītājiem norādījumus gādāt par transportu, lai nokļūtu uz kopmēģinājumiem.⁸⁴ Šim laikrakstam raksturīgs vairāk par kopmēģinājumiem rakstīt rakstos saistībā ar kopējo gatavošanos, lai ilustrētu, ka tā ir pareizi vai nepareizi gatavoties Dziesmu svētkiem.

Laikraksts „Brīva Venta” pirms kārtējā kopmēģinājuma skaidroja, cik nozīmīgi ir, ka visi dalībnieki ieradušies, jo tikai tā var veidoties kopskaņa, vienots ansamblis, tāpēc izpalikšana no kopmēģinājuma ir nosodāma, jo izpalikušie dalībnieki rada nestabilitāti un traucējumus repertuāra sniegumā.⁸⁵

Populārs aspekts, ko min, kas ietekmējis kopmēģinājumu kvalitāti, ir iepriekšējā sagatavošanās mēģinājumos, tātad, kādā kvalitātē un cik dziesmas ir iestudētas no paredzētā posma, jo, piemēram, Valmieras rajona jaukto koru kopmēģinājumā bijuši ap 400 dalībnieku, bet visas dziesmas nevarēja „noslīpēt”, jo dažas nebija kori iemācījušies iepriekš mēģinājumos mājās, bet arī bez vainas nav rajona virsdiriģents, kurš praktiski nemaz nav bijis izbraucis pie koriem uz mēģinājumiem.⁸⁶ Par dziesmu izpildījuma un mēģinājuma novērtējumu kopumā var teikt, ka 1950.gada presē lielākoties vērtē pozitīvi, kaut ir bijušas arī kādas kļūmes, toties 1955. un 1960.gadā krietni vairāk tiek rakstīts arī par neveiksmēm un nepareiziem izpildījumiem, ko nepieciešams un iesaka arī labot uz nākamajām reizēm.

Disciplīnas jautājumi bija problēmas arī kopmēģinājumu sakarā, amizanta situācija gadījusies kopmēģinājumā Grobiņā, pirms kura daži kora dalībnieki „iestiprinājušies” restorānā un vēlāk traucējuši pārējiem kopmēģinājumu, kas raksturota kā nevēlama prakse.⁸⁷

Tāpat arī mazais dalībnieku skaits kopmēģinājumos ir problēma, tāpēc lielākoties visu trīs gadu presē tiek uzskaitīts, kuri kolektīvi ieradušies, kādā sastāvā, un kuri nav ieradušies. Kolektīvi, kas ieradušies pilnā sastāvā un veiksmīgi strādā, tiek slavēti un stādīti priekšā kā piemēri, kamēr neieradušies tiek pelti, arī par slikto sagatavotību. 1950.gada „Zemgales Komunistā” nosodoši pat tiek nosauktas atsevišķas dāmas vārdā, kuras nav ieradušās

⁸⁴ Dziesmu svētki tuvojas. *Literatūra un Māksla*, 1950, 26.marts, 1.lpp

⁸⁵ Prūsis, H. Gatavosimies otriem Padomju Latvijas Dziesmu svētkiem. *Brīvā Venta*, 1950, 17.jūnijs, 4.lpp

⁸⁶ Paegle, A. Ir jāskan visām dziesmām. *Cīņa*, 1960, 24.marts, 4.lpp

⁸⁷ Petkuss, J. Komjaunieši, Tavs goda pienākums būt dziedātāju un dejojāju pulkā! *Komunisti*, 1950, 25.maijs, 2.lpp

kopmēģinājumos, kas aizbildinās ar saslimšanu vai laika trūkumu.⁸⁸ Retu reizi kā problēma mazskaitlīgumam tiek minētas transporta problēmas, ka ciema padomju un iestāžu darbinieki nenodrošina kolektīvu dalībnieku nokļūšanu mēģinājumos, un reizēm rodas arī citi šķēršļi, kā darba maiņas, ekskursijas, sporta pasākumi u.c. Bet 1960.gada „Liesmā” publicēts tieši pretējs raksts, par pozitīvu kopmēģinājumu atbalsta piemēru, no kura aicina citus mācīties, un šādi raksti drīzāk ir retums presē. Pirmsmēģinājuma dienās bijuši sniegaini laikapstākļi, kā dēļ lielākā daļa koru jau nosprieduši, ka netiks uz kopmēģinājumu, tomēr Burtņieku padomju saimniecības direktors naktī izsūtījis tehniku ceļu tīrīšanai, kā rezultātā kori varēja ierasties kopmēģinājumā kuplā skaitā.⁸⁹ Tāpat laikrakstā par kopmēģinājumu apmeklējumu minēts, ka divi kori ieradušies mazskaitlīgi, bet tas netiek nosodīts, drīzāk vairāk koncentrējas uz to, lai kori izlabotu savas izpildījuma kļūdas līdz nākamajai reizei.⁹⁰

1960.gada preseī vairāk raksturīgs arī rakstu beigās informēt par nākamajiem kopmēģinājumiem, kad būtu jāierodas visiem dalībniekiem, kādas dziesmas vai dejas tiks mēģinātas un par to, kas būtu jāizdara līdz tam.⁹¹ Pozitīvi vērtē arī Dziesmu svētku komisijas sēdes sasaukšanu tūlīt pēc kopmēģinājuma, lai pārrunātu visus trūkumus.⁹²

Kopmēģinājumu atspoguļošanā 1950.gada presē kā galvenais aspekts izvirzās tieši kolektīvu apmeklējums, cik daudz un kādos balss sastāvos tie ieradušies, kamēr 1955.gadā un 1960.gadā galvenos akcentus liek uz kopmēģinājumu kvalitātes novērtēšanu, iesakot arī, kas kolektīviem ir jāizdara turpmāk.

2.1.3.Koncerti

Koncerti bijuši neatņemama gatavošanās procesa sastāvdaļa, kad varēja izmēģināt apgūto repertuāru publikas priekšā un novērtēt, kas ir izdevies un uzlabojams, tādēļ par tiem rakstīja presē atskatus.

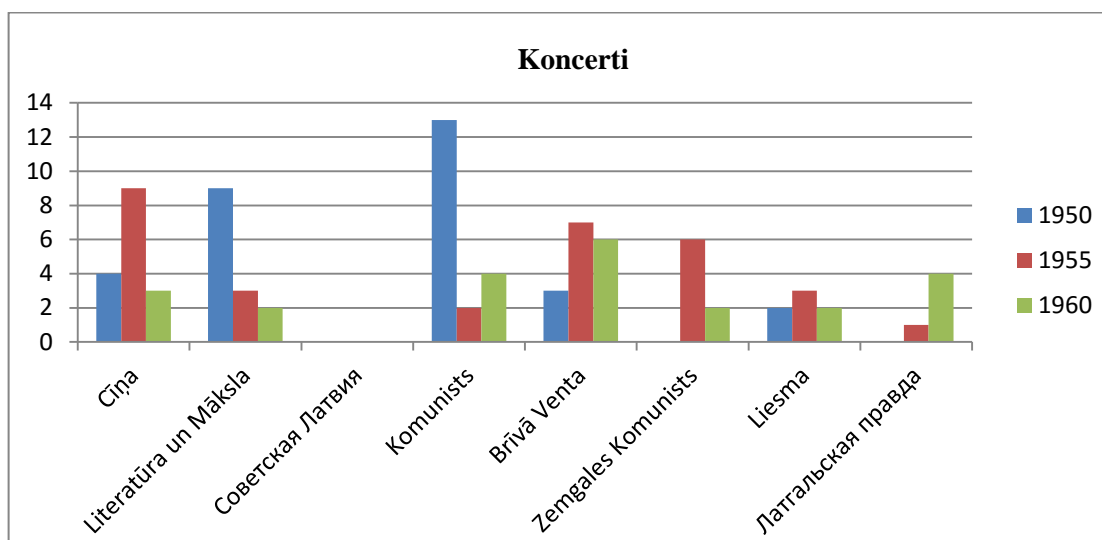
⁸⁸ Dzirna, K. Uz kora kopmēģinājumiem jāierodas visiem dziedātājiem. *Zemgales Komunisti*, 1950, 23.maijs, 3.lpp

⁸⁹ Vikmanis, E. Kad dziesmu mīl. *Liesma*, 1960, 1.marts, 2.lpp

⁹⁰ Vikmanis, E. Rajona koru kopmēģinājumā. *Liesma*, 1960, 19.marts, 2.lpp

⁹¹ Дорог каждый час. *Падомю Даугава*, 1960, 4. июнь, С. 4.

⁹² Silmala, A. Talsos rit dziesmu kamols. *Сīņa*, 1960, 20.februāris, 4.lpp



Centrālajos laikrakstos „Cīņa” un „Literatūra un Māksla” koncertu atspoguļojums gadu gaitā mainījies. 1950.gadā vairāk rakstu ir laikrakstā „Literatūra un Māksla”- 9 raksti, kamēr „Cīņā” tikai 4 raksti, savukārt 1955.gadā rakstu skaitliskās attiecības ir apgrieztā situācijā- 3 pret 9 rakstiem. 1960.gadā to skaits samazinājies- 2 un 3 raksti.

1950.gadā visvairāk rakstu ir Liepājas „Komunistā”- 13, un tā ir praktiski populārākā tematika laikrakstā šajā gadā atšķirībā no citiem reģionālajiem laikrakstiem, kas koncentrējas vairāk uz mēģinājumu procesu aspektiem. Par koncertiem 1950.gadā rakstīts vēl 3 rakstos „Brīvā Ventā” un 2 rakstos „Liesmā”. 1955.gadā koncertu pārskati ir vairāk pārstāvēti reģionālajā presē. „Komunistā” to skaits gan krasi samazinājies- 2 raksti, tomēr to skaits ir līdzīgāks pārējiem laikrakstiem- „Brīvā Ventā” publicēti 7 raksti, „Zemgales Komunistā”- 6 raksti, „Liesmā” 3 raksti un arī Daugavpils laikraksts „Красное Знамя” vienā rakstā veicis atskatu uz koncertu. 1960.gadā skaitliski visvairāk par koncertiem rakstīts laikrakstā „Brīvā Venta”- 6 raksti, Liepājas „Komunistā” un Daugavpils „Падомю Даугава”- 4 raksti. Tikai 2 raksti par koncertiem publicēti „Zemgales Komunistā” un „Liesmā”.

Presē publicēti raksti par divu veidu koncertiem- Dziesmu svētku ieskaņu koncertiem un kolektīvu pašu organizētiem koncertiem, salidojumiem u.c., kas notikuši gatavošanās laikā. Protams, tiek skaidrota arī koncertu nozīme, kā tie veicina māksliniecisku rādījumu, vairo ikviena atsevišķa kolektīva muzikālo saliedētību, un līdz ar to tiek dots ieguldījums Dziesmu svētku kopkora pilnskanībai.⁹³

1950.gadā raksti par koncertiem ir salīdzinoši mazi, it īpaši centrālajā presē, tomēr tādi ir novērojami arī reģionālajā presē, kuros tikai pasaka, ka koncerts ir bijis un kas piedalījies.

⁹³ Bērziņš, T., Grāvitis, O. Pašdarbības koru koncertos. *Cīņa*, 1955, 13.janvāris, 3.lpp

Plaši koncertu apskati vērojami vairāk 1955. un 1960.gada presē, kuros raksta par vairākiem koncertiem vienā vai arī par kāda viena kolektīva koncertu. 1955.gada „Literatūrā un Mākslā” par koncertiem īsāk rakstīja rubrikā „Reportāža no koncertu zālēm”.

Dabiski koncertu atskatos piemin, kas piedalījās koncertos, kādā sastāvā, un arī tos, kas nebija ieradušies, piemēram, Gaviezē ieskaņu koncertā vienīgie neieradās Tāšu un Vērgales kori⁹⁴, tomēr tajā gadījumā netiek teikts, ka tas būtu slikti vai kā nosodāmi, drīzāk vienkārši konstatē faktu.

Visplašākais aspekts noteikti ir repertuāra sniegums koncertos, cik veiksmīgs tas izdevies un kādas kļūdas pieļautas, no tā arī reizēm secina par kolektīva izaugsmi. 1955. un 1960.gadā koncertu atskatus sniedz niansētākus, ar lielāku kritiku, īpaši plaši raksta „Cīņa” un „Literatūra un Māksla”- tie tiek vērtēti diezgan sīkumaini, uzsvērtas visādas muzikālās nianšes, kas ir labas, vai tieši otrādi- labojamas. Tāpat izmanto arī dažādus salīdzinājumus, lai radītu iespaidu un analizētu koncertā dzirdēto vai redzēto sniegumu. Tā Saldus kora dziedāšanas tehniku bez jūtām pielīdzina krātiņā ieslēgtam putnam, bet dziedājumu ar jūtām bez tehnikas atgādina palaidnīgu vārnēnu, kurš, nelaikā ligzdu pametis, lielā dedzībā vicina spārnus, taču agri vai vēlu zemes spēks ar sāpīgu kritienu liek tam pārtraukt lidojumu.⁹⁵

Arteļa „Ventspils amatnieks” deju kolektīva darbība kopumā vērtēta kā laba, bet ieteikts labot vēl virkni kļūdas, piemēram, igauņu tautas dejā „Siena pļauja” jāpiestrādā pie kustībām- pļaušana, koka pienesana staklēm-, lai panāktu lielāku īstuma sajūtu un pārliecinātu skatītāju. Secina arī, ka kolektīvam jāpiestrādā pie ritma izjūtas, jo dejas izpilda nepamatoti ātri vai lēni.⁹⁶

Interesanti, ka 1955.gada „Liesmā”, atskatoties uz Medicīnas darbinieku atskaites koncertu, laikrakstā tika atsevišķi vērtēta arī soliste E. Rone, ka viņai piemīt dziļa muzikāla inteliģence un, piedomājot pie pareizas elpošanas, viņas balss varētu kļūt par tīkamu balvu lirikas cienītājiem. Tā novērtē arī ārstes A. Birzgaļes sekmīgo koncertpavadījumu.⁹⁷

Repertuāra izvēle ir viens no kritērijiem, pēc kā vērtē koncertu un kori. Tā krievu tautas kora programma bija vienveidīga: tikai tautas dziesmas un bez tām viens *a capella* dziedājums, arī priekšnesumu skaits, salīdzinot ar kora spējām, par niecīgu, lai kolektīvu varētu vērtēt vispusīgi.⁹⁸

Diriģentu darbu novērtē, jo tas lielā mērā ir cieši saistīts ar izpildījumu koncerta laikā. „Rīgas auduma” jautkā kora diriģents Breģis raksturots kā progresējis savā profesionālajā

⁹⁴ Kalme, K. Dziesmu diena Gaviezē. *Komunisti*, 1950, 7.jūnijs, 1.lpp

⁹⁵ Reportāža no koncertu zālēm (3.V-19.V). *Literatūra un Māksla*, 1955, 22.maijs, 3.lpp

⁹⁶ Kārklīņš, L., Rūja, A. Arteļa „Ventspils amatnieks” pašdarbnieku koncerts. *Brīvā Venta*, 1955, 16.aprīlis, 4.lpp

⁹⁷ Vilnis, V. Medicīnas darbinieku sieviešu kora koncertā. *Liesma*, 1955, 8.jūnijs, 4.lpp

⁹⁸ Ģeibaks, M. Rūpnīcas kora un orķestra pārskata koncerts. *Cīņa*, 1955, 3.jūlijs, 4.lpp

darbā, tomēr vēl varēja manīt vienveidību, diriģents baidās lietot asākus kontrastus un „krāsas”, ko mazliet bikli varēja manīt Breģa darbā, kas vieš cerības, ka viņš savu darbību uzlabos.⁹⁹ Tāpat pēc koncerta Valmierā secina, ka bērnu koru diriģenti nav apguvuši vajadzīgo tehniku, žesti ne vienmēr atbilst dziesmas raksturam, vajadzīgai ritmikai un frāzējumam, kas turpmāk būtu jānovērš.¹⁰⁰

No šiem piemēriem var secināt, ka 1955.gada presē mēģina objektīvi novērtēt koncertā redzēto māksliniecisko sniegumu, neizvairoties arī no kritikas, bet tā nav vērsta pret kolektīvu, lai to nomelnotu, bet lai celtu tā kvalitāti.

Rakstos par kolektīvu jubilejas koncertiem bez visa iepriekšminētā atskatās arī uz tā padarīto visā pastāvēšanas laikā. Medicīnas koris 10 gadu laikā uzstājies apmēram 200 koncertos, izcīnījis ceļojošos karogus, kā arī citi sasniegumi.¹⁰¹ Un kā pozitīvu lietu vērtē repertuāra dažādību, ka tajā nav tikai Dziesmu svētku repertuārs, kas liecina par kolektīva māksliniecisko varēšanu. Tā Liepājas 27. tipogrāfijas jauktā kora koncerta programma sastāvējusi no latviešu, igauņu, krievu, lietuviešu padomju komponistu darbiem, tautas dziesmām un Vakareiropas klasiķu darbiem un Dziesmu svētku repertuāra.¹⁰²

1960.gadā biežāk tiek rakstīts arī par orķestru pasākumiem, galvenokārt par 29.maija pūtēju orķestru salidojumu Alūksnē, par kuru rakstīts atsevišķos rakstos visos trīs centrālajos laikrakstos. „Советская Латвия” piemin tikai pozitīvās lietas koncertā, uzslavē Rūjienas pūtēju orķestri, kas pastāvējis jau 10 gadus, kurā darbojas dažādu profesiju pārstāvji un vecumu cilvēki, arī 72 gadus vecais E.Podiņš, kuram „bijusi tā laime 1917.gadā sagaidīt Ļeņinu Petrogradas stacijā”.¹⁰³ Savukārt „Cīņa” un „Literatūra un Māksla” atzīmē gan pozitīvas, gan negatīvas lietas salidojuma organizēšanā un orķestru sniegumā. Daugavpils orķestris nav atkal atbraucis, nemaz iepriekš nepaziņojot,¹⁰⁴ tomēr koncerts kopumā izdevies veiksmīgs, daudzi orķestri rādījuši augstu māksliniecisko līmeni, kau atsevišķi kolektīvi, piemēram, Aizputes rajona kultūras nama pūtēju orķestrim J. Ivanova tēlojums „Rāzna” par grūtu un tāpēc tas izskanēja diezgan pavāji, kas ļauj saprast orķestru kopējo sagatavotību svētkiem.¹⁰⁵

Koncertu atskatos iekļauj arī skatītāju emocijas, kas lielākoties ir bijušas pozitīvas, ka priekšnesumi uzņemti ar ovācijām. Tomēr autore uzskata, ka skatītāju apsektu izmanto arī citiem iemesliem, lai paustu, piemēram, raksta autora uzskatus, par ko rosina domāt raksts par

⁹⁹ Grāvītis, O. Dzied tekstilnieki. *Cīņa*, 1955, 21.aprīlis, 4.lpp

¹⁰⁰ Koru un deju kolektīvu darba skate. *Liesma*, 1955, 20.maijs, 2.lpp

¹⁰¹ Veicināt tautas daiļradi. *Cīņa*, 1950, 23.februāris, 3.lpp

¹⁰² Ozoliņš, J. Dzied poligrāfiķi. *Komunisti*, 1960, 18.jūnijs, 5.lpp

¹⁰³ Клейн, А. Праздник народного искусство. *Советская Латвия*, 1960, 31. май, С. 4.

¹⁰⁴ Muižarājs, E. Pūtēju orķestru salidojumā. *Literatūra un Māksla*, 1960, 4.jūnijs, 1.lpp

¹⁰⁵ Breģis, V. Viļņojas varenas skaņas! *Cīņa*, 1960, 1.jūnijs, 4.lpp

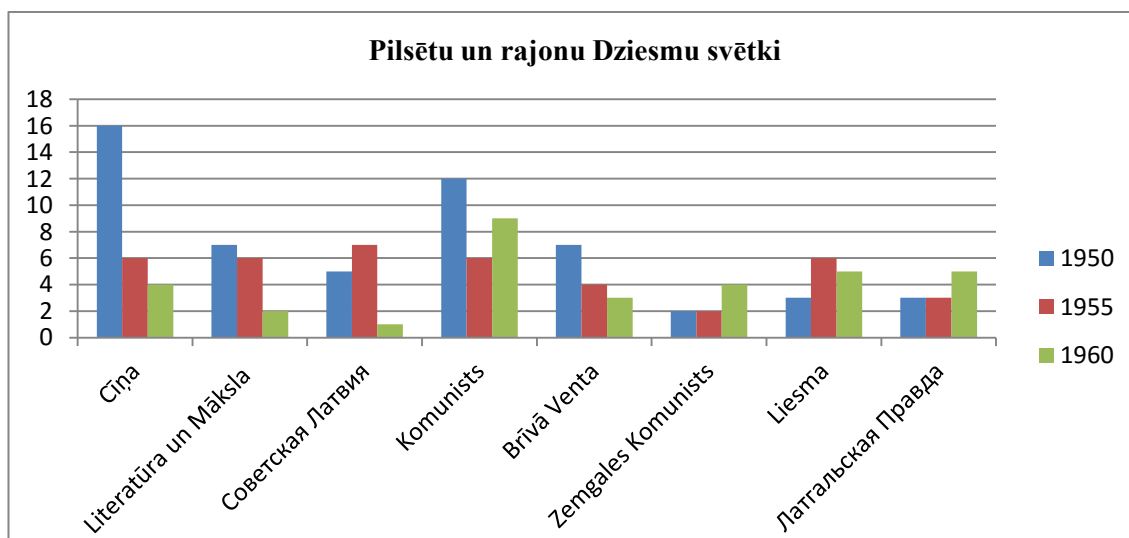
pedagoģiskās skolas jauktā kora koncerta repertuāru, kurā „klausītājus pārsteidza tas, ka koris izpildīja tikai vieglāk apgūstamās dziesmas”, pēc kā tiek uzdots jautājums par kora mērķiem Dziesmu svētkos.¹⁰⁶

Koncertu atskati 1950.gadā tika veikti mazos un pozitīvos rakstos, savukārt 1955.gada prese izceļas ar krietni lielāku kritiku, kas vērsta uz visiem koncertā iesaistītajiem, un plašākos rakstos, kas, autoresprāt, tika darīts, lai celtu kopējo kolektīvu māksliniecisko līmeni. Laikraksts „Советская Латвия” visos trīs gados pieturas pie pozitīvas koncertu atspoguļošanas.

2.1.4. Pilsētu un rajonu Dziesmu svētki

Visā garajā gatavošanās posmā līdz Republikāniskajiem Dziesmu svētkiem būtisku posmu ieņēma pilsētu un rajonu Dziesmu svētki, kuros piedalījās visi kori, deju kolektīvi, orķestri un dramatiskās kopas no attiecīgās pilsētas un rajona, izpildot repertuāru, kas ir plānots lielajos Dziesmu svētkos Rīgā. Rajonu Dziesmu svētku laikā tika izvēlēti labākie kolektīvi, kas dosies uz Rīgu, tādēļ to organizēšanai un atspoguļošanai tika pievērsta ļoti liela uzmanība arī presē, ko ilustrē arī tabula.

2.8. tabula



Pilsētu un rajonu Dziesmu svētki tika atspoguļoti visu gadu laikrakstos, pie tam salīdzinoši lielā intensitātē. Skatoties kopumā uz tabulas rādītājiem, var secināt, ka visvairāk rakstu saistībā ar reģionālajiem Dziesmu svētkiem ir publicēti 1950.g., it īpaši laikrakstos „Cīņa”- 16 raksti un „Komunists”- 12. Vismazāk rakstu kopumā ir publicēti laikrakstā

¹⁰⁶ Brītiņš, A. Dzied pedagoģiskā skola. *Zemgales Komunists*, 1955, 24.maijs, 4.lpp

„Zemgales Komunisti”, tikai 2 līdz 4, kā arī 1960.g. „Советская Латвия” publicēts tikai 1 raksts, kaut iepriekšējos gados ir krietni vairāk.

Pirms pievērsties dziļākai rakstu analīzei, jāatzīmē rajonu Dziesmu svētku organizēšanas kārtība. Visu trīs gadu rajonu Dziesmu svētku organizatoriem tika sniegti norādījumi no Republikāniskās dziesmu svētku komisijas, kādā veidā veidot rajonu Dziesmu svētkus- nosakot ieteicamās kopmēģinājumu dienas, koru un deju kolektīvu sacensību nostādnes, svētku gājiena kārtību un pat svētku koncertu struktūru.¹⁰⁷ 1955.gadā ieteica arī koru uzstāšanās kārtību un dziedamās dziesmas, piemēram, katrai koru grupai iesākt uzstāšanos ar kādu padomju komponistu dziesmu.¹⁰⁸ Tātad rajonu Dziesmu svētku atspoguļojumam jau no paša sākuma ir mazliet ierobežota struktūra, radot tos salīdzinoši vienveidīgus saturiskā ziņā, vismaz kas attiecas uz dienas notikumu atspoguļojumu.

Centrālās republikas avīzēs 1955.g. var manīt vienmērīgu rakstu skaitu- 6 līdz 7, bet 1960.gadā rakstu skaits sarūk. Dabiski, ka rajonu Dziesmu svētki ir tas jautājums, kura saistībā centrālā prese raksta vairāk par reģionu pasākumiem. Tā „Cīņā” par Dziesmu svētkiem ārpus Rīgas rakstīti 6 rakstos 1950.gadā, 3 rakstos 1955.gadā un 1960.gadā. Laikrakstā „Literatūra un Māksla” publicēti pa diviem rakstiem katrā gadā. Krievu valodā iznākošajā „Советская Латвия” 1950.gadā 2 raksti ir saistīti ar rajonu Dziesmu svētkiem, savukārt 1955.gadā pat lielākā daļa no šim jautājumam veltītajām publikācijām- 4. Arī vienīgais raksts 1960.gadā ir par Dziesmu svētkiem ārpus Rīgas.

Autoresprāt, lielākoties rajonu Dziesmu svētku atspoguļojumā ir vērojamas kopīgas iezīmes, tomēr katrā centrālajā laikrakstā var atrast atsevišķus rakstu veidošanas aspektus, kas atšķiras savā starpā, it īpaši, skatoties pa gadiem, kā tie mainās.

Viena no lietām, kas kopīga visu trīs gadu laikrakstiem, ir tā, ka ir tādi raksti, kas veltīti tikai viena rajona svētkiem un tādi, kuros ir vispārīgi aprakstīti vairāku rajonu svētku notikumi. Otrā veida raksti pievērš uzmanību vairāk skaitļiem- cik cilvēku piedalījās un skatījās- un paskaidro Dziesmu svētku augsto māksliniecisko nozīmību un sasniegumus. Laikrakstā „Literatūra un Māksla” 1950.gada jūlijā publicēts raksts par notikušajiem rajonu Dziesmu svētkiem, kur uzskaitīts visu rajonu dalībnieku un skatītāju skaits, kā arī minēts, ka „[...] it visur dziesmu svētki spilgti apliecinājuši lielo garīgo spraigumu, kas, gatavojoties lielajai jubilejai, savīļņojis republikas darba ļaudis.”¹⁰⁹ Kopumā „Literatūrai un Mākslai”

¹⁰⁷ LVA, 236.f. (Latvijas Republikas Kultūras ministrijas Emīļa Melngaiļa Tautas mākslas centrs), 1.apr., 11.l. (Otro Dziesmu svētku biroja materiāli (instrukcija, noteikumi par piedalīšanos Dziesmu svētkos, žūrijas komisijas protokols u.c.)), 60.-61.lp.

¹⁰⁸ LVA, 236.f. (Latvijas Republikas Kultūras ministrijas Emīļa Melngaiļa Tautas mākslas centrs), 1.apr., 24.l. (Padomju Latvijas 15.gadadienai veltīto Republikānisko Dziesmu svētku materiāli), 7.lp.

¹⁰⁹ Rajonu dziesmu svētku norise. *Literatūra un Māksla*, 1950, 9.jūlijs, 6.lpp

raksturīgs šī aspekta rakstos informēt vairāk par svētku nozīmību kā iedziļināties plašā notikumu atspoguļojumā.

1955.gadā šajos rakstos ir manāma lielāka un reālāka svētku novērtēšana un kritika, it īpaši vēl gatavojoties rajonu Dziesmu svētkiem. Gan „Cīņa”, gan „Literatūra un Māksla” saistībā ar rajonu Dziesmu svētku organizēšanu par briesmīgu piemēru min Baldones rajonu, kur atbildīgās komisijas vispār neliekas ne zināt par normālu svētku sagatavošanu. Tā, rakstot par Baldones rajona svētku sagatavošanu, „Cīņa” ar savdabīgu epizodi parāda stāvokli Baldonē- īsi pirms svētku sākuma pie laukuma vārtiem piebrauc mašīna un atbraucēji vaicā, kur Dziesmu svētku štābs, bet „biļešu kontrolieriem laikam gan daudz vieglāk būtu atbildēt, cik kilometru no saules līdz mēnesim...”¹¹⁰ Savdabīgs un savā ziņā humorisks piemērs, kādus 1950.g. presē nebūt nevar sastapt.

Vērtējot svētku norisi, blakus visiem plusiem, tiek minēti arī mīnusi- maz un ne visai mākslinieciski augstvērtīgu orķestru, nepieciešams celt kolektīvu vadītāju kvalifikāciju u.c., kā arī par maz uzmanības pievērsts tautas deju kolektīviem, jo Dziesmu svētkos cilvēki vairāk priecājās par cittautu dejām.¹¹¹ Šāds vērtējums nebūt nebija iespējams Staļinisma laikā, kad gribētu latviešu tautas dejas „celt” augstāk par krievu un citu tautu dejām. Arī par koru karu, par ko ierasti tik plaši neraksta, 1955.gadā „Cīņa” un „Literatūra un Māksla” ir atspoguļojuši atsevišķos rakstos. Tā „Literatūrā un Mākslā” vērtēts Cēsu rajona koru karš, kurā tiek uzsvērti gan koru kvantitatīvā, gan kvalitatīvā izaugsme; kā būtisku uzsver diriģenta kvalifikāciju mākslinieciski augstvērtīga snieguma nodrošināšanā- blakus nevainojamiem diriģentiem vērojami arī tādi, kuriem profesionālās zināšanas prasa padziļinājumu, piemēram, diriģentei Z. Jermakai raksturīgs ikvienā dziesmā nemitīgi mainīt tempus, priekšnesumā manāma nervozitāte, paviršības, kas, iespējams, radušās diriģentes aizņemtības dēļ, vadītāja uzņēmusies četru koru vadību.¹¹²

Kas attiecas uz rakstiem par viena rajona Dziesmu svētkiem, tad tur izpaužas šie reportāžu stilā veidotie raksti, kur konkrēti atstāsta dienas kārtību un cenšas parādīt tur valdošo atmosfēru ar dažādiem paņēmieniem- tas ir īpaši raksturīgi „Cīņai” un 1950.gada prese kopumā.

Laikrakstā „Советская Латвия” ir otrā rajonu Dziesmu svētku atspoguļošanas sistēma. 1950. un 1955.gadā lielākoties ir tikai raksti par vairākiem rajonu Dziesmu svētkiem vienā, tomēr tie ir sadalīti vairākos apakšrakstos, kuri ne vienmēr ir daudz informācijas nesoši. Tā ir

¹¹⁰ Vaivarājs, A. Par māksliniecisko un organizatorisko viengabalainību rajonu Dziesmu svētkos. *Cīņa*, 1955, 5.jūlijs, 3.lpp

¹¹¹ Reihmanis, O. Rajonu un pilsētu Dziesmu svētku rezultāti. *Cīņa*, 1955, 16.jūlijs, 3.lpp

¹¹² Grāvītis, O. Dziesmu un deju karš — mākslinieciskās pašdarbības skola. *Literatūra un Māksla*, 1955, 24.jūnijs, 4.lpp

raksts par Rēzeknes, Zilupes un Apes rajonu Dziesmu svētkiem, kur ļoti skopi apraksta notikušo- pasaka tikai, ka notikuši, dziedātas himnas un padomju komponistu dziesmas un ka ir izraudzīti labākie kolektīvi braucienam uz Rīgu.¹¹³ Mazliet plašāku ieskats sniegts rakstā par Abrenes rajona Dziesmu svētkiem, kur min dalībnieku skaitu, izpildījuma kvalitāti, koru karu rezultātus un arī kādu skatītāju emociju- ar vētraiņiem aplausiem tika sveiktas dziesmas, vēltas diženajam Staļinam.¹¹⁴

Reģionālajos laikrakstos, ja neskaita Liepājas laikrakstu „Komunists”, rakstu diapazons, vēltīts rajonu Dziesmu svētkiem, nav pārāk plašs. 1950.g. tas variē no 7 rakstiem „Brīvajā Ventā” līdz 2 rakstiem „Zemgales Komunistā”, 1955.gadā no 6 rakstiem „Liesmā” līdz 2 rakstiem tai pašā „Zemgales Komunistā”, 1960.gadā no 5 rakstiem „Liesmā” un „Падомю Дагва” līdz 3 rakstiem „Brīvajā Ventā”.

Nenoliedzami, reģionālie laikraksti pievērsās galvenokārt savas pilsētas un rajona Dziesmu svētku atspoguļojumam, tomēr arī atsevišķos laikrakstos tika publicēti raksti arī par citu rajonu svētkiem: „Komunistā” 1 raksts 1950.gadā un 4 raksti 1960.gadā, 1 raksts 1950.gada „Brīvā Venta”, 2 raksti 1960.gada „Zemgales Komunistā” un 1 raksts 1960.gada „Liesmā”. Šie raksti ir īsāki, koncentrēti aprakstot par koncerta sniegumu, kolektīvu sacensību rezultātiem un apmeklētājiem.

Tā kā rajoniem bija svarīga cilvēku un dalībnieku ierašanās un informēšana par svētku norisi, laikrakstos tika publicēti rajonu Dziesmu svētku plāni un programmas. Pa vienai programmai publicētas 1950. un 1955.gada „Komunistā”, „Brīvā Ventā”, 3 afišas publicētas 1955.gada „Liesmā” un 1 programma 1960.gadā. Tās ietver informāciju par koncertu laikiem, dienā pieejamajiem notikumiem un pasākumiem, piemēram, no „Liesmas” var uzzināt, ka plkst.16 ir gājiens, Dziesmu svētku koncerts būs plkst.17 u.t.t.¹¹⁵

1950.g. reģionālajā presē rajonu Dziesmu svētki tiek vērtēti pozitīvi un ir daudz pacilājošo aspektu minēti.

Svētku pirmajā dienā laikrakstos tiek publicēti tādi kā uzsaukuma raksti vai vairāki mazi raksti par kolektīvu gatavošanos rajonu Dziesmu svētkiem, uzsverot, kāpēc nodarbojas ar amatiermākslu un ko viņiem nozīmē Dziesmu svētki. Šie mazie raksti vairāk dominē „Brīvajā Ventā”, „Liesmā” un Liepājas „Komunistā”, kur 1950.gadā tādu vien ir 6 raksti. 1955. un 1960.gadā šādi mazie raksti praktiski vairs netiek publicēti vai kļuvuši lielākie, piemēram, 1955.gada „Liesmā” publicēts raksts par Dikļu ciema kori un tā ilgajām kordziedāšanas tradīcijām, jo Dikļi savā ziņā ir Dziesmu svētku „šūpulis”.

¹¹³ На районных праздниках песни. *Советская Латвия*, 1955, 7. июль, С. 4.

¹¹⁴ Районные Праздники песни. *Советская Латвия*, 1950, 29. июнь, С. 4.

¹¹⁵ Rajona Dziesmu svētkos. *Liesma*, 1955, 19.jūnijs, 4.lpp

Reģionālajā presē, saistībā ar rajonu Dziesmu svētku atspoguļojumu, dominē reportāžu stilā veidotie raksti. Pamatstruktūru rakstiem veido rajonu Dziesmu svētku norise, kas, kā minēts apakšnodaļas sākumā, tika noteikta no svētku vadības puses. 1950.gadam raksturīga stingrāka pieturēšanās pie dienas notikumu atspoguļošanas, savukārt pārējos gados mazāk pievēršas koncertiem tieši, bet vispārīgi atspoguļo svētku norisi, lielāku uzmanību pievēršot kolektīvu sacensībām un apkārtni.

Koru, deju kolektīvu un orķestru sacensības, kā viens no reģionālo Dziesmu svētku centrālajiem notikumiem, rajonu presē izpelnās sevišķu uzmanību. Galvenā struktūra, kas raksturīga visiem rakstiem ir spilgtāko kolektīvu, izpildāmo dziesmu un uzvarētāju nosaukšana, tiek lielāka uzmanība pievērsta sacensību gara izpaušanai un dalībnieku emocijām.

Atšķirības var manīt sacensību novērtējumā. 1950.gada presē viss tiek lielākoties vērtēts pozitīvi, neskopojoties ar labu vārdu katram rakstā nosauktajam kolektīvam. Tā Liepājā 7.gadīgās skolas koris audzis dalībnieku skaitā, tāpēc arī dziesmas skan drošāk¹¹⁶. Savukārt 1955. un 1960.gada presē, blakus pozitīvajiem vērtējumiem, tiek izteikta arī konstruktīva kritika, kas nav izdevies un nepieciešams uzlabot.

1960.gada „Liesmā” koru karu novērtējumu it kā daļēji veic arī paši kolektīvu dalībnieki, kur Mazsalacas deju kolektīvs uzskata, ka būs labs rezultāts, jo netika sajaukti soļi un ir reprezentējošs kolektīva sastāvs, bet tai pašā laikā vīru korim „Imanta” iespējams neveicās tik labi, jo visu laiku mēģinājumos nav bijusi kārtīga disciplīna, kas turpmāk jāmaina,¹¹⁷ kas iekļauj rakstā atkal šo motivējošo aspektu, ka tikai, nepārtraukti strādājot, var kļūt par labākajiem.

Toties 1955.gada „Brīvā Venta”, vērtējot dziesmu un deju karus, sniedz salīdzinoši dziļu un sīkumainu atskatu. Piemēram, Piltenes kultūras nama jaukajam korim ir saliedēti alti un vīru balsis, taču soprāni skan puskaili. “Gaismas pilij” bija pārvilkta elpu pauze, nepieciešams vienotāks basu dziedājums. Nopietni jāpiestrādā pie intonācijas un vietām netiek izrunātas vārdu galotnes,¹¹⁸ savukārt pilsētas deju kolektīvu virsvadītājs, vērtējot deju kolektīvus, atzīmē, ka Ventspils Zivju pārstrādāšanas kolektīvs visiem obligātajā Talsu dejā pieļāvis vairākas kļūdas- puišu solo, pēdējais gājiens,¹¹⁹ kas rada jautājumu, kam īsti ir domāts šāds analītisks raksts- dejojājiem, vadītājiem, atbildīgajiem par metodiskajiem norādījumiem-, jo maz ticams, ka vienkāršs skatītājs izprot, kurš dejā skaitās pēdējais gājiens.

¹¹⁶ Caune, R. Koru skate. *Komunisti*, 1950, 9.jūlijs, 1.lpp

¹¹⁷ Ulmane, A. Padomju Latvija mūžos lai dzīvo, spoža lai padomju vainagā mirdz! *Liesma*, 1960, 23.jūnijs, 2.lpp

¹¹⁸ Kārklīšs, L. Dziesmu karš. *Brīvā Venta*, 1955, 5.jūlijs, 3.lpp

¹¹⁹ Rūja, A. Deju kolektīvu skate. *Brīvā Venta*, 1955, 9.jūlijs, 4.lpp

Iepriekš neredzētu aspektu rajonu Dziesmu svētku atspoguļošanā var ieraudzīt 1960.gada „Liesmas” rakstā, kur piemin arī par skatītāju uzvedības kultūru. Koncertu traucējuši baudīt tā pavairāk iedzēruši apmeklētāji, kā arī bērnu un pieaugušo nevajadzīgā staigāšana koncerta laikā. Tāpēc aicina jau no bērna kājas audzināt, kā uzvesties sabiedrībā un cienīt citu cilvēku paveikto darbu.¹²⁰

Bieži rajonu Dziesmu svētkos viesojās kolektīvi arī no citām PSRS valstīm, visbiežāk no kaimiņvalstīm: Lietuvas, Igaunijas un Baltkrievijas PSR, iesaistot latviešu svētkos atkal šo internacionālo elementu. Daugavpils rajona Dziesmu svētkos piedalījās arī vieskolektīvi no Lietuvas un Baltkrievijas. 1960.gada „Падомю Даугава” publicējusi rakstu par to, kā daugavpilieši sagaida abu valstu pārstāvjus, kas, pēc rakstā paustās informācijas, izklausās pēc īstas padomju valsts dzīves pasakas- cits citu draudzīgi sagaida pie robežas, sauc par brāļiem un latvieši, priecīgām sejām, dejo ar viesiem,¹²¹ kas iepriekš saistībā ar rajonu Dziesmu svētkiem tik plaši netika darīts.

Ir vairāki kopīgi aspekti, kas redzami gan reģionālajās, gan centra avīzēs. Viens no tiem, kas ir arī savā ziņā savdabīgs, ir laikapstākļu pieminēšana, pie tam ar epitetiem bagātīgi. Bieži ar šo aspektu tiek iesākti raksti, piemēram, 1955.gada Valmieras Dziesmu svētkos rīts bijis saulains un spirtsais vējš izklīdinājis iepriekšējo dienu „pelēcīgos svina krāsas mākoņus”,¹²² tomēr lielākoties bijuši nelabvēlīgi laikapstākļi- „laiks svētdien nebija diez cik patīkams — vēss, brīžiem pat saka smidzināt lietus”¹²³ -, bet tas nav nekādi aizkavējis dalībniekus un skatītājus no piedalīšanās svētku koncertos.

Otrs kopīgais aspekts ir lielais padomju komponistu dziesmu novērtējums un pieminēšana, to emocionālais izpildījums, lai vairāk saistītu svētkus ar krievu un cittautu kultūras nozīmi un radītu iespaidu par skatītāju un dalībnieku sajūsmu. Sevišķi daudz tas izpaužas laikrakstā „Советская Латвия” un Daugavpils laikrakstos, kur latviešu dziesmas piemin mazāk un tām netiek pievērsta tik liela vērība. Tā Valkas Dziesmu svētkos dziesmu „Partija- ceļvedis drošs” izpildīja pacilāti, ar „lielām jūtām”, savukārt Rūjienā skatītāji „karstiem aplausiem” uzņēma dziesmu no operas „Ivans Susjaņins”.¹²⁴ Arī „Cīņa” Rēzeknes dziesmu svētkos „saklausīja” sevišķu aizrautību un varenumu skanam dziesmā lielajam Staļinam un pasaules Demokrātiskās jaunatnes himnā.¹²⁵

¹²⁰ Ulmane, A. Padomju Latvija mūžos lai dzīvo, spoža lai padomju vainagā mirdz! *Liesma*, 1960, 23.jūnijs, 2.lpp

¹²¹ Зиёмелис, Я., Земниекс, Я. Нет больше програницных столбов. *Падомю Даугава*, 1960, 14. июнь, С.3.

¹²² Mīklāvs, A., Muciņš, Ģ. Dziesmu svētki Valmierā. *Liesma*, 1955, 22.jūnijs, 4.lpp

¹²³ Vasiļevskis, J. Dziesma vieno tautas. *Сīņa*, 1960, 7.jūnijs, 3.lpp

¹²⁴ На районных праздниках песни. *Советская Латвия*, 1955, 5. Июль, С. 3.

¹²⁵ Rudens, A. Lielie svētki Rēzeknē. *Сīņa*, 1950, 11.jūlijs, 4.lpp

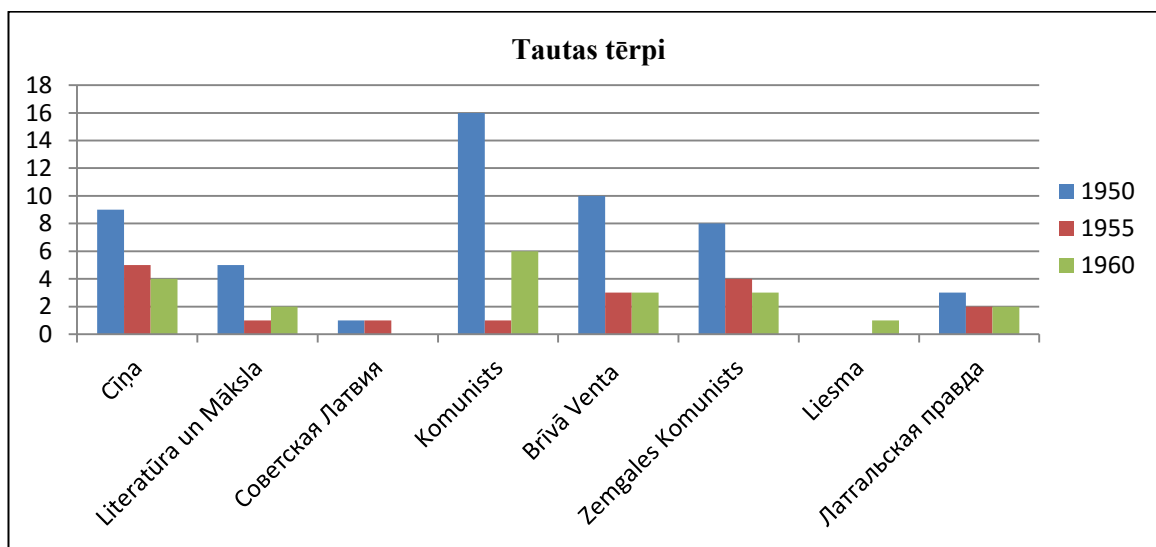
2.2.Praktiski jautājumi

2.2.1.Tautas tērpu gatavošana

Tautas tērps ir katra dziedātāja un dejojāja goda apģērbs, kas līdz ar dziesmām, dejām un folkloru reprezentē viņa novadu un latviešu kultūru, tāpēc arī to gatavošanai nedrīkst pievērst par maz uzmanības. Līdz ar jaunu kolektīvu izveidošanu bija nepieciešami arī jauni tautas tērpi vai veco tērpu vietā bija vajadzība izgatavot jaunus, kam uzmanību veltīja arī prese, mudinot izgatavot etnogrāfiski pareizus tērpus un skaidrojot to nozīmi svētkos.

Jautājums par tautas tērpu sagatavošanu attiecās uz E. Melngaiļa TMN, visbiežāk horeogrāfijas sektorā, jo tautas deju kolektīviem tautas tērps bija obligāts, savukārt koristi varēja izvēlēties arī citus koncerttērpus. Viens no veidiem, kā iepazīstināt sabiedrību ar tautas tērpiem, bija Latvijas PSR Centrālā valsts muzeja veidotās izstādes 1948. un 1958.gadā, kā arī dažādu bukletu un informatīvo materiālu izdošana.¹²⁶

2.9. tabula



Kā redzams tabulā, par tautas tērpu izgatavošanu un sagādi rakstīts gandrīz katra gada presē. Visvairāk rakstu kopumā ir 1950.gadu presē, it īpaši Liepājas pilsētas laikrakstā „Komunisti”- 16 raksti, kam seko „Brīvā Venta” ar 10 rakstiem un „Cīņa” ar 9 rakstiem un „Zemgales Komunistā”- 8. Nevienā rakstā par tautas tērpu sagādi nav minēts 1950. „Liesmā” un „Советская Латвия”. Atsevišķi tautas tērpu aspektam veltīti 7 raksti.

¹²⁶ Karlsona, A. *Dziesmu svētki un tautiskā tērpa attīstība Latvijā 19.gadsimta beigās un 20.gadsimtā*. Rīga: V/A Tautas mākslas centrs, 2013. 109.-110.lpp

Apskatot centrālo laikrakstu rādītājus, var novērot, ka „Cīņa” visu desmitgadi visvairāk rakstījusi par tautas tērpus sagādāšanas jautājumu- 9,5 un 4 raksti attiecīgi 1950., 1955. un 1960.gadā, savukārt pavisam maz šo jautājumu piemin laikrakstā „Советская Латвия”- pa vienam rakstam 1950. un 1955.gadā. Tai skaitā lielākā daļa rakstu ir saistīti ar tērpu gatavošanas jautājumiem tieši rajonu kolektīvos: „Cīņā” publicēti 4, 1 un 2 raksti, „Literatūrā un Mākslā”- 4, 1, 1 raksti.

Savukārt rajonu laikrakstos tiek publicēts vairāk par vietējo kolektīvu progresu tautas tērpu gatavošanā un iespējām. Kā minēts jau iepriekš, 1950.gadā ir visvairāk publicēto rakstu, toties 1955.gadā rakstu skaits svārstās no 0 līdz 4, bet 1960.g. no 1 līdz 6 publikācijām. Savā ziņā pārsteidzoši, ka Valmieras laikraksts „Liesma” tik maz rakstu publicējis par tautas tērpu izgatavošanu, kaut kopumā publicēto rakstu kopskaits nav tas mazākais.

Tautas tērpu izgatavošanai svētku organizatori pievērsa lielu uzmanību, organizējot tērpu audumu sagādi, un sniedzot rajonu komisijām norādījumus par to veidošanu, tai skaitā, nosakot veidot rokdarbu pulciņus, kam uzticēt tērpu izgatavošanu, tai pašā laikā norādot, ka svētkos var piedalīties arī ar cittautu tautas tērpiem, tā veicinot internacionālā elementa ieplūšanu svētkos.¹²⁷

Jāatzīmē gan, ka lielākajā daļā rakstu par tautas tērpu izgatavošanu vien piemin, ka tādi tiek, gatavoti- kopā 28 rakstos-, piemēram, 1955.gadā minēts, ka Grobiņā patērētāju biedrības kora dalībnieces gatavo tautiskos tērpus¹²⁸ vai Bruknas deju kolektīva dalībnieki sagādājuši tērpus krievu un igauņu tautas dejām un tuvojas noslēgumam vīriešu tērpu izgatavošana latviešu tautas dejām¹²⁹, tomēr netiek nekādi plašāk informēts, kā noris to sagādāšana.

No preses var noprast, ka tautas tērpu gatavošanā tika iesaistīti arī audumu arteļi, kas izgatavoja drēbi, ko kolektīvi varēja pēc tam iegādāties. Kopā par šādu audumu gatavošanu ir minēts 6 „Cīņas” rakstos un vienīgajā 1955.g „Советская Латвия” rakstā, un šie raksti pēc apjoma nav īpaši plaši.

No rajonu laikrakstiem „Zemgales Komunisti” 1950.gadā ziņoja par „Jēkabpils vilnas vērptuvi”, kas tā gada pavasarī sākusi ražot vilnas audumus tautas tērpiem un izgatavo arī atsevišķu novadu raksturīgo tautas tērpu audumus.¹³⁰ Kas interesanti, tā paša gada „Cīņa” publicējusi identisku rakstu 3 dienas iepriekš, kas norāda uz to, ka Jelgavas laikraksts varētu būt vienkārši pārpublicējis šo rakstu. Arī Liepājas tekstila un galantērijas rūpniecības kombināta 7. vilnas apstrādāšanas darbnīca gatavoja tautas tērpu audumus, bet, kas

¹²⁷ Karlsona, A. *Dziesmu svētki un tautiskā tērpa attīstība Latvijā 19.gadsimta beigās un 20.gadsimtā*. Rīga: V/A Tautas mākslas centrs, 2013. 116.lpp

¹²⁸ Gatavojoties Dziesmu svētkiem. *Komunisti*, 1955, 18.jūnijs, 3.lpp

¹²⁹ Dejojāji pošas Dziesmu svētkiem. *Literatūra un Māksla*, 1950, 26.februāris, 2.lpp

¹³⁰ Tautas tērpu audumi Dziesmu svētkiem. *Zemgales Komunisti*, 1950, 7.aprīlī, 1.lpp

interesanti, arī šeit tiek minētas audējas-pirmrindnieces, kā arī tas, ka tiek izvēsta sacensība par materiālu ekonomiju¹³¹, kas liecina arī par tā laika ražošanas tendencēm.

Arī par iepriekšminēto rokdaru pulciņu un pašu koru dalībnieku iesaisti svētku tērpu gatavošanā kopā minēts 18 rakstos. Tā Liepājas zvejnieku arteļa „Boļševiks” koristes ierosinājušas izveidot rokdarbu pulciņu un gatavot tērpus kopīgi, kam arteļa valde piekrita un sniedza nepieciešamos līdzekļus audumu iegādei. Pulciņa vadītāja apmeklēja kursus Liepājas muzejā, lai apgūtu pareizu etnogrāfisku tērpu izgatavošanu.¹³²

Trešais populārākais moments, kas saistīts ar tērpu gatavošanu, ir to finansēšana no kolhozu, rūpnīcu u.c. iestāžu puses. Tērpu finansēšana minēta 8 rakstos. Laikrakstā „Cīņa” plašā rakstā informēts par Talsu rajona atbalstu tērpu iegādē- Vandzenes patērētāju biedrība atvēlējusi 11 000 rubļu ciema kluba deju kolektīva tautas tērpu iegādei, tāpat arī Leņina vārdi nosauktā kolchozā valde tērpu iegādei iedalījusi ap 15 000 rubļu un Molotova vārdā nosauktais kolchozs — ap 9 000 rubļu.¹³³

Kopā 9 rakstos tiek rakstīts arī par neizdevušos tērpu gatavošanu, ka tam ir kādi šķēršļi, vai arī nemaz vēl nav sāкта gatavošana. Atsevišķos gadījumos nav tik veiksmīgs atbalsts, kā Talsu rajonā, jo iestāžu un uzņēmumu vadītāji nedomā par tautas tērpu iegādi dziedātājiem.¹³⁴ Daugavpils laikrakstā „Латгальская правда” vēl maija beigās informēts, ka nav vēl izvērst darbs tautas tērpu sagādāšanai kolektīvu dalībniekiem¹³⁵ 1960.gadā Daugavpils 1.Kultūras nama deju kolektīvs igauņu un lietuviešu nacionālos tautas tērpus pasūtījuši Kauņā un Tallinā, bet saņemt tos varēs tikai jūlijā¹³⁶, kas ir pēdējā brīdī.

Tautas tērpu pareizu vilkšanu skaidroja laikrakstā „Brīvā Venta”, kur Ventspils novada pētīšanas muzeja direktors A. Šulcs rakstījis, kādas saktas, jostas, vainagus u.c. detaļas ir raksturīgas Ventspils novadam un aicināja svētku dalībniekus rotāties etnogrāfiski pareizos tautas tērpos.¹³⁷ Tomēr tai pašā laikā jau 1950.g. presē atspoguļoja organizatoriskajās aprindās notiekošo diskusiju par tautas tērpu nākotni. Dziesmu svētku komisijas tautas tērpu sekcijas sēdē izkristalizējusies doma, ka ir jāizstrādā rekonstruēti tautas tērpi, kas tiktu „atbrīvoti” no senā laikā valdošās „modes” iespaida, tai pašā laikā pielāgojot tā laika realitātei, kā arī ņemot

¹³¹ Dadzīte, L. Gatavo audumus tautiskajiem tērpiem Dziesmu svētku dalībniekiem. *Komunists*, 1950, 6.aprīlis, 1.lpp

¹³² Zariņa, N. Mēs darinām sev tautiskos tērpus. *Komunists*, 1950, 20.aprīlis, 2.lpp

¹³³ Grauze, A. Teicams atbalsts. *Cīņa*, 1955, 4.jūnijs, 2.lpp

¹³⁴ Safonovs, P. Ugālnieki sasparājušies. *Brīvā Venta*, 1960, 29.maijs, 3.lpp

¹³⁵ Наградова, Е. Успешно завершить подготовку к Празднику песни. *Латгальская правда*, 1950, 20. май, С. 2.

¹³⁶ Огруцко, С. Время не ждет. *Падомю Даугава*, 1960, 20. февраль, С. 3.

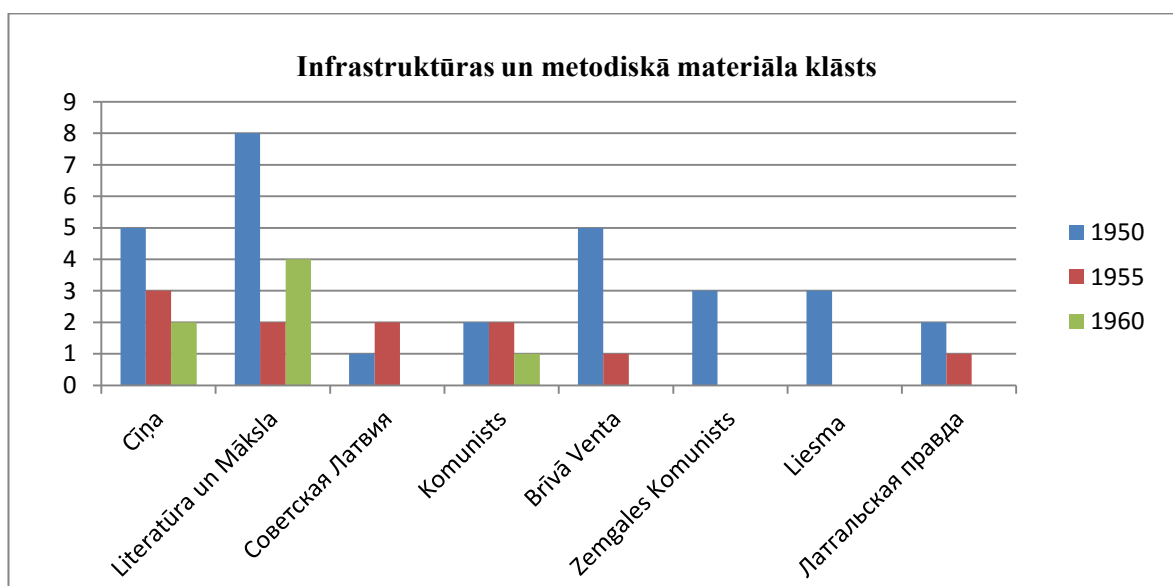
¹³⁷ Šulcs, A. Tautas tērpiem jābūt etnogrāfiski pareiziem. *Brīvā Venta*, 1950, 4.jūlijs, 3.lpp

vērā arī izgatavošanai ērtāk pieejamos materiālus.¹³⁸ 1955.gada un 1960.gada presē netiek izvērstas tādas diskusijas par tautas tērpu valkāšanu un gatavošanu.

Tautas tērpu gatavošanas jautājums lielākoties tika iekļauts citu gatavošanās rakstu saturā, atsevišķi raksti par tautas tērpu gatavošanu drīzāk uzskatāms par retumu, tāpēc šķiet loģisks, piemēram, tik bieža tautas tērpu pieminēšana 1950.gada „Komunistā”, jo tajā rakstu skaits par gatavošanu ir lielāks. Atsevišķus rakstus veltīja jautājumiem par audumus sagādi un tautas tērpu valkāšanas kultūrai.

2.2.2. Infrastruktūras un metodiskā materiāla klāsts

2.10. tabula



Svētku norise gandrīz vienmēr bijusi saistīta ar atklātām, plašām brīvdabas laukumos veidotām estrādēm, kuras atbilstoši svētku mērogam celtas īslaicīgai lietošanai- tikai attiecīgajiem svētkiem domātas. Līdz ar Dziesmu svētku parādīšanos arī Latvijas arhitektūras vēsturē estrādes ienākušas kā pastāvīgs, jauns būves tips, kas paredzēts kuplam dalībnieku pulkam.¹³⁹

Estrāžu celšana ir plašāk apskatītais jautājums no šīs grupas. Visvairāk rakstu ir 1950.gada „Brīvā Venta”, kur publicēti 4 raksti, kam seko tā paša gada „Literatūra un Māksla” ar 3 rakstiem. 2 raksti publicēti 1950. un 1955.gada „Cīņā”, 1955.gada „Советская Латвия”, 1950.gada „Zemgales Komunists”, „Liesma”. Pa vienam rakstam publicēti

¹³⁸ Sudmalis, J. Tautas tērpus- piemērotus mūsdienu prasībām. *Komunisti*, 1950, 1.februāris, 1.lpp

¹³⁹ *Dziesmu svētku estrāde Rīgā, Mežaparkā:projekti*. Rīga:Pašvaldības aģentūra Rīgas pilsētas arhitekta birojs, 2008. 7.lpp

1950.gada „Komunistā”, „Советская Латвия”, 1955.gada „Literatūra un Māksla”, „Komunists”, „Brīvā Venta” un „Красное Знамя”. 1960.gada presē netiek aplūkots estrāžu celtniecības jautājums.

1950.gadā rajoniem tika noteikts vietās, kur norisināsies Dziesmu svētki un nav estrādes, ņemot vērā tādu izveidošanas, kā arī pārbaudīt jau esošo estrāžu stāvokli un veikt remontu, ja nepieciešams, iesaistot darbā arī iedzīvotājus.¹⁴⁰

Centrālajā presē skaidrojošie raksti par estrādēm 1950.gadā ir plaši un īstenībā arī vienīgie, jo 1955. un 1960.gadā tādu nav, jo acīmredzot vajadzība pēc tādiem nebija tik liela. Dziesmu svētku biroja vadītājs M. Edžiņš presē skaidrojis, cik svarīga ir arī praktiskā gatavošanās Dziesmu svētkiem, kas ietver arī svētku laukumu izbūvi, kas īpaši svarīgi jaunizveidotajos rajonos, bet viegli izdarāms kopīgiem spēkiem.¹⁴¹ Papildus tam vēlāk „Literatūra un Māksla” publicējusi rekomendējošus norādījumus par Dziesmu svētku estrādes un laukuma izveidi, iesakot labākos variantus, kā to iekārtot- nav piemērots nenoslēgts laukums, tuvumā vēlams kāds ūdens masīvs, kas ar savām vertikālajām gaisa strāvām spēcina skaņu, vēlami 50—80 cm plati kāpieni, nav vēlams novietot estrādi tā, lai dziedātāju sejas būtu vērsta pret dienvidvakariem u.c. ieteikumi, lai kopkopra uzstāšanās dotu vēlamo rezultātu.¹⁴² Rakstam pievienota arī skice, kas atspoguļo rakstā teikto.

Centrālie laikraksti 1950.gadā rakstīja arī par estrāžu celtniecību reģionos. „Literatūra un Māksla”, rakstot par Līvānu kolektīvu gatavošanos, vien piemin, ka tiek pie Dubnas ietekas celta arī estrāde, kas iepriekš pilsētā nav bijusi¹⁴³, tāpat arī „Советская Латвия” raksta par Neretu, kur tiek celta estrāde Dziesmu svētkiem pie Susejas upes.¹⁴⁴ Tātad- ņem vērā organizatoru sniegtos ieteikumus. Savukārt „Cīņa” velta atsevišķus divus rakstus par estrāžu izbūvi Alsungā un Elejā, bet tie nav ļoti plaši. Elejā izbūvēta svētku estrāde 1000 dziedātājiem un deju kolektīvu priekšnesumiem estrādei priekšpusē izbūvēta speciāla grīda.¹⁴⁵ Abos celtniecības gadījumos piedalījušies daudzi talcinieki no kolhoziem un komjaunatnes, veidotas talkas.

Rajonu laikraksti aktīvi rakstīja par savu estrāžu celtniecību, kur gan sniegtā informācija īpaši neatšķiras no centrālajiem laikrakstiem. Valmierā cēla jaunu estrādi 900 dziedātājiem, kur daļu darbu veiks sabiedriskā kārtā un nosauc arī tos, kuri jau strādājuši: Valmieras

¹⁴⁰ LVA, 270.f. (Latvijas PSR Ministru Padome un Latvijas Republikas Ministru Padome), 2.apr., 5835.l. (Dokumenti par gatavošanos Dziesmusvētkiem (lēmumu kopijas un projekti, pasākumu plāns, sarakste u.c.) 34.lp.

¹⁴¹ Edžiņš, M. Padomju Latvijas II Dziesmu svētki vairs nav tālu. *Literatūra un Māksla*, 1950, 2.aprīlis, 2.lpp

¹⁴² Edžiņš, M., Kononovs, I. Dziesmu svētku laukuma izvēle un estrādes iekārtojums. *Literatūra un Māksla*, 1950, 16.aprīlis, 5.lpp

¹⁴³ Veic beidzamos priekšdarbus. *Literatūra un Māksla*, 1950, 18.jūnijs, 4.lpp

¹⁴⁴ В районном центре перед праздником. *Советская Латвия*, 1950, 8. июль., С. 4.

¹⁴⁵ Izveido Dziesmu svētku vietu. *Cīņa*, 1950, 30.jūnijs, 4.lpp

patērētāju biedrību savienības un Lauku apgādes bāzes dalībnieki.¹⁴⁶ Savukārt vēlāk jau rakstīts, ka tiek izbūvēta deju grība un estrādē varēs uzstāties jau 1000 dziedātāju, kā arī piemin aktīvākos strādniekus.¹⁴⁷ 1950.gada „Zemgales Komunistā” ir lasāms arī negatīvs estrādes gatavošanas piemērs- līdz svētkiem atlikušas tikai 10 dienas, bet komunālsaimniecības daļa vēl nemaz nav sākusi estrādes sagatavošanu svētku dienām.¹⁴⁸ Vienīgi „Brīvā Venta” publicējusi par gatavošanos Dziesmu svētkiem citā rajonā. Dundagā estrādes celtniecība noritējusi tāpat kā citur- talku veidā, kuru rezultātā uz estrādes vietas būs 600 dziedātājiem, bet skatītājiem 1600 sēdvietas.¹⁴⁹

1955.gadā centrālā estrāde, par kuras celtniecību rakstīja, bija Mežaparka estrāde. 1954.gadā Republikāniskajā projektu institūtā tika radīts Mežaparka estrādes projekts, kurā bija paredzētas 7000 dziedātāju, 100 dejojāju pāru, 35 000 skatītāju vietas stāvvietās un sēdvietās, ar būvizmaksām 4,9 miljonu rubļu apmērā. Gatavais estrādes projekts izpelnījās sava laika nozares funkcionāru nopelumu, jo tai laikā notika sava veida pārmaiņas arhitektūras jomā, kas noslēdzās ar 1955.gada novembra lēmumu „Par pārmērību novēršanu projektēšanā un celtniecībā”, kur tika kritizēta pompozā un ārišķīgā Staļina laika arhitektūra. Tomēr estrāde tika uzcelta pēc neizmainīta projekta, kas saglabāja savam laikam tipisko parādes arhitektūras „seju”.¹⁵⁰

Laikraksts „Советская Латвия” janvārī informējis par Mežaparka estrādes plānu (pievienojot arī estrādes skici) un jau iesāktajiem un pabeigtajiem uzdevumiem- zemes darbiem, izgatavots pirmā partija pakāpienu un kolonnu. Un kas svarīgi tā laika būvniecībā un ekonomikā- atbilstoši tā laika celtniecības prasībām, nesošās konstrukcijas tika veidotas no dzelzsbetona un konstruktoriem izdevies samazināt detaļu izmērus un atvieglot to izgatavošanu, tādējādi samazinot arī plānotās izmaksas par estrādes celtniecību.¹⁵¹ Tātad var novērot, tāpat kā pie tautas tērpu izgatavošanas, šo vēlmi un nepieciešamību ekonomēt līdzekļus.

Savukārt jūlijā „Сіпа” informēja, ka pabeigta estrādes pirmā posma būvēšana un apkopšanas darbi. Arī estrādes celtniecībā tiek atspoguļota pastāvīgā socialistiskā sacensības priekšgalā ir namdari bb. Lūsis un Morozovs. apmetēji b. Zubovs. un citi, kas dienas uzdevumus izpilda par 150 līdz 180 procentiem.¹⁵²

¹⁴⁶ Ceļ jaunu estrādi. *Liesma*, 1950, 14.jūnijs, 1.lpp

¹⁴⁷ Dziesmu svētkus sagaidot. *Liesma*, 1950, 9.jūlijs, 1.lpp

¹⁴⁸ Nolbergs, F. Viss jāsgatavo rūpīgi. *Zemgales Komunisti*, 1950, 30.jūnijs, 3.lpp

¹⁴⁹ Dundadznieku panākumi sociālistiskajā sacensībā ar mūsu rajonu. *Brīvā Venta*, 1950, 4.jūlijs, 4.lpp

¹⁵⁰ *Dziesmu svētku estrāde Rīgā, Mežaparkā:projekti*. Rīga:Pašvaldības aģentūra Rīgas pilsētas arhitekta birojs, 2008. 8.lpp

¹⁵¹ Трибуна для Праздника песни. *Советская Латвия*, 1955, 16. январь, С. 4.

¹⁵² Pūpols, J. Būvē Dziesmu svētku estrādi. *Сіпа*, 1955, 12.jūlijs, 4.lpp

Arī 1955.gadā reģionos tika būvētas jaunas estrādes, par ko rakstīja arī attiecīgo rajonu prese. Venstpils svētku laukumā tika būvēta jauna estrāde, kas būtu plašāka un masīvāka par iepriekšējo, iedvesmojoties no Rīgas Kultūras un atpūtas parka meta.¹⁵³

Prese atspoguļoja arī repertuāra sagādes jautājumus, tomēr salīdzinoši mazā skaitā. Interesants paņēmiens tomēr ir izmantots 1950.gada „Literatūrā un Mākslā”, kur 3 rakstos ir publicēti atsevišķu tautas deju apraksti un mūzika, ko noorganizējis Dziesmu svētku birojs. Tika ieplānots iepriekš izsūtīt ziņu, ka „Literatūra un Māksla” noteiktos numuros iespiedīs deju aprakstus, un tiem, kuriem trūkst deju krājumu, aicina izmantot laikrakstā ievietotos aprakstus un organizēt šo laikrakstu sagādi un saglabāšanu.¹⁵⁴

Pa vienam repertuāra jautājumam ir 1950.gada „Cīņā” un „Латгальская правда” un 1960.gada „Literatūra un Māksla”. „Латгальская правда” informē par repertuāra izdošanas koriem un deju kolektīviem pabeigšanu. Izdoti atsevišķi krājumi sieviešu, vīru un bērnu koriem.¹⁵⁵ „Cīņā” ir publicēts tieši tas pats raksts. 1960.gadā „Literatūra un Māksla” norāda uz nepietiekamu uzmanības pievēršanu orķestriem- grūtības ir ar nošu materiāliem, jo E.Melngaija Tautas mākslas nama izdotās partitūras tikai daļēji apmierina pašdarbības orķestru vajadzības.¹⁵⁶

Mazāk populāri, bet tomēr apskatīti jautājumi presē ir par plakātu (7 raksti), krūšu nozīmju (1 raksts) un karogu (1 raksts) izgatavošanas organizēšanu.

Dziesmu svētku plakāta izgatavošanai tika izsludināti konkursi, par kuru noteikumiem tika publicēti raksti. Liepājas „Komunisti” 1950.gadā izsludināja konkursu uz vietējo Dziesmu svētku plakāta paraugu, kurā jāatspoguļo idejiski Padomju Latvijas 10.gadadiena un Dziesmu svētki, plakātu paredzēts iespiest 3 krāsās.¹⁵⁷

Laikraksts „Liesma” toties nav rakstīts par konkursu, bet jau par plakātu iespiešanu. Iznākuši 15 000 plakātu, kuros attēlota latviešu tautu meita uz koncerta estrādes fona.¹⁵⁸ Viens raksts par plakātu, biļešu iespiešanu publicēts arī tā paša gada „Literatūrā un Mākslā”.

1960.gada „Cīņa” un „Literatūra un Māksla” publicēja rakstus par republikānisko Dziesmu svētku plakāta konkursu. Konkursa uzdevums bija iegūt idejiski un mākslinieciski atbilstošu Dziesmu svētku plakāta metu, kurš būtu veidots 60x92 cm formātā vienā vai

¹⁵³ Ceļ jaunu estrādi. *Brīvā Venta*, 1955, 30.jūnijs, 2.lpp

¹⁵⁴ LVA, 236.f. (Latvijas Republikas Kultūras ministrijas Emīļa Melngaija Tautas mākslas centrs), 1.apr., 11.l. (Otro Dziesmu svētku biroja materiāli (instrukcija, noteikumi par piedalīšanos Dziesmu svētkos, žūrijas komisijas protokols u.c.)), 75.lp.

¹⁵⁵ Издание репертуара к празднику песни. *Латгальская правда*, 1950, 14. май, С. 1.

¹⁵⁶ Darkēviča, A. Vēribu arī pūtēju orķestriem. *Literatūra un Māksla*, 1960, 23.janvāris, 4.lpp

¹⁵⁷ Izsludināts konkurss Dziesmu svētku plakāta projekta pagatavošanai. *Komunisti*, 1950, 21.aprīlis, 2.lpp

¹⁵⁸ Dziesmu svētku plakāti un krūšu nozīmes. *Liesma*, 1950, 28.jūnijs, 1.lpp

vairākās krāsās. Par labākajiem plakāta metiem bija noteiktas naudas prēmijas: pirmā prēmija- 3000 rubļu; otrā prēmija- 2000 rubļu.; trešā prēmija 1000 rubļu.¹⁵⁹

Krūšu nozīmes ir visu Dziemu svētku sastāvdaļa, kuras nelielajā formā ietverta informācija par konkrētajiem svētkiem, kas zināmā mērā atspoguļo arī svētku vēsturisko fonu. Nozīmes kalpojušas arī kā identifikācijas zīmes, lai atšķirtu dalībniekus no tehniskā personāla, diriģentus no virsdiriģentiem u.t.t. Parasti krūšu nozīmēs izmanto simbolus, kas saistīti ar mūziku- lira, kokle-, papildinot ar spēka, varenības, drosmes un uzvaras simboliem. Padomju Latvijas Dziesmu svētku nozīmēs parādās sirpis, āmurs, plīvojoši karogi un tekstuāla norāde, ka tie ir Padomju Latvijas svētki.¹⁶⁰

„Liesma” informēja par krūšu nozīmju izgatavošanu artelī „Rīgas gravieris” pēc A. Naikes skices.¹⁶¹ Identisks raksts publicēts arī Daugavpils laikrakstā „Латгальская правда”. Liepājā, gatavojoties 1960.gada Dziesmu svētkiem, tika izgatavoti speciāli žetoni, veidoti pēc pilsētas novadpētniecības muzeja noformētāja P. Lūciņa skices. Žetons tika izgatavots no melhiora atgriezumiem, ko ceha vadītājs apsolijs izgatavot par skaistiem, atmiņā paliekošiem žetoniem.¹⁶²

Viena no reprezentācijas zīmēm, neskaitot „ceļojošo” Sarkano karogu, ko saņem labākie kolektīvi, ir arī karogi, ko izgatavo sev katrs kolektīvs. „Literatūra un Māksla” 1950.gadā publicējusi rajonu koku karogu izgatavošanas ieteikumu, kas ir līdzīgs ar krūšu nozīmīšu raksturojumu. Karoga priekšpusē jābūt uzrakstiem „Padomju Latvijas otrie Dziesmu svētki” (augšmalā) un „rajona koris” (apakšmalā), karoga vidū vienā vai abās pusēs var būt zīmējums, piemēram: Dziesmu svētku emblēma, kokle, lira, notis, un tml., vai arī emblēma, kas raksturo attiecīgo novadu (rajonu). Izmantojami arī šādi elementi: Latvijas PSR ģerbonis, sirpis, āmurs, piecstūrainā zvaigzne. Kā papildu elementu var lietot ozola vai lauru lapas, latviešu ornamentus u.t.t., pie tam karogu paraugi jāiesūta Dziesmu svētku birojam apstiprināšanai.¹⁶³

No reģionu preses par karogu gatavošanu rakstījis tikai 1950.gada „Komunists”, ka rajonā nav izlemti jautājumi par karoga izgatavošanu.¹⁶⁴

Tāpat prese tika izmantota, lai organizētu un informētu par transporta kustību un novietošanas iespējām Republikānisko Dziesmu svētku laikā. Par šo jautājumu rakstus publicēja centrālie laikraksti „Cīņa”- 2 rakstus 1950.gadā, pa vienam 1955. un 1960.gadā un „Literatūra un Māksla”- 1 rakstu 1955. un 1960.gadā.

¹⁵⁹ Padomju Latvijas 1960.gada Dziesmu svētku plakāta meta konkurss. *Literatūra un Māksla*, 1960, 23.aprīlis, 2.lpp

¹⁶⁰ *Dziesmu svētku mazā enciklopēdija*. Sast.:Graudziņa, I. Rīga:Musica Baltica, 2004. 211.-212.lpp

¹⁶¹ Dziesmu svētku plakāti un krūšu nozīmes. *Liesma*, 1950, 28.jūnijs, 1.lpp

¹⁶² Top Liepājas Dziesmu svētku žetons. *Komunists*, 1960, 18.jūnijs, 1.lpp

¹⁶³ Dziesmu svētku karogi. *Literatūra un Māksla*, 1950, 16.aprīlis, 5.lpp

¹⁶⁴ Pilsētas Dziesmu svētku komisijas sēde. *Komunists*, 1955, 15.aprīlis, 3.lpp

Pie lielā dalībnieku un apmeklētāju skaita tika palielināts tramvaju līniju skaits, noteikts, kur un kā brauks autobusi, taksometri un, kas nav mazsvarīgi, informēja apmeklētājus par iespējamām stāvvietām personīgajām automašīnām.¹⁶⁵ Savukārt 1950.g. „Cīņa” publicēja tieši dalībniekiem paredzētu informāciju par iebraukšanas laikiem Rīgā, katram rajonam savā dienā un laikā.¹⁶⁶

Var konstatēt, ka šajā jautājumu lokā reģionālā prese galvenokārt koncentrējās uz sava reģiona jaunumiem, savukārt centrālā prese publicēja informāciju, kas attiecās uz visu svētku organizatorisko pusi, reģioniem pievēršot niecīgu uzmanību. Šādu informatīvu rakstu veidošana bija nozīmīga tieši no organizatoriskās puses, lai varētu informēt pēc iespējas lielāku dalībnieku un sabiedrības daļu par praktiskām norisēm, kas norisinās Dziesmu svētku sakarā, jo tāda Mežaparka estrādes celtniecība ir apjomīgs projekts, kas izraisa plašu interesi un transporta organizēšana atvieglo darbu svētku dienās.

2.3. Dziesmas un Dziesmu svētku nozīme

Gatavošanās procesa laikā presē nepārtraukti tika uzsvērtā un atgādināta Dziesmu svētku lielā nozīmē padomju cilvēku dzīvē, ko tie nozīmē, kāpēc ir tik svarīgi tiem godam sagatavoties un pēc iespējas vairāk cilvēkiem tajos piedalīties. Šim aspektam tika veltīti gan atsevišķi raksti, gan par to tika rakstīts ar citiem jautājumiem saistītos rakstos, konkrētāk, to ievadā vai nobeigumā, piemēram, praktiski visos rakstos, kas saistīti ar rajonu Dziesmu svētkiem, lielā daļā par kolektīvu gatavošanos un mēģinājumiem, mazāk rakstos par kopmēģinājumiem un koncertiem. Tādēļ viennozīmīgi veikt kvantitatīvo analīzi ir ļoti sarežģīti, jo skaidrojošais aspekts vijas cauri visu gadu presēm, tāpēc šajā apakšnodaļā lielāka uzmanība tiks pievērsta gan piemēriem, kas raksturīgi visiem trim gadiem, gan tiem, ar ko atsevišķi izceļas 1950., 1955. un 1960.gada prese.

Kopīgais visos trīs gados ir dziesmas un Dziesmu svētku saistīšana ar latviešu vēsturi. Dziesma pirmspadomju laikos bijusi kā emocionāls glābiņš, kas skanējusi kā apsūdzība verdzinātājiem, sauca uz cīņu pret apspiedējiem.¹⁶⁷ Dziesmas kā vienojošs faktors bija arī nesenākā pagātnē, konkrētāk, Otrā pasaules kara (padomju presē- Lielā Tēvijas kara) laikā, kad krievi ar latviešiem plecu pie pleca karoja pret vāciešiem, tās aicināja karavīrus uz vēl lielākiem varoņdarbiem, apbrīvoja viņu izturību un cīņas sparū.¹⁶⁸

¹⁶⁵ Kā nokļūsim Dziesmu svētkos? *Literatūra un Māksla*, 1955, 17.jūlijs, 4.lpp

¹⁶⁶ Republikānisko Dziesmu svētku dalībnieku iebraukšanas laiks, *Cīņa*, 1950, 18.jūlijs, 4.lpp

¹⁶⁷ Blaubs, J. Mūsu dziesma skan darbam... *Brīvā Venta*, 1955, 2.jūlijs, 2.lpp

¹⁶⁸ Vārds Dziesmu svētku koru virsdiriģentiem. *Cīņa*, 1960, 23.jūlijs, 4.lpp

Visu trīs gadu presē interpretē, ka ar Dziesmu svētkiem izsaka pateicību padomju varai par valsts nodibināšanu, dziesmās it kā izdzied jaunos sasniegumus un apstākļus. Latvija no atpalikušas, agrāras kapitālistiskas valsts paliekām līdz ar padomju varas ienākšanu izveidota par patstāvīgu sociālistisku republiku, ar augsti attīstītu industriju un lauksaimniecību.¹⁶⁹ Tā kā ar Dziesmu svētkiem atzīmēja arī Padomju Latvijas dibināšanas gadskārtas, tad katros Dziesmu svētkos dziesmām jāizskan vēl labāk, vēl spožāk¹⁷⁰, tā simbolizējot dzīves un kultūras augšupeju, nemitīgo attīstību, kas norisinās Padomju Latvijā. Kultūras attīstība ir viens no svarīgajiem „sasniegumiem” Padomju Latvijā, jo kultūru Latvijas brīvvalsts laikā interpretē kā ierobežojošu, selektīvu- bija dažādu buržuāzisko biedrību klubi, kas pulcināja ap sevi nelielas tirgotāju un sīkburžuāzijas grupiņas, bet strādnieki un jaunatne nevarēja tur iekļūt, jo „viņi nebija apgērbti zīda un samta tērpos, bostona uzvalkos ar šķeltajām “bezdelīgastēm””.¹⁷¹ Presē tiek pieminēta arī Dziesmu svētku vēsture, parādīts, cik sena tradīcija tā ir, bet tajos laikos Dziesmu svētki neesot bijuši tik masveidīgi, tikai padomju varas apstākļos tie kļuvuši par īstiem, plašiem, masveidīgiem tautas svētkiem.¹⁷²

Tāpat populārs aspekts, par ko tiek skaidrots presē ir dziesmas un Dziesmu svētku izglītojošā, audzinošā funkcija, ka, darbojoties mākslinieciskās pašdarbības pulciņos, cilvēkos tiek celta sabiedriskā aktivitāte, viņi tiek mobilizēti. Kā minēts pie mēģinājumu neizdošanās, sabiedrībā nevaldīja viennozīmīgi pozitīva attieksme pret māksliniecisko pašdarbību, tās lietderīgumu, jo gan mēģinājumi, kopmēģinājumi, gan koncerti ietekmē pamatdarba izpildi. Tomēr presē cenšas skaidrot tieši mākslinieciskās pašdarbības un darba spēju kopsakarību, respektīvi, mākslinieciskā pašdarbība nevis atrauj kolhozniekus no saimnieciskiem darbiem, bet gan, audzinādama viņos kolektīvisma apziņu, rosina un mobilizē kārtējo uzdevumu izpildei.¹⁷³

Visus atskaites pasākumus, kas ir neatņemama mākslinieciskās pašdarbības sastāvdaļa,- mākslinieciskās pašdarbības skates, Dziesmu dienas un Dziesmu svētkus- presē atspoguļo kā tautas mākslinieciskās radošās darba parādes,¹⁷⁴ tāpēc ikviena pienākums ir ieguldīt savu laiku un spēkus lielajam sagatavošanas darbam.¹⁷⁵ Tai pašā laikā gatavošanās Dziesmu svētkiem nav tikai tautas kultūras sasniegumu skate, kad priecājas par sasniegto, bet šo svētku tapšanas process ir arī „tautas kultūras sasniegumu kalve”- gatavošanās laikā kultūra tiek arī

¹⁶⁹ Праздник песни. *Латгальская правда*, 1950, 9. июль, С. 1.

¹⁷⁰ Dziesmu svētki-visas tautas svētki. *Komunisti*, 1960, 7.februāris, 1.lpp

¹⁷¹ Danne, V. Svētku priekšvakarā. *Brīvā Venta*, 1955, 17.jūlijs, 2.lpp

¹⁷² Навстречу Празднику песни. *Советская Латвия*, 1950, 12. апрель, С, 1,

¹⁷³ Aktivizēt kultūras darbu uz laukiem. *Literatūra un Māksla*, 1955, 22.maijs, 1.lpp

¹⁷⁴ Par jauniem tautas mākslas sasniegumiem. *Cīņa*, 1950, 15.janvāris, 1.lpp

¹⁷⁵ Mūsu dziesmas lai skan jaunajai dzīvei. *Cīņa*, 1950, 8.janvāris, 6.lpp

attīstīta un celta.¹⁷⁶ Un viss gatavošanās process, lai Dziesmu svētki izvērstos par tautas svētkiem, kas atspoguļo šos visus sasniegumus visās sabiedriskās, saimnieciskās un kultūras nozarēs, ir svarīgs valstisks uzdevums, kura izpilde ir obligāta ikvienam svētku organizatoram, ikvienam, kam uzticēta masu kultūras līmeņa celšanas darbs.¹⁷⁷ Līdz ar Dziesmu svētku dziļo politisko nozīmi, tie vienlaikus simbolizē arī latviešu saliedētību ap Komunistisko partiju un tautu draudzību, kurā plaši izskan krievu, igauņu, baltkrievu un citu tautu dziesmas un dejas.¹⁷⁸

1950.gadā krietni vairāk aktuāli ir saistīt dziesmu un Dziesmus svētkus ar mieru, ārpolitiskajām aktivitātēm, jo Padomju Savienība 50.gadu sākumā bija ārpolitiski izolēta un tā veidoja rietumvalstu „slikto” tēlu. Tā kā bija Aukstā kara sākums, sakrita vairākas aktuālas lietas, ar ko padomju presei salīdzināt Padomju Latviju un rietumvalstis. Padomju Latvijā atombumbu un kara plānu vietā it kā veido sociālistisko valsti un kultūru, kurā tic, cilvēka prāts un mierīgais, radošais darbs pārspēs karu, iznīcinās Māršala, Šūmana plānus, Atlantijas un Klusā okeāna paktus.¹⁷⁹

Ņemot vērā šos dziesmas un Dziesmu svētku nozīmes piemērus, var secināt, ka presē mēģināja dziesmu saistīt ar iedvesmojošo aspektu, respektīvi, mūzika izraisa cilvēkā māksliniecisku pārdzīvojumu, kas šajā gadījumā būtu bijis, viņuprāt, prieks par dzīvi Padomju Latvijā u.c. iepriekšminētais. Autoresprāt, šī skaidrošana bija svarīga un nozīmīga, jo apzinājās, ka Dziesmu svētki joprojām ir tas latviskais, nacionālais elements, kas atšķēļ Latviju no pārējām Padomju valstīm, tāpēc tos pēc iespējas vairāk saturiski centās saistīt ar padomju ideoloģiju.

1950.gadā pāris dienas pirms Republikāniskajiem Dziesmu svētkiem visā reģionalajā prese tika publicēts identisks raksts, kurā J. Ostrovs stāsta par Dziesmu svētku vēsturi, gatavošanos tiem un to nozīmi.

¹⁷⁶ Dziesmu svētki tuvojas! *Literatūra un Māksla*, 1950, 26.marts, 1.lpp

¹⁷⁷ Dziesmu svētki sākušies! *Literatūra un Māksla*, 1955, 5.jūnijs, 1.lpp

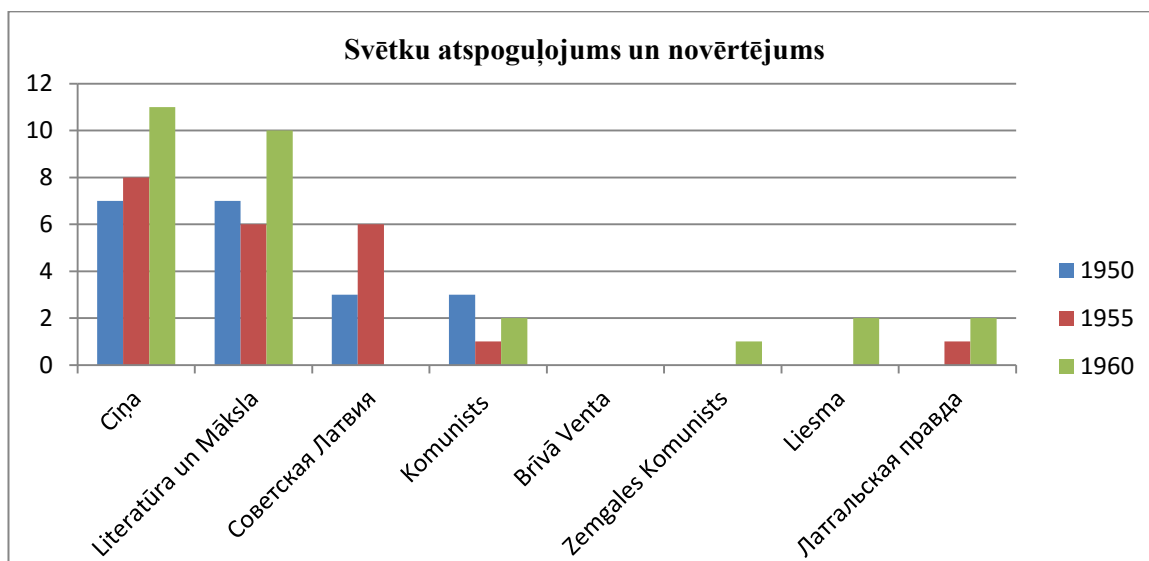
¹⁷⁸ Tuvu dziesmas lielā diena. *Cīņa*, 1960, 26.maijs, 1.lpp

¹⁷⁹ Avdjukevičs, S. Padomju dziesmai-slava! *Zemgales Komunisti*, 1950, 8.jūlijs, 1.lpp

3. SVĒTKU ATSPUGUĻOJUMS UN NOVĒRTĒJUMS PRESĒ

Vispārējo Dziesmu svētku dienas presē atspoguļoja lielākoties rakstos, kuros attēloja katras dienas notikumus kā „dzīvās reportāžas” un atskatus uz tās dienas notikumiem- kā viss izskatījies, kādi cilvēki apmeklējuši koncertus, dziesmas izpildījuši, skatītāju reakcijas uz priekšnesumiem u.c. apsektus, kā arī pauda šo notikumu un svētku kopējo novērtējumu.

3.1. tabula



Kā redzams tabulas ilustrācijā, visos trīs gados visvairāk par Dziesmu svētku norisi un tās norises novērtējumu rakstījusi centrālā prese, bet reģiona presē raksti par šo jautājumu ir drīzāk izņēmuma gadījumi. 1950.gadā latviskajā presē- „Cīņā” un „Literatūrā un Mākslā” publicēti 7 raksti katrā, savukārt „Советская Латвия” publicēti trīs raksti. No reģionālās preses par Dziesmu svētkiem publicēts laikrakstā „Комунисту”, bet tie nav oriģināli raksti, bet pārpublicēti no „Cīņas”, tādēļ citādas saturiskās atšķirības nav manāmas starp centrālo un reģionālo presi 1950.gadā.

1955.gadā rakstu skaits kopumā ir lielāks, „Cīņā” publicēti 8 raksti, „Literatūrā un Mākslā”-6 raksti, rakstu skaits palielinājies arī „Советская Латвия”- 6 raksti. Raksti par Dziesmu svētku norisi reģionālajā presē 1955.gadā mazliet vairāk- pa vienai publikācijai ir publicētas laikrakstos „Комунисту” un „Красное Знамя”. 1960.gadā rakstu skaits ir vēl audzis: „Cīņā” par Dziesmu svētku norisi un atsauksmes par tiem rakstīts 11 rakstos, „Literatūra un Māksla”- 10 rakstos, bet „Советская Латвия” šie jautājumi nemaz nav pieminēti. Arī reģiona presē ir mazliet vairāk rakstu, kā iepriekšējos gados. Pa diviem

rakstiem publicēts laikrakstos „Komunists”, „Liesma” un „Падомю Даугава”, 1 raksts publicēts laikrakstā „Zemgales Komunists”.

Kas attiecas uz rakstu formu un struktūru, tie atšķiras ne tikai pa gadiem, bet arī pašu laikrakstu starpā, tāpēc autore vēlas atzīmēt galvenās iezīmes, kas novērojamas rakstu uzbūvē. 1950.gadā galveno rakstu struktūru veido Dziesmu svētku norise, dienu notikumi tiek atspoguļoti to secībā. Lielākoties koru un deju koncerti tiek sapludināti vienā rakstā. Uzsvars tiek likts uz pirmo koncertu plašāku izklāstu, kamēr nākamo dienu koncerti tiek pieminēti ar kādām īpašām pazīmēm, kas atšķirušās no pirmo dienu koncertiem. Papildus galvenajai struktūrai, „Literatūra un Māksla” izceļas visu starpā arī ar kopējo sasniegumu minēšanu un darbiem, kas attiecināmi uz nākotni, kā arī ir manāmas arī kādas kritikas iezīmes, kuras nav „Сīпā” un „Советская Латвия”.

1955. un 1960.gadā ir novērojamas vairākas atšķirības. Pirmkārt, bez rakstiem par visām dienas norisēm, tiek vairāk nodalīti raksti atsevišķi par koru koncertiem un deju koncertiem, atsevišķos gadījumos arī patstāvīgi raksti par koru vai deju sacensībām. Otrkārt, dienas notikumu secības atspoguļošana ir tikai viens no aspektiem, kas parādās rakstos, un ne vienmēr tas ir dominējošais, blakus tam parādās dažādu aspektu analizēšana, bieži kritizēšana un ieteikumi arī nākotnei, kā uzlabot Dziesmu svētku norisi un kvalitāti. Reģionālajā presē svētku atspoguļojums galvenokārt aprobežojas ar vispārīgu notikumu atreferēšanu, neiegrimstot mākslinieciskos vai organizatoriskos novērtējumos. Laikraksts „Советская Латвия” 1955.gadā izceļas ar rakstu formas nepārveidošanu, tajā joprojām pieturās pie dienas notikumu atspoguļošanas un pozitīvas vērtēšanas, kas raksturīgs 1950.gada preseī.

Nodaļas sākumā minētos jautājumus var analizēt no diviem aspektiem: mākslinieciskā un ideoloģiskā, kuri gan ļoti bieži saplūda kopā, tāpēc tos atdalīt un skatīt neatkarīgi vienu no otra ir sarežģīti, it īpaši 1950.gada presē, tomēr autore pievērsīsies galvenajiem aspektiem, kuriem tiek pievērsta uzmanība svētku atspoguļojuma sakarā un to pārmaiņām laika gaitā, ja tādas bijušas.

Svētku norises rakstiem ir raksturīgi divi galvenie ievadu veidi (protams, tie nav vienīgie)- vēstures ieskicējums vai apkārtnes, cilvēku raksturojums, lai radītu to vispārējo svētku norises sajūtu. Vēstures ieskicējums 1950.gadā kopā ir 6 rakstiem, bet apkārtnes tikai 2. 1955.gadā to skaits jau izlīdzinās mazliet- atskatu uz vēsturi sniedza 6 rakstos, bet apkārtni vai cilvēkus pieminēja 5 rakstos. 1960.gadā proporcijas ir mainījušās- ar vēsturi iesāk tikai 2 rakstus, toties apkārtni un īpaši cilvēkus ievadā piemin 6 reizes. Tātad vismaz svētku norises atspoguļojumu rakstu ievados gadu gaitā ir vērojamas pārmaiņas- vēstures atspoguļojumu, kas, kā tālāk tiks apskatīts, ierasti ir saistīts ar sūro latviešu pagātņi un prieku padomju Latvijā, pakāpeniski nomainīja šis svētku notikumu apkārtnes un dalībnieku raksturojums,

kas, protams, nevarētu arī teikt, ka ir pilnīgi bez ideoloģiskiem mājieniem. Drīzāk varētu teikt, presē tiek izmantoti citi uzsvāri, lai panāktu vēlamo rezultātu.

Runājot par vēsturi, tiek atzīmētas senās nebrīves dienas un Otrā pasaules kara laiks. Tiek izmantots kristietības iedibināšanas laiks un vēlākie gadsimti kā apspiestības simbols, ka latviešiem par šo laiku nebija nekāda prieka, jo tas nozīmēja, ka valda sveši kungi un latviešu zemniekiem ir jāvergo. Tomēr latviešu dainās var saklausīt latviešu asprātību, kā tās ar vārdiem „graiza” kungu netikumus, kas iedvesmo latviešu zemniekus, ka reiz nāks labāki laiki.¹⁸⁰ Senās tautas dziesmas pilnas brīvības alku, kurās nekad nav rimušās darba ļaužu ilgas pēc laimīgas dzīves, — un padomju iekārta ir tā, kas beidzot piepildījusi šīs ilgas.¹⁸¹

1960.gadā saistībā ar vēstures atspoguļojumu autorei liekas savdabīgi, ka tiek iesaistīts arī izglītības jautājums. Rakstā tiek salīdzināts, kā audzis izglītoto līmenis koru dalībnieku vidū, kur par piemēru ņem Madonas rajona padomju saimniecības „Cesvaine” jaukto kori, kurā 49 no 90 dalībniekiem ir vidējā izglītība, 14 ar augstāko vai nepabeigtu augstāko izglītību, kas esot krietni vairāk kā brīvvalsts laikā, kad „katrā pagastā nebija pat sava ārsta un pagasta skrīveris tika uzskatīts par inteligentāko cilvēku”.¹⁸² Tas ir it kā ar pašiem Dziesmu svētkiem tieši nesaistīts jautājums, bet parāda kārtējo sasniegumu, kas būtu paveikts padomju varas apstākļos un veicinājis cilvēku personīgo izaugsmi.

Vēl viens savdabīgs pagātnes un tagadnes salīdzinājums ir veikts, izmantojot piederības vietniekvārdus „mans” un „mūsu”, kur pirmais simbolizē kapitālismu, rietumvalstis un Latvijas brīvvalsts laiku, savukārt otrs asociējas ar padomju varas laiku, rakstā tālāk izvērsot, kā viss ir uzplaucis padomju laikos, jo viss ir „mūsu”.¹⁸³ Tā kā Dziesmu svētki noritēja dienās ap 21.jūliju, tad, protams, tiek pieminēts arī 1940.gads, ka tajā beidzot tika nokratīts apspiedēju jūgs un sākās jauna, saulaina attīstības gaita kā brīvai padomju republika, kurā visa vara pieder darba ļaudīm.¹⁸⁴

Ievados, kuros rakstīts par dalībniekiem, tiek minēti vecākie, jaunākie dalībnieki, kolhozos un rūpnīcās strādājošie, tā radot to iespaidu, ka Dziesmu svētkos piedalās visa latviešu tauta, neatkarīgi no vecuma vai sociālās piederības. Īpaši raksturīga šī cilvēku raksturošana ir 1950. un 1955.gada „Советская Латвия”, nosaucot arī konkrētus uzvārdus- kolhoza „Ausma” priekšsēdētājs Jansons, namdaris Ernests Priede no Valmieras, skolotāja Elīna Runtovksa no Dagdas u.c., kas ieradušies Rīgā, lai ar iedvesmojošām dziesmām slavētu

¹⁸⁰ Sudrabkalns, J. Desmits varenāks par simtiem. *Literatūra un Māksla*, 1950, 23.jūlijs, 2.lpp

¹⁸¹ Laganovskis, J. Svētku dienās. *Literatūra un Māksla*, 1955, 24.jūlijs, 1.lpp

¹⁸² Dziesma- tautas sirdis. *Literatūra un Māksla*. 1960, 23.jūlijs, 4.lpp

¹⁸³ Sudrabkalns, J. Desmits varenāks par simtiem. *Literatūra un Māksla*, 1950, 23.jūlijs, 2.lpp

¹⁸⁴ Grīnfelds, N. Padomju Latvijas Otrie Dziesmu svētki. *Literatūra un Māksla*, 1950, 30.jūlijs, 3.lpp

darbu un brīvību.¹⁸⁵ Tāpat min arī vecākās tautas deju kolektīvu dalībnieces, kas piedzīvojušas nebrīves laikus- vācu baronus, buržuāziskās valdības un hitlerisko okupantu vardarbību, bet tāpat viņas piedalās svētkos.¹⁸⁶

Kā minēts iepriekš, 1960.gada presē šī dalībnieku pieminēšana ir biežāka un jāsaka, ka arī citādāka. Tāpat jau min, ka veci un jauni, bet uzsver tieši arī pieredzi Dziesmu svētkos. Kolorīti „izspēlēti” ir Dziesmu svētku norises atspoguļojums, kurā parādīti Dziesmu svētku veterāni, kuru pieredzi simbolizē daudzie Dziesmu svētku žetoni, bet tai pašā laikā viens no stāsta „varoņiem” ir arī kāds gaišmatains jauniešs, kas pirmo reizi ieradies Rīgā un Dziesmu svētkos un to var it kā redzēt viņa sejas izteiksmē. Un šis jaunieša tēls parādās arī raksta beigās, kad visi dodas mājās, tā veidojot visu rakstu par cilvēkiem, to emocijām Dziesmu svētkos.¹⁸⁷

Kas attiecas uz apkārtnes raksturojumu, tad presē mēdz apbrīnot, cik skaista kļuvusi Rīga svētku laikā, kā arī apraksta Komunāra laukuma vai Daugavas stadiona iekārtojumu. 1960.gadā, piemēram, izmanto arī laikapstākļu faktoru, ka lietus izdarījis ko labu- nomazgāja Rīgai putekļus, atsvaidzināja dārzus, parkus. No dzelzceļa tilta līdz koka tiltam saviļņot viļņo, skan un laistās varavīksnes krāsās ziedi un karogi.¹⁸⁸ Diezgan priecīgi saulaino 21.jūlija rītu atspoguļo arī „Советская Латвия”, kur virs MP ēkas plīvo karogi, tūkstošiem smaidīgu un dzīvespriecīgu rīdzinieku piepildījuši galvaspilsētas svinīgi izrotātās ielas un laukumus.¹⁸⁹

1955.gadā 3 rakstos parādās salīdzinājuma augstākā pakāpe, ka vēl nekad kāda lieta, nodarbe nav bijusi tik laba, plaša kā tajā gadā, visbiežāk tieši dziesmas nekad vēl nav tik braši un brīvi skanējušas kā šajos Dziesmu svētkos.¹⁹⁰ Tāpat arī vēl nekad Dziesmu svētkos nav bijis tik liels dalībnieku skaits, koncerti nav bijuši tik kupli apmeklēti, dziesmu mākslinieciskais izpildījums nav sasniedzis tik augstu līmeni kā 1955.gad Dziesmu svētkos.¹⁹¹ Arī 1960.gadā vienā „Cīņas” rakstā tiek minēts, ka Daugavas stadions vēl nav redzējis tik daudz dejojāju.

Svētku atspoguļojumā būtisku vietu ieņem dziesmu nozīmju interpretācijas, to emocionālā nozīme vai sasaiste ar vēsturiskiem un tā laika notikumiem, kas novērojama visu trīs gadu presē, bet jāsaka, ka krietni raksturīgāk tas ir 1950.gada presē, kur katrai dziesmai ir piemeklēta kāda raksturojoša pazīme, savukārt 1960.gadā tādas nozīmes piešķiršanas ir reta parādība.

¹⁸⁵ Лети, наша песня, от края до края! *Советская Латвия*, 1950, 22. июль, с. 3

¹⁸⁶ Народное творчество. *Советская Латвия*, 1950, 23. июль, с. 4

¹⁸⁷ Grāvītis, O. Neaizmirstamās, neparastās dienas. *Literatūra un Māksla*, 1960, 30.jūlijs, 1.-2.lpp

¹⁸⁸ Dziesmotais gājiens. *Cīņa*, 1960, 26.jūlijs, 4.lpp

¹⁸⁹ Песня над Латвией. *Советская Латвия*, 1955, 23. июль, С. 3.

¹⁹⁰ Par mākslinieciskās pašdarbības augšupeju. *Cīņa*, 1955, 24.jūlijā, 1.lpp

¹⁹¹ Bērziņš, T. Dziesmu svētki. *Literatūra un Māksla*, 1955, 24.jūlijs, 2.lpp

Tikai 1950.gada „Cīņa” spilgti izceļ PSRS un LPSR himnu nozīmi Dziesmu svētkos, kur izpaužas arī krietni pārspīlējumi. PSRS himna tiek raksturota kā „zemes lodes sestās daļas, pasaules varenākās lielvalsts, miera frontes priekšpulka himna”, kuru latvieši Otrā pasaules kara laikā paslepus ir mācījušies, jo ticējuši, ka Staļins un Padomju armija atbrīvos no vāciešiem un vienotā Padomju saimē celsies atkal jaunai dzīvei.¹⁹² Himnas izsaka padomju valsts vienību, latviešu tautas vēlmi iet kopā ar brāļiem, un to laikā latvieši domā Staļinu un viņa „varenajiem” darbiem.¹⁹³ Pārējos laikrakstos un gados tikai piemin, ka himnas ir izpildītas koncertos, un kādā veidā- spēcīgi, vareni u.t.t., bet netiek izvērstā kāda ideoloģiska to skaidrošana.

Kā jau noprotams no himnu piemēriem, Staļins 1950.gada presē ieņēma centrālo lomu saistībā ar ideoloģiskajiem aspektiem, tai skaitā visa viņa apzīmējumu sistēma. 1950.gada presē minēti šādi Staļina apzīmējumi: 1) Lielais Staļins- 10 reizes, 2) Latviešu labākais draugs- 6 reizes, 3) Tautas vadonis, mīlais, skolotājs- 4 reizes, 4) Miera karognesējs, tēvs- 3 reizes, 5) Meistars, dižākais cilvēks, saulvedis, ģeniālais stratēģis, lielais vadonis minēti 1 reizi.

„Cīņā” vesels raksts veltīts dziesmu aprakstam saistībā ar Staļinu un viņa nopelniem, kur dziesmās paudis milzīgo pateicību, dziedot kopkoris visu laiku domās par Staļinu un sūtīs viņam labas domas, kā arī citas sasaistes, tā laikrakstam mēģinot parādīt, ka Dziesmu svētkos viss ir par un ap Staļinu.¹⁹⁴

1950.gadā vairāk skaidro šīs jaunās padomju laikā radītās dziesmas, kurās izpauž slavinājumu Padomju varai, KP, Staļinam, mieram. Dziesma „Lai padomju valstij slava!” skanēja no sirds un ieskanēja sirdīs, iedegdama lepnumu un prieku par to, ka jau desmit gadus Latvija ir tās valsts tautu saimē, kur ik cilvēks iegūst savas tiesības, kur ik tauta aug spēkā, varenībā un dailē, kur darbs ir cilvēka lepnums un gods.¹⁹⁵ „Dziesma par Krieviju”, „Brāļi mani lieli vīri” pauda padomju patriotismu un P. Barisona „Dziesmai šodien liela diena” kļuvusi par Padomju Latvijas Dziesmu svētku simbolu, kas kas apvieno saviļņojošā tautas kultūras dzīves notikuma dalībniekus.¹⁹⁶

Laikraksta „Советская Латвия” abu gadu rakstos un 1955.gada „Cīņā” izmanto kā iestarpinājumus arī dziesmu tekstu fragmentus, parasti kādas frāzes par padomju varas varenību vai par grūtajiem laikiem, lai varētu attīstīt tālāk ideju par dziesmu nozīmi.

1955. un 1960.gadā destāļinizācijas rezultātā Staļina kults tika atmests un par faktiski vienu no centrālajiem ideoloģiskajiem „varoņiem” kļuva KP. 1955.gadā uzticības un

¹⁹² Rūsa, V. Rīga apsedz dainu sagšu. *Cīņa*, 1950, 22. jūlijs, 5.lpp

¹⁹³ Sudrabkalns, J. Latvieši dziesmās slavina Staļinu. *Cīņa*, 1950, 23.jūlijs, 4.lpp

¹⁹⁴ Turpat, 4.lpp

¹⁹⁵ Rūsa, V. Dailes un vienības skate. *Cīņa*, 1950, 25.jūlijs, 5.lpp

¹⁹⁶ Grīnfelds, N. Padomju Latvijas Otrie Dziesmu svētki. *Literatūra un Māksla*, 1950, 30.jūlijs, 3.lpp

vienotības sludinājums ar KP kā Dziesmu svētku viens no mērķiem, kas sasniegts, minēts 5 reizes, savukārt 1960.gadā vēl mazāk- 2 reizes. Nevarētu teikt, ka Ļeņins ieņemtu ļoti nozīmīgu vietu Dziesmu svētku norises atspoguļojumā. Lielākoties Ļeņins tiek pieminēts dienas atspoguļojumā, kā pie viņa pieminēkla tiek novietoti ziedi un tikai vienu reizi minēts, ka Dziesmu svētkos šādā veidā pasakas partijas un Padomju Savienības veidotājam.¹⁹⁷

1955.gada presē, konkrēti 3 rakstos, vairāk tiek „apspēlēts” Rainis un viņa teksti, savukārt 1950.gada rakstos viņu pārsvarā tikai piemin kā dziesmas teksta autoru. Par Raiņa apkopotajām „Apdziedāšanas dziesmām III vispārīgiem latvju dziesmu svētkiem» raksta, ka viņš dzēlīgi izsmejot latviešu buržuāziju un slavināja dziedātājus, vienkāršos ļaudis, kas dziesmās izteica savas brīvības ilgas.¹⁹⁸ „Lauztās priedes” interpretē kā Raiņa pareģojumu 1905.gada revolūcijai, par ko svētkos izdzied cieņu viņam, un „Pūt, vējiņi” atgādināja viņam trimdā par dzimteni un kalpoja par iedvesmu lugai.¹⁹⁹

Tā kā svētku repertuārs sastāvēja arī no daudzām cittautu dejām un dziesmām, arī tautu draudzība kā ideoloģisks elements parādās, turklāt visu trīs gadu presē. 1950.gadā tā minēta 9 reizes, 1955.gadā arī 9 reizes, bet 1960.gadā- 2 reizes. Tautu draudzība tika atspoguļota vairākos veidos.

Viens no tautu draudzības parādīšanas veidiem ir citu tautu pieminēšana, ka tie priecājas par svētkiem. 1950.gadā, pirmkārt, par viesiem runā vispārīgi, jo sākumā netiek minēti konkrēti personāži, bet vispārīgi visas padomju brāļu tautas, kas ieradušās sveikt svētku dienā latviešu tautu un priecājas par skaistumu un krāšņumu. Otrkārt, tiek nosaukti konkrēti viesi pirms koncerta sākuma- Ukrainas PSR Augstākās Padomes Prezidija Priekšsēdētājs b. M. Grečuha, Gruzijas PSR Izglītības ministrs V. Kupradze u.c.²⁰⁰

Savdabīgs un, autoresprāt, diezgan pārspīlēts tautu draudzības gadījums aprakstīts 1955.gada „Literatūrā un Mākslā”, kur ar tulka palīdzību sarunājas latvietis un japāniete, un beigās viņi sarokojas un solās turpināt darīt visu miera saglabāšanai.²⁰¹

Deju kolektīvu priekšnesumi sastāvēja no cittautu dejām, kas, pēc autores domām, bija galvenais veids, kā deju priekšnesumus „piepildīt” ar padomju ideoloģiju, ko var izsecināt pēc rakstu saturiem- J. Sudrabkalns atzīmē, ka ar dejām un dziesmām, kas nāk no Ukrainas, Moldāvijas, Gruzijas, būs apliecināta padomju tautu saimes ciešā vienība, ko radījusi krievu tauta.²⁰²

¹⁹⁷ Saulītis, B. Līksmi un brīvi skan dziesmas. *Cīņa*, 1955, 23.jūlijs, 4.lpp

¹⁹⁸ Sudrabkalns, J. Dziesma vainago darbu. *Cīņa*, 1955, 19.jūlijā, 3.lpp

¹⁹⁹ Saulītis, B. Līksmi un brīvi skan dziesmas. *Cīņa*, 1955, 23.jūlijs, 4.lpp

²⁰⁰ Rūsa, V. Rīga apsedz dainu sagšu. *Cīņa*, 1950, 22.jūlijs, 5.lpp

²⁰¹ Laganovskis, J. Svētku dienās. *Literatūra un Māksla*, 1955, 24.jūlijs, 1.lpp

²⁰² Sudrabkalns, J. Dziesma vainago darbu. *Cīņa*, 1955, 19.jūlijā, 3.lpp

Savdabīgs ideoloģisks moments 1955.gada presē parādās arī gājiena atspoguļojumā. Gājiena beigās gāja Kārsavas kolektīvi, kas izskatījušies mazāk priecīgi, ko skaidro ar iespēju, ka viņi palikuši pēdējā vietā siena pļaujā un kukurūzas kopšanā,²⁰³ kas, visticamāk, ir krietni pārspīlēts, jo ierasti gājienā kolektīvus sakārto, pirmkārt, pēc kultūrvēsturiskajiem novadiem, otrkārt, un/vai pēc alfabēta, kā arī nav konkrētu ziņu, ka tādus darba sasniegumus tajā laikā ņemtu vērā šajā jautājumā. Darba sasniegumu aspekts parādās arī 1960.gada presē, kur Siguldas rajona cilvēki par godu 20.gadadienai pārsnieguši ražošanas plānu un pirmajā ceturksnī ieņēmuši pirmo vietu ražošanas sacensībā.²⁰⁴

Tikai 1960.gadā svētku norises atspoguļojumā izteikti pievērš uzmanību arī mēģinājumu procesam Rīgā. Raksts „Dejas prieks” ir veidots kā intervija ar deju virsvadītājiem mēģinājuma laikā, lai iepazītos ar viņu viedokli un uzzinātu par to, ko varēs redzēt svētkos. Savukārt citur tiek parādīts, ka gatavošanās Dziesmu svētkiem ir rūpīgs un smags darbs, jo agri jāceļas un jābrauc uz mēģinājumiem, dejotāji, piemēram, mēģinājuši jau no sešiem rītā, un viss repertuārs tiek mēģināts atkal un atkal.²⁰⁵ Tā kā koru kari tika plaši atspoguļoti, tika parādīta arī gatavošanās tiem- agri jau no rīta katrā skolā dzirdama koristu „iedziedāšanās”- balsu vingrinājumu izpildīšana-, kā arī vakaros tiek turpināts mēģināt dziesmas, lai sagatavotos kopmēģinājumiem, kuros arī ne viss vienmēr gājis gludi, un koncertiem.²⁰⁶

Pēc visa garā gatavošanās procesa svētku atspoguļojumā novērtē arī tautas tērpu izskatu, kas lielākoties tiek darīts pozitīvi. 1950.gadā tie tiek raksturoti tieši izskata ziņā, ka cēsiniekiem ir sniegbalti tērpi, Kurzemes svārkos plīvo magoņziedu liesmas, jasmīnziedu liegums un rudzu puķu zilums, dzintaru un zilzaļšārtas zīles nāk no Alojas, Alsungas, Alūksnes un Kazdangas.²⁰⁷ Divos rakstos tie vienkārši nodēvēti par krāsainiem tautas tērpiem. Vienā rakstā 1955.gada „Literatūrā un Mākslā” tomēr min arī neveiksmes tautas tērpu valkāšanā. Daudziem kolektīviem māksliniecisko sniegumu esot aizēnojis nepiedienīgs ietērps, sevišķi apavi un zeķes, jo dejujuši citu novadu tautas tērpos, kas darināti etnogrāfiski nepareizi.²⁰⁸ 1960.gadā tautas tērpus vērtē kā viskrāšņākos, kādi jebkad ir bijuši, kā arī uzsver to, ka nostiprinājusies dejotāju materiālā bāze, jo daudzus deju kolektīvus var iegērbt igauņu, lietuviešu, krievu, moldāvu un citu tautu nacionālajos tērpos.²⁰⁹

²⁰³ Laganovskis, J. Svētkus dienās. *Literatūra un Māksla*, 1955, 24.jūlijs, 1.lpp

²⁰⁴ Dziesmotais gājiens. *Cīņa*, 1960, 26.jūlijs, 4.lpp

²⁰⁵ Šidlovskis, V. Lielajā estrādē. *Cīņa*, 1960, 21.jūlijs, 4.lpp

²⁰⁶ Grāvītis, O. Neaizmirstamās, neparastās dienas. *Literatūra un Māksla*, 1960, 30.jūlijs, 1.-2.lpp

²⁰⁷ Rūsa, V. Rīga apsedz dainu sagšu. *Cīņa*, 1950, 22.jūlijs, 5.lpp

²⁰⁸ Siliņa, E. Latviešu tautas dejas daile. *Literatūra un Māksla*, 1955, 24.jūlijs, 3.lpp

²⁰⁹ Purene, Dz. Dejas prieks. *Cīņa*, 1960, 22.jūlijs, 6.lpp

Repertuāra māksliniecisko izpildījumu novērtē visu trīs gadu prese, tomēr 1955. un 1960.gadā varētu teikt, ka ir arī iekļautas objektīvas kritiskas piezīmes par dziedājumu vai deju izpildījumu, bet jāsaprot, ka izteikti vairāk un sīkāk kritizēti tieši 1955.gadā.

1950.gada „Cīņa” minēts, ka, lai sagatavotu cilvēku komunismam un celtu kultūras līmeni, ir visiem spēkiem jāizvērs kritika un paškritika²¹⁰ (tur gan domāts plašākā nozīmē, ne tikai saistībā ar Dziesmu svētkiem), bet pats laikraksts, runājot par Dziesmu svētku norisi, izvairās no kādas kritikas vai paškritikas. Savukārt „Literatūra un Māksla” rakstā „Padomju Latvijas Otrie Dziesmu svētki” analizēts dziesmu izpildījums, kurā bijušas gan tehniskas izpildījuma ķibeles, gan vērtēja arī to, kā dziesmas izklausās masu kora izpildījumā ārpus telpām. Tā Jēkaba Mediņa «Ziedi, mana linu druva» bijusi par sīku, melodiski maznozīmīgu, lai iederētos masu dziedājumā brīvā dabā, nobālēja arī A. Skultes dziesma «Šodien», tā likās pārāk tradicionāla, koraliska, padomju laika intonacijām patāla, savukārt Gļinkas uvertīra operai «Ruslans un Ludmila» vairāk atbilda brīvdabas skanējuma prasībām un atstāja daudz lielāku iespaidu.²¹¹

1960.gadā dziesmu novērtējumi netiek izpausti ļoti plaši, vairāk koncentrējas uz dažu īpašības vārdu izmantošanu, līdzīgi kā 1950.gada presē. Tā, piemēram, lepni un pacilāti pāri Mežaparkam aizviļņo dziesma „Uz jauno krastu”, vīrišķīgā spēkā skan suminājums Dzimtenei- „Dzimtene, mana mīlotā”, papildās dzejnieces Skaidrītes Kaldupes novēlējums — dziesma ir atsteigusies tālu ceļu sirmo Rīgu sveicināt dziesmā „Skani, dziesma”. Arī kritika nav ļoti asa vai nosodoša- J. Ivanova Dziesmu svētkiem veltītajā Uvertīrā orķestrim bijuši manāmi daudzi negludumi atskaņojumā, taču „labā griba pārlicina”, kā arī vīru kora tenoru grupai pietrūkst slīpējuma augšējā reģistrā un trūkst vīriešu šajā balsu grupā.²¹²

Arī deju kolektīvu sniegumu presē vērtēja divejādi. Piemēram, 1955.gada rakstā, kurā atskatās uz deju kolektīvu koncertu, tiek ietverti abi aspekti, jo kopumā kolektīvi radīja „skaistu krāsu un līniju harmoniju”, tomēr Gatves un Talsu dejās sarežģīto zīmējumu dēļ pazuda daudzas skaistas kustību detaļas.²¹³ Laikrakstā „Советская Латвия” netika vērtēts deju izpildījums, bet parādīts, ka skatītāji ar „siltiem” aplausiem sagaidīja krievu, igauņu tautas dejas un sajūsmu izraisīja Darba rezervju skolu priekšnesumi.²¹⁴

1960.gadā E. Siliņa novērtējusi ne tikai izpildījumu, bet daudz arī laukumu zīmējumus, kas presē tik izteikti parādās pirmo reizi. Raksta autore iepazīstina ar deju zīmējumiem, ka precīzās zīmējuma līnijās komponēta „Zvejnieku meiteņu deja” un asprātīgs plānojums

²¹⁰ Uz priekšu, uz jauniem sasniegumiem! *Сіпа*, 1950, 25.jūlijs, 1.lpp

²¹¹ Grīnfelds, N. Padomju Latvijas Otrie Dziesmu svētki. *Literatūra un Māksla*, 1950, 30.jūlijs, 3.lpp

²¹² Grāvītis, O. Neaizmirstamās, neparastās dienas. *Literatūra un Māksla*, 1960, 30.jūlijs, 1.-2.lpp

²¹³ Siliņa, E. Latviešu tautas dejas daile. *Literatūra un Māksla*, 1955, 24.jūlijs, 3.lpp

²¹⁴ Праздник на стадионе Даугава. *Советская Латвия*, 1955, 20.июль, С. 4.

izveidots dejai „Pie Daugavas”, kur laukumā trīs koncentriski apli, tiem apkārt grupiņās mazāki aplīši. Dejoja tikai mazās grupiņas, bet vidējie lielie apli, sēdēdami un rokās satvērušies, ritmiski šūpojās uz vienu un otru pusi. Kā vienīgo mīnusu deju koncertā saskatīja bērnu rotaļas un dejiņas, jo tās nebija tik piemērotas plašajam laukumam un nepanāca vajadzīgo kopiespaidu.²¹⁵

1955.gadā kritika īpaši tika izvērsta uz koru un deju kolektīvu sacensībām. Tā O. Grāvītis norāda uz koru veiksmēm un neveiksmēm uzstājoties, piemēram, Liepājas pilsētas Kultūras nama vīru korim bijis brašs, spēcīgs, vokāli nevainojams priekšnesums, tomēr dziedājumu maigajos posmos trūkst vairāk izkoptas sirsnīgās, klusās „krāsas”, ko viņš iesaka attīstīt.²¹⁶ 1960.gadā Milda Lasmane vērtē, ka deju sacensības parādījušas deju kolektīvu māksliniecisko spēju izaugsmi un laukos radušies nopietni konkurenti Rīgas kolektīviem, Latgales dziesmu svētku dienas rosinājušas vairāku kolektīvu no Latgales izaugsmi.²¹⁷ Savukārt E. Siliņa uzsver arī trūkumu, ka kolektīvi strādā tikai pie tehniskā izpildījuma, bet aizmirst par dejas raksturu, ko varēja redzēt arī deju sacensībās, kur vienveidība un smagnējums dominēja pat tādās dejās, kas savā emocionālajā un dinamiskajā uzbūvē bija diametrāli pretējas.²¹⁸

Presē svētku novērtējuma sakarā runā arī par repertuāra māksliniecisko līmeni, it īpaši 1955.gadā, cik tas ir labs vai slikts, kādas varētu būt tā attīstības virzieni. 1950.gadā vienīgi N. Grīnfelds uzsvēra, ka starp *a capella* dziesmām trūka tādu, kas sasniegtu klasisko vai krievu padomju komponistu dziesmu iedarbību un tādējādi atrisinātu padomju dziesmu svētku repertuāra prasības, kā arī kopējais repertuārs ir bijis pa garu, jau no sākuma to vajadzēja īsāku, lai kori varētu prasmīgāk sagatavot visas dziesmas.²¹⁹

Arī jaunrade, kā tagadnes problēma un nākotnes iespēja, parādās preses rakstu rindās, kas ir atsauce uz Dziesmu svētku repertuāru. 1955.gadā J. Ozoliņš ļoti patētiski atzīmējis, ka mākslinieciskā pašdarbība iet pa priekšu komponistiem, jo Cēsu rajonā kolhozu „Zelta druva” un „Sarkanais oktobris” kori kopīgi sagatavojuši jaunu dziesmu „Mūsu kolhozā”, kas pauž prieku par brīvo, priecīgo darbu kolhozā, un kura skanējusi arī Dziesmu svētkos.²²⁰ Toties 1960.gadā vērtē, ka, salīdzinot ar iepriekšējo gadu skatēm, tautas horeogrāfijas daiļrade ir milzu soļiem gājusi uz priekšu.²²¹

²¹⁵ Siliņa, E. Deju svētki. *Literatūra un Māksla*, 1960, 30.jūlijs, 2.lpp

²¹⁶ Grāvītis, O. Tautas mākslas varenā skate. *Cīņa*, 1955, 24.jūlijs, 3.lpp

²¹⁷ Purene, Dz. Dejas prieks. *Cīņa*, 1960, 22.jūlijs, 6.lpp

²¹⁸ Siliņa, E. Deju svētki. *Literatūra un Māksla*, 1960, 30.jūlijs, 2.lpp

²¹⁹ Grīnfelds, N. Padomju Latvijas Otrie Dziesmu svētki. *Literatūra un Māksla*, 1950, 30.jūlijs, 3.lpp

²²⁰ Озолинш, Я. Песни радости. *Советская Латвия*, 1955, 21. Июль, С. 3.

²²¹ Siliņa, E. Deju svētki. *Literatūra un Māksla*, 1960, 30.jūlijs, 2.lpp

E. Siliņa norāda, ka obligātais repertuārs ir izdevīgs masu uzvedumiem, savukārt jaunradei tas var kaitēt, jo dejas tiek padarīta vienvēidīga, tomēr jāņem vērā, ka „katrā novadā ir savas horeogrāfiskas īpatnības un atšķirības, kas būtu jāizceļ un jāparāda mūsdienu skatījumā, lai tautas dejas māksla plauktu un tālāk attīstītos visā bagātībā un daudzveidībā.”²²² Gandrīz tādu pašu domu autore paudusi 1960.gadā, veicot atskatu uz deju svētkiem. Raksta autori skatē pārsteidzis jaunrades trūkums, tālāk vaicājot, vai Dziesmu svētku repertuārs ar savu plašumu kavē jaunradi,²²³ un turpinot izvērst šo repertuāra un jaunrades attiecību problēmu. 1960.gadā pozitīvi tika vērtēta divu A. Kalniņa dziesmu iekļaušana Dziesmu svētku repertuārā, kaut tās vēl ir salīdzinoši jaunas un nepopulāras kora starpā.²²⁴

1955.gadā, vērtējot tieši svētku koncertus, kā negatīvo uzsver ilgo kora pārkārtošanos, kas jauc koncerta viengabalainības iespaidu.²²⁵ Ierosina arī apdomāt Darba rezervju skolu audzēkņu priekšnesumu lietderīgumu koncertos, varētu tos pat izņemt, jo tie neiederējās Dziesmu svētku tradicionālajā noskaņā un stilā, un vispār samazināt dejojāju pārgērbšanos cittautei tērpos.²²⁶

Tomēr galu galā, lai kādas svētkos tiktu saskatītas uzlabojošas lietas, kopumā Dziesmu svētki visos trīs gados tika vērtēti kā izdevušies. 1950.gadā tie vērtēti, protams, pēc Staļinisma mērauklas- tie apliecināja Padomju Latvijas darba lauzu politiskā un kulturālā līmeņa lielo pacēlumu, kas sasniegts padomju iekārtas laika, viņu ciešo saliedētību ap partiju un padomju valdību, bezgalīgo uzticību lielajam Staļinam, latviešu tautas gribu un apņēmību ziedot visus spēkus pilnīgai komunisma uzvarai, kā arī augošo sociālistiskās kultūras daudzpusību un krāšņumu, kas izpaudās tautas daiļrades visdažādāko veidu uzplaukumā.²²⁷

Līdzīgu toni turpina arī 1955.gada „Советская Латвия”, kura Dziesmu svētkus noraksturoja kā plašu demonstrāciju, kurā izpaudās padomju patriotisms un tautu draudzība, latviešu uzticība un mīlestība KP.²²⁸ Dziesmu svētki bija kā jauna virsotne kultūras laukā, kur dziesmas vēl nebija skanējušas tādā spēka brāzmā, jūtu pacilājumā un sirsnīgā liegumā. Katrs varēja pārliecināties, ka dziedātāju un diriģentu, sabiedrisko, padomju un partijas organizāciju kopējie pūliņi nav bijuši velti, sakausējot kora dziedāšanas labākās tradīcijas ar padomju mākslas pieredzi, izveidojušies kolektīvi, kam ir milzīgi plašas mākslinieciskās izpausmes iespējas.²²⁹

²²² Siliņa, E. Tautas dejas daile. *Literatūra un Māksla*, 1955, 24.jūlijs, 3.lpp

²²³ Turpat.

²²⁴ Kaminskis, V. Aldoņa Kalniņa kora dziesmas. *Literatūra un Māksla*, 1960, 20.augusts, 3.lpp

²²⁵ Bērziņš, T. Dziesmu svētki. *Literatūra un Māksla*, 1955, 24.jūlijs, 2.lpp

²²⁶ Siliņa, E. Tautas dejas daile. *Literatūra un Māksla*, 1955, 24.jūlijs, 3.lpp

²²⁷ Āboliņš, A. Mākslinieciskās pašdarbības tālākie uzdevumi. *Literatūra un Māksla*, 1950, 30.jūlijs, 4.lpp

²²⁸ Песня над Латвией. *Советская Латвия*, 1955, 23. Июль, С. 3.

²²⁹ Par mākslinieciskās pašdarbības augšupeju. *Сīņa*, 1955, 24.jūlijs, 1.lpp

1960.gadā atzīmē, ka visas trīs koru grupas kļuvušas beidzot līdzvērtīgas, jo sieviešu un vīru koriem bijis atsevišķs koncerts, kas apliecinājis arī šo grupu varēšanu gan mākslinieciskā, gan skaitliskā ziņā.²³⁰ 1960.gada presē 2 rakstos par Dziesmu svētkiem izsakās arī sabraukušie viesi. Tiek secināts, ka diriģenti veikuši milzīgu darbu, lai panāktu koru teicamu sagatavotību un meistarību, kā arī krievu diriģentu delegāciju pārsteidza koristu un dejotāju lielais entuziasms, darba griba, enerģija. To starpā diriģents it kā atzīmē arī Dziesmu svētku nozīmi cilvēku audzināšanā un piecājas, ka tik daudz tūkstoši cilvēku saprot, ka māksla ir valstiska lieta.²³¹ Praktiski šie viesu viedokļi visi ir pozitīvi, cik ļoti sajūsmināti viņi ir bijuši par pavadīto laiku Rīgā un svētkos pieredzēto, tomēr daļu teksta aizņem arī ideoloģiskie elementi- Ķīnas pārstāvis pasakas brālīgajiem latviešiem par radiotehnikas rūpnīcas celtniecību, kamēr Tadžikijas pārstāvis priecājas līdz ar latviešiem, jo arī viņiem padomju vara pavērusi ceļu uz pārticību un laimi.²³²

Presē neizpaliek jautājums arī par to organizatorisko pusi, cik tā laba vai arī bijušas kādas problēmas, kur ar aktivitāti atkal izceļās 1955.gada prese. Pirmkārt, atzīmē kolektīvu dalībnieku entuziasmu, ar kādu strādāja pie repertuāra apguves. Tāpat uzteic kultūras un Izglītības, padomju iestāžu un sabiedrisko organizāciju organizatorisko un māksliniecisko darbu.²³³ 1950.gadā uzslavē arī atsevišķus rajonus- Cēsu, Liepājas, Jelgavas-, kas labi gatavojušies svētkiem, un piemin, ka ir bijuši rajoni, kuros nav pievērsta pietiekami liela uzmanība kolektīvu sagatavošanai, bet netiek saukti konkrēti.²³⁴ Tomēr 1955.gadā pārmet, ka pēc Dziesmu svētkiem mākslinieciskā darbība atslābst, reizēm kolektīvi pat izjūk, un tad, kad tuvojas nākamie svētki, visi atkal mobilizējas, bet netiek sasniegts tas augstais mākslinieciskais līmenis, kādu varētu sasniegt, ja aktīvi darbotos no svētkiem uz svētkiem, tāpēc to vajadzētu mainīt, īpaši pievēršot uzmanību aprīņķiem, kur bijusi mazāka aktivitāte.²³⁵

Tāpat kritizē, ka daudzi kolektīvi nebija sagatavojušies uz Dziesmu svētkiem, tāpēc ir priecīgi, ka tiek veikta koru atlase rajonu Dziesmu karos, jo tā var tikai nodrošināt mākslinieciski augstvērtīgus svētku koncertus. Savlaicīgi netika izdoti dziesmu krājumi un to bija par maz, lai apmierinātu koru prasības. Pie tam bija paredzēts, ka krājumus izdos kabatas lielumā, bet Latvijā to neizdarīja, kamēr kaimiņvalstīs gan. Par šiem jautājumiem aicina turpmāk padomāt.²³⁶

²³⁰ Ģelbaks, M., Purene, Dz. Roze, L. Lielie svētki beigušies. *Cīņa*, 1960, 24.jūlijs, 4.lpp

²³¹ Augstas meistarības apliecinājums. *Cīņa*, 1960, 27.jūlijs, 4.lpp

²³² Gertāne, J., Purene, Dz., Roze, L. Latvju dziesma brāļu tautas sveic. *Cīņa*, 1960, 24.jūlijs, 1.lpp

²³³ Bērziņš, T. Dziesmu svētki. *Literatūra un Māksla*, 1955, 24.jūlijs, 2.lpp

²³⁴ Āboliņš, A. Mākslinieciskās pašdarbības tālākie uzdevumi. *Literatūra un Māksla*, 1950, 30.jūlijs, 4.lpp

²³⁵ Par mākslinieciskās pašdarbības augšupeju. *Cīņa*, 1955, 24.jūlijā, 1.lpp

²³⁶ Bērziņš, T. Dziesmu svētki. *Literatūra un Māksla*, 1955, 24.jūlijs, 2.lpp

Saistībā ar kļūdām koru dziedājumā Dziesmu karā rosina, ka Tautas mākslas nama vadībai semināru veidā biežāk jāskaidro dziesmu izpildījuma tehniku. Vēlams jau, ka tagad pēc svētkiem, sākas diskusijas vai dziesmu karu analīze, lai varētu mācīties no kļūdām un nodrošināt turpmāku attīstību.²³⁷

Savukārt 1960.gadā tiek minēti pozitīvie paraugi, kāpēc tika gūti panākumi- gan diriģentu entuziasms, gan atbalsts ar transportiem, lai koristi varētu ierasties uz mēģinājumiem.²³⁸

1960.gadā reģionālajā presē rakstos par vispārējo Dziesmu svētku norisi ir saskatāmas tekstuālas līdzības, kas varētu nozīmēt, ka kādas daļas varētu būt pārpublicētas. Liepājas „Komunists” tikai iepazīstināja ar galvenajiem koncertiem, gājienu un koru karu uzvarētājiem, bez jebkādam ideoloģiskām sasaistēm.²³⁹ Savukārt „Zemgales Komunists” un „Падомю Даугава” svētku norisi atspoguļojuši plašāk un starp šiem diviem laikrakstu rakstiem ir vislielākās līdzības. Tajos tiek uzsvērti vieni un tie paši akcenti gan koru koncertu atspoguļojumā- nosacīts dažādu tautu dziesmu uzskaitījums un izpildītāju skaits²⁴⁰-, gan deju kolektīvu koncertu aprakstā, ka tie dejujuši deju svītu „Līvzeme”.²⁴¹ Tomēr arī šajos rakstos nav izteiktas ideoloģiskās sasaistes, ja neskaita to, ka dziesmas slavina Komunistisko partiju, PSRS un mieru.

„Komunists” un „Liesma” rakstījuši arī konkrēti par Liepājas un Valmieras panākumiem un dalībnieku atmiņām par svētku norisi, konkrēti koru un deju sacensībām. Liepājas „Komunists” iepazīstināja ar liepājnieku un apkārtnes kolektīvu panākumiem sacensībās, ar cerību, ka tas iedvesmos kolektīvu veidošanu darba vietās, kur to vēl nav.²⁴²

„Liesmas” raksts par koru sacensībām ir plašāks un citādāks kā „Komunistā”. Tas ir daudz emocionālāks, kā dalībnieki nepacietīgi gaida rezultātus un Mazsalacas koris, kaut netika finālā, tomēr priecājas par sasniegto un, tāpat kā pārējie kori, uz nākamajiem Dziesmu svētkiem gatavosies cītīgāk. Vīru korim „Imanta” neveicās tik labi koru „karos”, par ko paši koristi izteikušies, ka ziemas periodā švaki apmeklēti mēģinājumi un vairāki koristi nebija kārtīgi apguvušas dziesmas. Tomēr arī šajā gadījumā raksta autors cer, ka šī neveiksme dos jaunu sparū nākotnes sasniegumiem. Savdabīgs ir atkal klausītāju iesaistīšanas veids, it kā pēc applausiem un kuluāros dzirdētajām sarunām, var izsecināt, ka uzvarējis ir Daugavpils sieviešu koris, bet tas var būt arī vienkārši izteiksmes līdzeklis, lai radītu sacensību atmosfēru, jo raksts jau publicēts vairākas dienas pēc rezultātu paziņošanas un uzvarētājs bija zināms.

²³⁷ Grāvītis, O. Tautas mākslas varenā skate. *Ціпа*, 1955, 24.jūlijs, 3.lpp

²³⁸ Dziesma- tautas sirdis. *Literatūra un Māksla*. 1960, 23.jūlijs, 4.lpp

²³⁹ Dziesmu un deju svētki Padomju Latvijā. *Komunists*, 1960, 26.jūlijs, 1.lpp

²⁴⁰ Padomju Latvijas Dziesmu svētki. *Zemgales Komunists*, 1960, 29.jūlijs, 1.lpp

²⁴¹ День большой настал для песни. *Падомю Даугава*, 1960, 26. июль, С. 1.

²⁴² Atvase, V. Mārup ar uzvarām. *Komunists*, 1960, 26.jūlijs, 1.lpp

Interesanti raksta izskaņā vēl pārrunā par koristu neatbrīvošanu no darba, ka joprojām eksistē „neatvietojamo” princips²⁴³, respektīvi, ka it kā nebūtu kāds cits, kas varētu strādāt korista vietā.

Republikānisko Dziesmu svētku norises atspoguļojums un tās norises vērtējums visu trīs gadu presē galvenokārt koncentrējās centrālajos laikrakstos. Galvenās atšķirības vērojamas rakstu struktūrās un svētku novērtējumā, kur 1950.gadā lielākoties viss tiek vērtēts pozitīvi, toties, sākoties destalinizācijai, īpaši kritiska bijusi 1955.gada prese.

²⁴³ Liepiņš, V. Lai vēl skaistāk skan dziesmas! *Liesma*, 1960, 30.jūlijs, 3.-4.lpp

SECINĀJUMI

Latvijas kultūra pēc valsts iekļaušanas PSRS sastāvā piedzīvoja stagnāciju, kultūras darbinieku radošās domas ierobežošanu, tās mērķtiecīgu koriģēšanu un sasaistīšanu ar padomju ideoloģiju, pakļaujot to noteiktam kanonam. Ar staļinisma perioda stingrās kontroles beigšanos iestājās nosacīti brīvāka domas izteikšanas iespēja mākslā, bet tāpat māksliniekiem bija saprotams, ka joprojām ir tēmas, kas savos darbos ir jāiesaista, kaut nepastāvēja vairs noteikts, stingrs kanons. Kultūras pārstāvjus kontrolēja, audzināja ar preses palīdzību, it īpaši pirmajos pēckara gados.

Kaut gan daudzus kultūras elementus „izdzēsa” no latviešu kultūras vēstures, Vispārējie latviešu Dziesmu svētki tika integrēti un izmantoti padomju ideoloģijas veicināšanai sabiedrībā, kas, neņemot vērā padomisko pieskaņu, latviešiem bija veids, kā uzturēt savu nacionālo kopības sajūtu un turpināt attīstīt savu kultūru.

Dziesmu svētku atspoguļojums visu trīs gadu presē koncentrējas galvenokārt uz gatavošanās procesu, ietverot vienus un tos pašus galvenos tematiskos jautājumus, jo pēc garās gatavošanās pilsētu un rajonu Dziesmu svētkos piedalījās visi to kolektīvi, kas bija sagatavojuši repertuāru, tātad gatavošanās procesa laikā visvairāk cilvēku tika mēģināts iesaistīt un arī iesaistījās mākslinieciskajā pašdarbībā, kāds bija arī padomju varas mērķis, jo tās laikā audzinātu godīgu un „pareizu” padomju cilvēku. Līdz ar to prese daudz pievērsās gatavošanās atspoguļošanai, mēģinot uzsvērt, cik svarīgi ir, lai pēc iespējas vairāk dažādu profesiju cilvēki iesaistītos mākslinieciskajā pašdarbībā, kā arī darītu to veiksmīgi, jo tad gala rezultāts rajonu un Republikāniskajos Dziesmu svētkos būtu masveidīgs un mākslinieciski augstvērtīgs, kas bija nozīmīgs apstāklis padomju varai Dziesmu svētku sakarā.

Gan staļinisma laikā, gan destālinizācijas periodā prese negatīvi vērtēja nekvalitatīvu gatavošanos un problēmas un iemeslus, kas ar to bija saistītas, un pievērsās visu iesaistīto pušu lomu skaidrošanai, kas 1950.gada presē vairāk tiek darīts vajadzības, pavēles formā, ka visiem ir jāsaprot svētku nozīmība, jāpiedalās un jāatbalsta Dziesmu svētki. Savukārt 1955.gadā un mazāk 1960.gadā skaidro racionālāk, vairāk ar domu rosināt lasītājus un personas, kam kritika ir vērsta, pašiem saprast, kāds ir viņu uzdevums un nozīmība veiksmīgu svētku izdošanās garantēšanā.

Attiecībā uz kvantitatīvajiem rādītājiem gatavošanās procesa atspoguļošanā var secināt, ka 1950.gada prese izceļas ar vislielāko rakstu kopskaitu, ko var skaidrot gan ar staļinisma kā perioda raksturīgu īpašību, ka tika cieši kontrolēti procesi, kas saistīti ar valstiski nozīmīgiem pasākumiem, tai skaitā propogandas darbs. Kā arī to ietekmēja organizatoru norādījumi saistībā ar preses darbu Dziesmu svētku sakarā, ka tiem nepieciešams plaši atspoguļot

gatavošanās procesu tiem. 1955. un 1960.gadā destalinizācijas iespaidā, kad zuda tik stingrā kontrole, rakstu kvantitatīvie rādītāji kopumā ir kļuvuši mazāki un pa abiem gadiem vienmērīgāki. Krievu valodā iznākošajai „Советская Латвия” un Daugavpils pilsētas laikrakstiem ir otrāda skaitu attiecība, kad 1955.gadā ir visvairāk rakstu, ko varētu arī saistīt ar politiskām pārmaiņām un to ietekmi redakciju darbā, un to, ka tiem ir cita mērķauditorija, kuriem Dziesmu svētki nav tik nozīmīgi svētki un nav vajadzības tik daudz izvērst skaidrojošo darbu.

Republikānisko Dziesmu svētku atspoguļošana tika plaši izvērsta praktiski tikai centrālajā presē, galvenokārt „Literatūrā un Mākslā” un „Cīņā”, un visu trīs gadu laikā bijusi kvantitatīvi salīdzinoši vienmērīga. Reģionālajā presē svētku atspoguļošana ir drīzāk uzskatāma par izņēmumu, jo tie nebija vairs cieši saistīti ar konkrētā reģiona notikumiem, līdz ar to tiem netika pievērsta uzmanība. Par to liecina arī tas, ka 1960.gadā, kad ir visvairāk publikāciju reģionālajā presē par Dziesmu svētku norisi, Valmieras un Liepājas laikraksti pievērsa uzmanību atsevišķos rakstos arī tieši savu pilsētu kolektīvu gaitām Rīgā, bet vispārējo svētku norisi laikraksti kopumā atspoguļo ļoti vienkāršoti un neieslīgstot dziļākās norises detaļās vai novērtējumos.

Dziesmu svētku ieskaņu koncertu, rajonu un Republikānisko rajonu Dziesmu svētku atspoguļošanai izmanto vienotu rakstu stilu, kur 1950.gadā koncentrējas uz konkrētu dienas notikumu atspoguļojumu, daudz rakstot tieši par koncertu norisi, savukārt pārējos gados dienas norise ir tikai viens no rakstu satura aspektiem.

1955.gada prese izceļas visu starpā ar krietnu kritikas devu, nekautrējoties to vērst ne pret mēģinājumu, koncertu, rajonu un, kas vissvarīgākais, Republikānisko Dziesmu svētku norisi, kurā atļāvās kritizēt praktiski visu- repertuāru, koncertu norisi, dalībniekus, gatavošanos. To var saistīt ar destalinizācijas sākumu, kad, paveroties iespējai vairāk izteikties kritiski, pirmkārt, tiek izmantota iespēja, otrkārt, sabiedrībā un kultūrā vēl meklēja un pārbaudīja, cik tālu savu viedokļu paušanā var iet, ko desmitgades beigās sarāva politiskās dzīves pārmaiņas- nacionālkomunistu sakāve-, kas vēlāk redzams arī 1960.gada presē, kurā saglabājas destalinizācijas salīdzinoši brīvais stils, tomēr kritika tika samazināta gan apjomos, gan izteiksmes veidā- tā vairs nebija tik asa.

Papildus tam autore uzskata, ka 1955.gadā koncertu, kopmēģinājumu, svētku koncertu izvērsta analīze presē tika veikta, lai secinātu par kolektīvu esošo māksliniecisko kvalitāti un veicinātu tās izaugsmi, jo mērķis bija sasniegt pēc iespējas reālu augstāku māksliniecisko līmeni, tomēr prese atzīmēja arī tos, kuriem tā jau ir augstāka kā iepriekš un mudināja strādāt vēl vairāk.

Jāņem vērā arī preses kā kolektīvu informatīvās platformas lomu svētku organizēšanas sakarā, jo tā ar savu palīdzību risināja arī organizatoriskas problēmas, piemēram, iespieda repertuāru, lai varētu izplatīt visiem dalībniekiem, kā arī palīdzēja informēt par transporta organizēšanas darbu svētku norises laikā, ar ko lielākoties nodarbojās centrālā prese visu trīs gadu laikā.

Presei Dziesmu svētku sakarā svarīgs bija tieši propogandiskais darbs, jo bija nepieciešamība saistīt svētkus ar padomju ideoloģiju. Daudzi ideoloģiskie aspekti- dziesmas iedvesmošana darbam, cilvēka audzināšana, Dziesmu svētki kā tautas augstākā mākslas izpausme- dominē visu trīs gadu presē. 1950.gadā centrālā ideoloģiskā loma dabiski pieder Staļinam, savukārt sākot ar 1950.gadu presē uzsver Komunistiskās partijas lomu latviešu dzīves augšupejā. Gan staļinisma, gan destāļinizācijas laikā presē tiek apspēlēts miera un dziesmas sasaiste, kur 1950.gadā to daudz saista ar konkrētām ārpolitiskām norisēm- Korejas karu, kamēr destāļinizācijas laikā dziesmas dzied vispārējam mieram, bez konkrētām norādēm.

Bakalaura darbs „Padomju Latvijas Dziesmu svētku atspoguļojums LPSR presē (1950-1960)” paver, autoreprāt, vairākas turpmākas pētniecības iespējas saistībā ar Dziesmu svētku vēsturi. Pirmkārt, Dziesmu svētku centralizētā organizācijas sistēma ir pelnījusi lielāku uzmanību, jo, kā redzams presē, organizēšanas procesā nav bijusi konsekventa, vienota darbība, kas norāda uz to, ka sistēma simtprocentīgi nedarbojas, kā arī tas būtu vēl viens un pie tam nozīmīgs punkts padomju varas veidotās kultūrpolitikas kopējās ainās izprašanā. Otrkārt, aptverot tik daudz reģionālos laikrakstus, kur redzams, cik dažādas bijušas kolektīvu pieredzes atšķirīgos Latvijas reģionos, autorei liekas, ka, tuvojoties Latvijas simtgadei, būtu nozīmīgi tieši reģionu novēdpētniecībā attīstīt nopietnāku Dziesmu svētku vēstures pētniecību, laika gaitā mēģinot izveidot vienotu priekšstatu gan par padomju okupācijas laika ietekmi uz Dziesmu svētku tradīciju, gan arī iepriekšējos vēstures posmos.

AVOTU UN LITERATŪRAS SARAKSTS

Avoti

Nepublicētie avoti

1. LVA, 236.f. (Latvijas Republikas Kultūras ministrijas Emīļa Melngaiļa Tautas mākslas centrs), 1.apr., 11. l. (Otro Dziesmu svētku biroja materiāli (instrukcija, noteikumi par piedalīšanos Dziesmu svētkos, žūrijas komisijas protokols u.c.)), 75.lp; 60.-61.lp; 165.lp
2. LVA, 236.f. (Latvijas Republikas Kultūras ministrijas Emīļa Melngaiļa Tautas mākslas centrs), 1.apr., 24. l. (Padomju Latvijas 15.gadadienai veltīto Republikānisko Dziesmu svētku materiāli), 7.lp.
3. LVA, 270.f. (Latvijas PSR Ministru Padome un Latvijas Republikas Ministru Padome), 2.apr., 5835.l. (Dokumenti par gatavošanos Dziesmu svētkiem (lēmumu kopijas un projekti, pasākumu plāns, sarakste u.c.) 6.; 34.; 48.; 50.lp
4. 270.f. (Latvijas PSR Ministru Padome un Latvijas Republikas Ministru Padome) 3.apr. 626.l. (Материали о выполнении постановления Совета Министров Латвийской ССР от 19 декабря 1959 года №680 „О мероприятиях по подготовке и организации Праздника песни Советской Латвии в 1960 году” (протоколи, программы...)) 2,5. lpp; 17.lp

Publicētie avoti

Prese

1. Asafrejs, A. Sekmīgi gatavojamies 1.maijam un Dziesmu svētkiem. *Liesma*, 1950, 9.aprīlis, 1.lpp
2. Avdjukevičs, S. Dziesmu svētkus sagaidot. *Zemgales Komunisti*, 1950, 22.aprīlis, 3.lpp
3. Avdjukevičs, S. Padomju dziesmai-slava! *Zemgales Komunisti*, 1950, 8.jūlijs, 1.lpp
4. Atvase, V. Mājup ar uzvarām. *Komunisti*, 1960, 26.jūlijs, 1.lpp
5. Āboliņš, A. Mākslinieciskās pašdarbības tālākie uzdevumi. *Literatūra un Māksla*, 1950, 30.jūlijs, 4.lpp
6. Baļčus, A. Lai lielāks kļūst dziedātāju pulks. *Komunisti*, 1950, 9.aprīlis, 3.lpp
7. Banga, P. Vēl un vēlreiz atkārti. *Zemgales Komunisti*, 1960, 3.februāris, 3.lpp
8. Bērziņš, T. Dziesmu svētki. *Literatūra un Māksla*, 1955, 24.jūlijs, 2.lpp
9. Bērziņš, T., Grāvītis, O. Pašdarbības kora koncertos. *Cīņa*, 1955, 13.janvāris, 3.lpp
10. Blaubuks, J. Mūsu dziesma skan darbam... *Brīvā Venta*, 1955, 2.jūlijs, 2.lpp

11. Bregis, V. Viļņojas varenas skaņas! *Cīņa*, 1960, 1.jūnijs, 4.lpp
12. Brītiņš, A. Dzied pedagogiskā skola. *Zemgales Komunisti*, 1955, 24.maijs, 4.lpp
13. Cielaviņa, A. Kā Ogres Kultūras nams gatavojas Dziesmu svētkiem. *Cīņa*, 1950, 14.aprīlis, 6.lpp
14. Caune, R. Koru skate. *Komunisti*, 1950, 9.jūlijs, 1.lpp
15. Dadzīte, L. Gatavo audumus tautiskajiem tērpiem Dziesmu svētku dalībniekiem. *Komunisti*, 1950, 6.aprīlis, 1.lpp
16. Danne, V. Svētku priekšvakarā. *Brīvā Venta*, 1955, 17.jūlijs, 2.lpp
17. Darkēviča, A. Vēribu arī pūtēju orķestriem. *Literatūra un Māksla*, 1960, 23.janvāris, 4.lpp
18. Dzirna, K. Uz kora kopmēģinājumiem jāierodas visiem dziedātājiem. *Zemgales Komunisti*, 1950, 23.maijs, 3.lpp
19. Edžiņš, M. Padomju Latvijas II Dziesmu svētki vairs nav tālu. *Literatūra un Māksla*, 1950, 2.aprīlis, 2.lpp
20. Edžiņš, M., Kononovs, I. Dziesmu svētku laukuma izvēle un estrādes iekārtojums. *Literatūra un Māksla*, 1950, 16.aprīlis, 5.lpp
21. Gercāns, J. Paaugstināsim pūtēju orķestru māksliniecisko līmeni. *Brīvā Venta*, 1960, 26.jūnijs, 4.lpp
22. Gertāne, J., Purene, Dz., Roze, L. Latvju dziesma brāļu tautas sveic. *Cīņa*, 1960, 24.jūlijs, 1.lpp
23. Grauze, A. Teicams atbalsts. *Cīņa*, 1955, 4.jūnijs, 2.lpp
24. Grāvītis, O. Dzied tekstilnieki. *Cīņa*, 1955, 21.aprīlis, 4.lpp
25. Grāvītis, O. Dziesmu un deju karš —mākslinieciskās pašdarbības skola. *Literatūra un Māksla*, 1955, 24.jūnijs, 4.lpp
26. Grāvītis, O. Neaizmirstamās, neparastās dienas. *Literatūra un Māksla*, 1960, 30.jūlijs, 1.-2.lpp
27. Grāvītis, O. Tautas mākslas varenā skate. *Cīņa*, 1955, 24.jūlijs, 3.lpp
28. Grīnfelds, N. Padomju Latvijas Otrie Dziesmu svētki. *Literatūra un Māksla*, 1950, 30.jūlijs, 3.lpp
29. Grūtups, J. Laika maz-viens mēnesis. *Zemgales Komunisti*, 1960, 20.aprīlis, 4.lpp
30. Gūtlande, J. Skan dziesmas. *Komunisti*, 1955, 18.februāris, 2.lpp
31. Ģeibaks, M. Rūpnīcas kora un orķestra pārskata koncerts. *Cīņa*, 1955, 3.jūlijs, 4.lpp
32. Ģeibaks, M., Purene, Dz. Roze, L. Lielie svētki beigušies. *Cīņa*, 1960, 24.jūlijs, 4.lpp
33. Kalme, K. Dziesmu diena Gaviezē. *Komunisti*, 1950, 7.jūnijs, 1.lpp

34. Kaminskis, V. Aldoņa Kalniņa kora dziesmas. *Literatūra un Māksla*, 1960, 20.augusts, 3.lpp
35. Kārkliņš, L. Dziesmu karš. *Brīvā Venta*, 1955, 5.jūlijs, 3.lpp
36. Kārkliņš, L., Rūja, A. Arteļa „Ventspils amatnieks” pašdarbnieku koncerts. *Brīvā Venta*, 1955, 16.aprīlis, 4.lpp
37. Koļesņikova, Z. Gatavojamies Dziesmu svētkiem. *Zemgales Komunisti*, 1955, 14.janvāris, 2.lpp
38. Kramiņš, A. Bebreņu kolchozu kora labais piemērs. *Cīņa*, 1950, 29.janvāris, 4.lpp
39. Laganovskis, J. Svētkus dienās. *Literatūra un Māksla*, 1955, 24.jūlijs, 1.lpp
40. Liepiņš, V. Lai vēl skaistāk skan dziesmas! *Liesma*, 1960, 30.jūlijs, 3.-4.lpp
41. Miklāvs, A., Muciņš, Ģ. Dziesmu svētki Valmierā. *Liesma*, 1955, 22.jūnijs, 4.lpp
42. Muižarājs, E. Pūtēju orķestru salidojumā. *Literatūra un Māksla*, 1960, 4.jūnijs, 1.lpp
43. Nolbergs, F. Viss jāgatavo rūpīgi. *Zemgales Komunisti*, 1950, 30.jūnijs, 3.lpp
44. Pabriks, V. Dziesmu svētkus sagaidot. *Liesma*, 1960, 19.aprīlī, 3.lpp
45. Paegle, A. Ir jāskan visām dziesmām. *Cīņa*, 1960, 24.marts, 4.lpp
46. Petkuss, J. Komjaunieši, Tavs goda pienākums būt dziedātāju un dejotāju pulkā!
Komunisti, 1950, 25.maijs, 2.lpp
47. Prūsis, H. Gatavosimies otriem Padomju Latvijas Dziesmu svētkiem. *Brīvā Venta*, 1950, 17.jūnijs, 4.lpp
48. Purene, Dz. Dejas prieks. *Cīņa*, 1960, 22.jūlijs, 6.lpp
49. Pūpols, J. Būvē Dziesmu svētku estrādi. *Cīņa*, 1955, 12.jūlijs, 4.lpp
50. Ozoliņš, J. Dzied poligrāfiķi. *Komunisti*, 1960, 18.jūnijs, 5.lpp
51. Ozols, K. Lielāku atbildības sajūtu. *Komunisti*, 1960, 4.janvāris, 5.lpp
52. Reihmanis, O. Rajonu un pilsētu Dziesmu svētku rezultāti. *Cīņa*, 1955, 16.jūlijs, 3.lpp
53. Rītiņš, L. Rūpīgi sagatavosimies Dziesmu svētkiem. *Komunisti*, 1955, 22.marts, 2.lpp
54. Rudens, A. Lielie svētki Rēzeknē. *Cīņa*, 1950, 11.jūlijs, 4.lpp
55. Rūja, A. Deju kolektīvu skate. *Brīvā Venta*, 1955, 9.jūlijs, 4.lpp
56. Rūsa, V. Dailes un vienības skate. *Cīņa*, 1950, 25.jūlijs, 5.lpp
57. Rūsa, V. Rīga apsedz dainu sagšu. *Cīņa*, 1950, 22.jūlijs, 5.lpp
58. Safonovs, P. Ugālnieki sasparojušies. *Brīvā Venta*, 1960, 29.maijs, 3.lpp
59. Saulītis, B. Līksmi un brīvi skan dziesmas. *Cīņa*, 1955, 23.jūlijs, 4.lpp
60. Siliņa, E. Deju svētki. *Literatūra un Māksla*, 1960, 30.jūlijs, 2.lpp
61. Siliņa, E. Tautas dejas daile. *Literatūra un Māksla*, 1955, 24.jūlijs, 3.lpp
62. Silmala, A. Talsos rit dziesmu kamols. *Cīņa*, 1960, 20.februāris, 4.lpp
63. Skvorcova, V. Gatavojas Dziesmu svētkiem. *Brīvā Venta*, 1950, 22.jūnijs, 2.lpp

64. Strauts, J. Dzied ciema jauktais koris. *Zemgales Komunisti*, 1955, 27.februāris, 4.lpp
65. Sudmalis, J. Tautas tērpus- piemērotus mūslaiku prasībām. *Komunisti*, 1950, 1.februāris, 1.lpp
66. Sudrabkalns, J. Desmits varenāks par simtiem. *Literatūra un Māksla*, 1950, 23.jūlijs, 2.lpp
67. Sudrabkalns, J. Dziesma vainago darbu. *Cīņa*, 1955, 19.jūlijā, 3.lpp
68. Sudrabkalns, J. Latvieši dziesmās slavina Staļinu. *Cīņa*, 1950, 23.jūlijs, 4.lpp
69. Šidlovskis, V. Lielajā estrādē. *Cīņa*, 1960, 21.jūlijs, 4.lpp
70. Šulcs, A. Tautas tērpiem jābūt etnogrāfiski pareiziem. *Brīvā Venta*, 1950, 4.jūlijs, 3.lpp
71. Ulmane, A. Padomju Latvija mūžos lai dzīvo, spoža lai padomju vainagā mirdz! *Liesma*, 1960, 23.jūnijs, 2.lpp
72. Vaivarājs, A. Par māksliniecisko un organizatorisko viengabalainību rajonu Dziesmu svētkos. *Cīņa*, 1955, 5.jūlijs, 3.lpp
73. Vasiļevskis, J. Dziesma vieno tautas. *Cīņa*, 1960, 7.jūnijs, 3.lpp
74. Vikmanis, E. Gatavosimies Dziesmu svētkiem. *Liesma*, 1950, 28.maijs, 2.lpp
75. Vikmanis, E. Jārada visi apstākļi koru sekmīgam darbam. *Liesma*, 1950, 17.marts, 2.lpp
76. Vikmanis, E. Kad dziesmu mīl. *Liesma*, 1960, 1.marts, 2.lpp
77. Vikmanis, E. Rajona koru kopmēģinājumā. *Liesma*, 1960, 19.marts, 2.lpp
78. Vilnis, V. Medicīnas darbinieku sieviešu kora koncertā. *Liesma*, 1955, 8.jūnijs, 4.lpp
79. Zariņa, N. Mēs darinām sev tautiskos tērpus. *Komunisti*, 1950, 20.aprīlis, 2.lpp
80. Aktivizēt kultūras darbu uz laukiem. *Literatūra un Māksla*, 1955, 22.maijs, 1.lpp
81. Augstas meistarības apliecinājums. *Cīņa*, 1960, 27.jūlijs, 4.lpp
82. Ceļ jaunu estrādi. *Brīvā Venta*, 1955, 30.jūnijs, 2.lpp
83. Dejojāji pošas Dziesmu svētkiem. *Literatūra un Māksla*, 1950, 26.februāris, 2.lpp
84. Dziesma- tautas sirdis. *Literatūra un Māksla*. 1960, 23.jūlijs, 4.lpp
85. Dziesmu svētki sākušies! *Literatūra un Māksla*, 1955, 5.jūnijs, 1.lpp
86. Dziesmu svētki tuvojas! *Literatūra un Māksla*, 1950, 26.marts, 1.lpp
87. Dziesmu svētku karogi. *Literatūra un Māksla*, 1950, 16.aprīlis, 5.lpp
88. Dziesmu svētku plakāti un krūšu nozīmes. *Liesma*, 1950, 28.jūnijs, 1.lpp
89. Dziesmu svētkus sagaidot. *Liesma*, 1950, 9.jūlijs, 1.lpp
90. Dziesmu un deju svētki Padomju Latvijā. *Komunisti*, 1960, 26.jūlijs, 1.lpp
91. Dziesmu svētki-visas tautas svētki. *Komunisti*, 1960, 7.februāris, 1.lpp
92. Dziesmotais gājiens. *Cīņa*, 1960, 26.jūlijs, 4.lpp
93. Dundadznieku panākumi sociālistiskajā sacensībā ar mūsu rajonu. *Brīvā Venta*, 1950, 4.jūlijs, 4.lpp

94. Gatavojas Dziesmu svētkiem. *Brīva Venta*, 1950, 13.jūnijs, 3.lpp
95. Gatavojoties Dziesmu svētkiem. *Komunists*, 1955, 18.jūnijs, 3.lpp
96. Jauns deju kolektīvs. *Liesma*, 1950, 30.jūnijs, 1.lpp
97. Jauns kultūras centrs laukos. *Literatūra un Māksla*, 1950, 5.marts, 4.lpp
98. Izsludināts konkurss Dziesmu svētku plakāta projekta pagatavošanai. *Komunists*, 1950, 21.aprīlis, 2.lpp
99. Īsa hronika. *Cīņa*, 1950, 5.maijs, 4.lpp
100. Kā nokļūsim Dziesmu svētkos? *Literatūra un Māksla*, 1955, 17.jūlijs, 4.lpp
101. Koru un deju kolektīvu darba skate. *Liesma*, 1955, 20.maijs, 2.lpp
102. Mūsu dziesmas lai skan jaunajai dzīvei. *Cīņa*, 1950, 8.janvāris, 6.lpp
103. Padomju Latvijas Dziesmu svētki. *Zemgales Komunists*, 1960, 29.jūlijs, 1.lpp
104. Padomju latvijas 1960.gada Dziesmu svētku plakāta meta konkurss. *Literatūra un Māksla*, 1960, 23.aprīlis, 2.lpp
105. Par jauniem tautas mākslas sasniegumiem. *Cīņa*, 1950, 15.janvāris, 1.lpp
106. Par mākslinieciskās pašdarbības augšupeju. *Cīņa*, 1955, 24.jūlijā, 1.lpp
107. Pilsētas Dziesmu svētku komisijas sēde. *Komunists*, 1955, 15.aprīlis, 3.lpp
108. Rajona Dziesmu svētkos. *Liesma*, 1955, 19.jūnijs, 4.lpp
109. Rajonu dziesmu svētku norise. *Literatūra un Māksla*, 1950, 9.jūlijs, 6.lpp
110. Republikānisko Dziesmu svētku dalībnieku iebraukšanas laiks, *Cīņa*, 1950, 18.jūlijs, 4.lpp
111. Reportāža no koncertu zālēm (3.V-19.V). *Literatūra un Māksla*, 1955, 22.maijs, 3.lpp
112. Rosību lauku koros. *Zemgales Komunists*, 1950, 26.aprīlī, 1.lpp
113. Rosme pašdarbības kolektīvos. *Komunists*, 1960, 2.februāris, 4.lpp
114. Tautas tērpu audumi Dziesmu svētkiem. *Zemgales Komunists*, 1950, 7.aprīlī, 1.lpp
115. Top Liepājas Dziesmu svētku žetons. *Komunists*, 1960, 18.jūnijs, 1.lpp
116. Tuvu dziesmas lielā diena. *Cīņa*, 1960, 26.maijs, 1.lpp
117. Uz priekšu, uz jauniem sasniegumiem! *Cīņa*, 1950, 25.jūlijs, 1.lpp
118. Vārds Dziesmu svētku koru virsdiriģentiem. *Cīņa*, 1960, 23.jūlijs, 4.lpp
119. Veic beidzamos priekšdarbus. *Literatūra un Māksla*, 1950, 18.jūnijs, 4.lpp
120. Veicināt tautas daiļradi. *Cīņa*, 1950, 23.februāris, 3.lpp
121. Бебрис, И. А хор мог бы быть. *Падомю Даугава*, 1960, 23. апрель, С. 3.
122. Грасберг, К. Активно готовится к Празднику песни. *Советская Латвия*, 1955, 21. май, С. 2.
123. Зиемелис, Я., Земниекс, Я. Нет больше програницных столббов. *Падомю Даугава*, 1960, 14. июнь, С.3.

124. Клейн, А. Праздник народного искусство. *Советская Латвия*, 1960, 31. май, С. 4.
125. Кузнецова, Е. О подготовке к Празднику песни. *Латгальская Правда*, 1950, 11. март, С. 2.
126. Наградова, Е. Успешно завершить подготовку к Празднику песни. *Латгальская правда*, 1950, 20. май, С. 2.
127. Огруцко, С. Время не ждет. *Падомю Даугава*, 1960, 20. февраль, С. 3.
128. Озолиншь, Я. Песни радости. *Советская Латвия*, 1955, 21. Июль, С. 3.
129. В районном центре перед праздником. *Советская Латвия*, 1950, 8. июль., С. 4.
130. День большой настал для песни. *Падомю Даугава*, 1960, 26. июль, С. 1.
131. Дорог каждый час. *Падомю Даугава*, 1960, 4. Июнь, С. 4.
132. Издание репертуара к празднику песни. *Латгальская правда*, 1950, 14. май, С. 1.
133. Лети, наша песня, от края до края! *Советская Латвия*, 1950, 22. Июль, с. 3
134. Навстречу дню песни. *Советская Латвия*, 1955, 6. март, С. 3.
135. Навстречу Празднику песни. *Советская Латвия*, 1950, 12. апрель, С. 1.
136. На районных праздниках песни. *Советская Латвия*, 1955, 5. Июль, С. 3.
137. На районных праздниках песни. *Советская Латвия*, 1955, 7. Июль, С. 4.
138. Народное творчество. *Советская Латвия*, 1950, 23. Июль, с. 4
139. Песня над Латвией. *Советская Латвия*, 1955, 23. Июль, С. 3.
140. Праздник песни. *Латгальская правда*, 1950, 9. июль, С. 1
141. Праздник на стадионе Даугава. *Советская Латвия*, 1955, 20.июль, С. 4.
142. Районные Праздники песни. *Советская Латвия*, 1950, 29. июнь, С. 4
143. Трибуна для Праздника песни. *Советская Латвия*. 1955, 16. январь, С. 4.
144. Тысяча певцом. *Советская Латвия*, 1960, 9. февраль, С. 3

Literatūra

1. Berelis, G. *Latviešu literatūras vēsture*. Rīga: Zvaigzne ABC, 1999. 329 lpp
2. Bleiere, D. *Eiropa ārpus Eiropas... Dzīve Latvijas PSR*. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2012. 159 lpp
3. Bleiere, D. Kultūrpolitika Latvijā 1953.-1958.gadā. Grām: Bērziņš, J. (sast.) *Vēsturnieks profesors Dr. phil. LZA ārzemju loceklis Andrievs Ezergailis : biobibliogrāfija, darbabiedru veltījumi 70 gadu jubilejā*. Rīga: Latvijas Vēstures inst. apg., 2000. 124.-153.lpp

4. Bleiere, D., Butulis, I. u.c. *Latvijas vēsture 20. gadsimts*. Rīga: Jumava, 2005. 443 lpp
5. Goris, A. *Tauta savu dziesmu dzied*. Rīga: Avots, 1982. 192 lpp
6. Grauzdiņa, I., Grāvītis, O. *Dziesmu svētki Latvijā*. Rīga: red. Latvijas enciklopēdija, 1990. 171 lpp
7. Grauzdiņa, I., Poruks, A. *Dziesmu svētku gara gaita*. Rīga: E. Melngaiļa Tautas mākslas centrs, 1990. 88 lpp
8. Karlsona, A. *Dziesmu svētki un tautiskā tērpa attīstība Latvijā 19.gadsimta beigās un 20.gadsimta sākumā*. Rīga: Zinātne, 2013. 223 lpp
9. Kruks, S. *Par mūziku skaistu un melodisku!* Rīga: Neputns, 2008. 224 lpp
10. Lapiņa, M. *Latvijas kultūras vēsture XX.gs. 40.-80. gadi*. Rīga: Izdevniecība Raka, 2002. 202 lpp
11. Saulīte, I. *Deju svētki Latvijā*. Rīga: V/A Tautas mākslas centrs, 2005. 376 lpp
12. Strods, H. *PSRS politiskā cenzūra Latvijā 1940-1990*. Rīga: Jumava, 2010, 467 lpp
13. *Dziesmu svētku mazā enciklopēdija*. Sast.: Grauzdiņa, I. Rīga: Musica Baltica, 2004, 324 lpp
14. *Rīga:enciklopēdija*. Ed. kol. G.Asaris, Z.Banka; galv. red. P.Jērāns. Rīga: Galvenā enciklopēdiju redakcija, 1988. 832 lpp

Uzziņu literatūra

1. *Latvijas PSR periodiskie izdevumi, 1940-1980. 1.d. Laikraksti, 1940-1960*. Rīga: LPSR Valsts grāmatu palāta, 1982.
2. *Rīga:enciklopēdija*. Ed. kol. G.Asaris, Z.Banka; galv. red. P.Jērāns. Rīga: Galvenā enciklopēdiju redakcija, 1988. 832 lpp
3. *Baltic song and dance celebrations*. Pieejams:
<http://www.unesco.org/culture/ich/en/RL/baltic-song-and-dance-celebrations-00087>
[Skatīts: 26.01.2016]
4. <http://www.dziesmusvetki.tv/lv/par/vesture/> [Skatīts:12.01.2016]